

Holy Bible

Aionian Edition®

Gava Bible

Guduf-Gava Bible

AionianBible.org

The world's first Holy Bible untranslation

100% free to copy and print

also known as "The Purple Bible"

Holy Bible Aionian Edition ®

Gava Bible
Guduf-Gava Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org
Source version: 5/1/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
Luke Initiative for Scripture Translation, 2024

Formatted by Speedata Publisher 5.1.9 (Pro) on 6/3/2025
100% Free to Copy and Print
TOR Anonymously
<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>
All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>
Report content and format concerns to Nainoia Inc
Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Guduf-Gava at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation!* What is an *un-translation?* Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is *eternal*! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to *eternal* life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Guduf-Gava at AionianBible.org/History

- 06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
- 04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
- 12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
- 06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
- 01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
- 06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
- 12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
- 01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
- 01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
- 07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
- 07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
- 02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
- 03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
- 09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
- 10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
- 11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
- 03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
- 10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
- 10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
- 02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
- 05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
- 08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
- 12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
- 03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
- 11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
- 12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
- 01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
- 01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
- 01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
- 02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEPBible.
- 02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
- 12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
- 02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
- 05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
- 08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
- 08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
- 10/20/24 - Gospel Primer handout format.
- 11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
- 01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
- 03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
- 05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
- 05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

NEW TESTAMENT

Matthew 11

APPENDIX

Reader's Guide

Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'

Dividing his garments among them, they cast lots.

Luke 23:34

Matthew

1 Ina ndazhazhana kə tugwa mbərt Yasu Kristu, zər Dod, zər Brakhim. 2 Brakhim kə yiga Ishaku, Ishaku kə yiga Yakub, Yakub kə yiga Yakhud zə zarbabakh sar, 3 Yakhud kə yiga Perez zə Zera ai yiga Tamar, Perez kə yiga Khezron, Khezron kə yiga Ram, 4 Ram kə yiga Aminadab, Aminadab kə yiga Nakhshon, Nakhshon kə yiga Salmon, 5 Salmon kə yiga Boaz, bab sara Rakhab, Boaz kə yiga Obed bab sara Rutl, Obed kə yiga Yesə, 6 Yesə kə yiga Dod shik. Dod kə yiga Sulemanu ai yiga nus Uri. 7 Sulemanu kə yiga Rekhobom, Rekhobom kə yiga Abij. Abij kə yiga Asa, 8 As kə yiga Jekhoshafat. Jekhoshafat kə yiga Joram, Joram kə yiga Uzi. 9 Uzi kə yiga Jotlam, Jotlam kə yiga Ahaz. Ahaz kə yiga Khezikay, 10 Khezikay kə yiga Manas. Manas kə yiga Amon, Amon kə yiga Yosi. 11 Yosi kə yiga Yekoni, zə zarbabakh sar ən tə sarte tsa khutsalud udakh ya Yakhud da man vəb ən Khay ya Babil. 12 Ən tə khal kə bətral 6a tsud da khaya Babil. Ka yiga Yekoni ad Sheyaltiyal. Sheyaltiyal kə yiga Zerobabel, 13 Zerobabel kə yiga Abikhud. Abikhud kə yiga Eliyakim. Eliyakim kə yiga Azor, 14 Azor kə yiga Zadok, Zadok kə yiga Akim, Akim kə yiga Eliyud. 15 Eliyud kə yiga Eliyazar, Eliyazar kə yiga Matan, Matan kə yiga Yakub, 16 Yakub kə yiga Yusuvu zil Maryam, Maryam tsuguna ka yigan ad Yasu ai dəkhdud də Kristu. 17 Tsiyif ənt Brakhim kakh da tə Dod, a nala kə kəlgwidz klatəm ufad. Tsiyif ən tə Dod, tsa kəlgwidz klatəm ufad ən sarte a dzətrarud ak Izrailakh da man vəb ən Babil. Tsiyif ən tə sarte tsən manud vəb ən Babil da tə sarte yigdud Kristu tsa kəlgwidz klatəm ufad. 18 Auna duile a yigdud Yasu Kristu. Ən sarta səb Maryam bab Yasu kə Jisav, kəda ngudsatra sabə tsuda, ka dzoghər khud tsin tə dəva də ndzəda Sədikw Chuwadədan. 19 Jambu sar Jisava ud charan, nagh ba də kədara zhiru ən tatak udakh bi. Ka dayanan ad għor kə təkagħera tsitar bəgħanyan. 20 Madvin ən daya għera, dzagħdlam əmdlawala zərbəla Yazħigal tsin ən suwan. Niya tsin, “Jisav zər Dod, a duwa għażza kə zəb Maryam kə nəga kə nusagh, wirva khudsarna a sa tədəva də ndzəda Sidiķw Chuwadədan. 21 Da yigayiga də zər dədfungw, da barva bəg kha dəkha Yasu. Wirva in da kat yakhtar ən khaipakh tar.” 22 Daghan ina a dzoghər kə righada dəge a kwarga Dadzikan tə dəva də tlayang kwarne, 23 “Da dləgh khud dugħmbəl, da yiga yiga ad zer. Ka da barva dəkħud Manuwel.”

Dəge tuku Manuwel na in kwarne “Dagħa kənda zə Yazħigol.” 24 Tsiyif kə Yusuvu ən khara, ka gatars kə lave a kwararkhe zərbəla Yazħigol. Yusuvu tsuguna ka 6əf ad Maryam kə nəga kə nus sar. 25 A khənargħər bi, ba yiga tsin zər sar. Ka barva Yusuvu ad dəkha Yasu.

2 A yava Yasu ən kəs ya Baitalkhami ən əntla khay ya Yakhudi ən kwarga shik Khiridus. Ən tə yanen kə sart, ka sosaq kə li tsatsaq ən təgħħar kə kwadladlakh səgo ən mbərt kəs, da wurshalim. Ka ndidha tsitar 2 kwarne, “Ən vara fitl na yavan ai da nəga kə shik Yakhudakh ni? Wirva a nəgħha tsəkənda kwadladl sar səgo ən mbərt kəs, wirva yana a so da dəbadabba kənd.” 3 Tsəna kə Khiridus Shik ad yan, ka tsiyif məkən sar zəva udakh dagħan ən Wurshalim. 4 Ka dzakħanaf ad zik zikan na kə zil kəsakh, zə li tsagħu ndzikha ndzikha Mus. Ka ndidatərwal ad vake da yigdud Kristu. 5 Ka nəv itar tsin, “Ən kəs ya Baitalkhami, ən əntla khay ya Yakhudi. Wirva a vindzga ndək yan tlayangen ad dəge a kwarga Yazħigol kwarne, 6 “Għera tsugun Baitalkhami əntla khay ya Yakhud, Khadikan bakhən li man tləkəs ən Yakhud bi; Wirva da səgawal ən təb tsakur dadake da man tlks, Dadake da zighw udakħar ya Israfil.” 7 Ka dəkħga Khiridus ad li tsatsəgen bəgħanyan, ki nəgħda tsatsaq tsin ad sarte tsa əmdlawala kwadladlen. 8 Ka bəlataral dəgal da Baitalkhami, ka ni, “Dam da nəgħamako ndəgħer nəgħad fitl fu sħa. Da tlargħer kur, ka kwara ke kur ki dəgal kə għerar da dəbadab.” 9 Udzala tsitar ən tsən lav shika, ka dal itar. Kwadladle tsa nəgħha itar ən mbərtə kəsena ən tə vuk tar. Ka gatars gata tsitar tħem sa tsin da təgħħar kə vake də fitlen. 10 Nəgħha tsitar ad kwadladlen ka righaf itar də khwadegħa char. 11 Da tsitar da məgħen, ka nəgħha tsitar fitlen zə Maryam bab sar, kalga itar juguv ən tə vuksar, ka dabanaf itar. Ka vadana itar mbəl jiladakh tar ka bara itar ad dawani zə tərshin diz ai manavadal səgawal ən uf ai dəkhdud frankinsens, zə ai dəkħud Mir ən tlerna uf. 12 Ka gwiyagh itar ən tə tlerni dül da kəstar, wirva tsa təkħatəranud ən suwan kwarne, a duwa itar gwija daks da vak Khiridus. 13 Ən tə khal kə daldəg tsitar, ka tlargħer zərbəla Yazħigol kə Yusuvu ən suwan, avin, “Tsiya, zəba ad fitl na zə bab sar khwaya dəgal da Masar. Gidam giċċen vin kwa kwara kurkhai ka saks, wirva da gatagata Khiridus ad zərna kə kəsfakad.” 14 Ka tsiyef Yusuvu 6əf ad fitlen zə babsar kəvid, ka dal da khay Masar. 15 Ka nndżəgan ən vin da tə

sarte a əmtsəga Khiridus. Ina kə digit a dzaughər ki zədə righada dəge a kwarga Dadzikan ən tə dəva də ghay tlayangen kwarne, “A dakhadəghər ən Masar ka zərar.” 16 Katlga kə Khiridus kwarne raja khargħera liye tsa digit ən təgħħar kə kwadladlen, ka ngudrəv tsin char. Ka bəlanəf ad udakh kə khadzga deghwa zər dədfungw ən Baitalkhami zai ən gədzar kəsakhe təvəgh, tsiyif ən tə vəg mits da tə vunj, kalkala sarte tsa kwararkhai li tsatsəgen ən tə ghər kə zəren. 17 A righif lave tsa kwarga Irimi tlayang; 18 “Ka tsəna tsena tsud ad kwind ən dləgh tsits. Kwindtuwa ziwazi, Rakħil ən tuwa wirva zarsar. A piyarwala kitlandagh rəv. Wirva a ruga zar sar.” 19 Təkhal kə əmtsa Khiridus, ka tlargħar zerbəla Yaghigħal kə Yusuvu ən suwan ən Masar 20 ni, “Tsiya bəf ba də fitlən zə bab sar gwiya daks da Izrail, wirva liye gat kəd fitl na a ruwargan.” 21 Ka tsiyif, bəf ad fitlən zə babsar ka gwiya da khay ya Izrail. 22 Ai tsəna tsin kwarne zər Khiridus, ai dakhdu d Arkilayus kə chauga tləksa dad sar, ən man tləks ən khay ya Yakhudi, ka gədza tsin dəgal da vinen. Wirva tsa takħateranud ən suwana, ka khutsval da əntla khaya Galili. 23 Ka dal da gidən tlərnat kəsen ən dakhdu d Nazarat. “Ki righada dəge tsa kwarga tlayang kwarne, Zərnat da dakhda də zil Nazarat ud.”

3 Ən tə yanen kə sart, a sawal Yukhan dadak para
ud da kwardu lav Yazhigol ən təghal əntla khay ya
Yakhudi. **2** Ni, “Pəlam pəla ghər, wirva tləksa Yazhigala
a khərzgan.” **3** Tsa Yukhan dadake tsən kwara Ishay
tlayang ad laven təghər tsin kwarne, “Kwinda ud ən
tləkh ən təghal kwarne, ‘Dikamarna dul kə Dadzikan,
Andz ger nəv dulsar.’” **4** Gabage taləm Yukhan na a
manava də guj tləgwam. Ngufan sambal ən tə khukw
tsin. Dəg zuwa sara tsəvakwa zə mam təghal. **5** Təkəna
udakh ya Wurshalim zə əntla Yakhudi daghan, zə
daghan əntla khay zagh Urdun, ka sakhgawal itar da
vaksar, **6** ka kwarakh khaipakhtar itar, ka paratəra
para tsin ən zagh Urdun. **7** Ai vazga kə Yukhan ad
Farisakh zə Sadukiyyah zikən səgawal da vaksar kə
paratərapar, ka niya tsitar, “Kur zar ya pushakh. War
kə khidakurf kə ngikh kuba rəvakhud Yazhigəl nən
saksi? **8** Manam gide da əmdla kwarne a palga kur
ghər ən khaipakhur. **9** Dzamam ba ən khudur kwarne,
‘Dadənda Brakhim bi,’ ən təkha kura təkha kə. Təkha
Yazhigəl kə vərdərkhai zara kə Brakhim səgawal ən
kurakhan. **10** Audzalud ən bars khil kə mbərt uf. Itsera
kə ufe kwal vig zar charan kə əntlarsud kədəfghud

da kar. **11** “Ni ka ən para kura də yu kə, kə mətləda kwarne a palga kur ghər, ude ndanga təghər tsəkə da saks ən tə khal tsək, ude itsa kimbak sar təkh ba ka kə əfanəf bi. In da para kuran də Sədikw Chuwadədan, zə kar tsugun. **12** Khutan ad kwat kava sar, kə kav khi sar ən tə ghwuzay, ka dzanəf ad khi, didagh ən kuvur sar, ka ndəghanan ad tlitl də kare kwal təkha tsud kə kədgan.” **13** Ən tə khalak yan ka sagha Yasu ən Galili, da vak Yukhan kə parapara tsud ən zaghə Urdun. **14** Tsən na Yukhan ad gadlara gadl. Ka niya tsin, “Ka tsən nagha paraka para tsəkha ka kha kə sagha da vakara?” **15** Ka ngawarkhai Yasu kwarne, “nalnəgin ndək yan, wirva ndək yan khwaran kə righada dəge ən nagha Yazhigəl.” Khal kə yana ka khayanəf Yukhan. **16** Ən tə khal kə Parandal tsud Yasu, madvin ən səgawal ən yu, təvin təvina ka ngurəf garazhigəl, ka nəghan ad sədikw Yazhigəl ən səgadagh ndak kakur, sodagh da təghər tsin. **17** Ka tsənud lava səgadagh ən gharazhigəl kwarne, “Ina zərare ən waya kə, ən tsən zəda sar ka char.”

4 Ka fiwandal Sədikw Chuwadadan ad Yasu da təghal kə kurakura kə wurdu. **2** A zəbga Yasu ad ndəl khəna kul ufad vida zə fatsi. Kə khala ka ndzikənəf way. **3** Ka sa wurdu niya tsin, “Da zər Yazhigəl kha, kwarara kwara kə kurakhan nalnəg itar kə dəg zu.”

4 Ka ngawarkhe Yasu kwarne, “Vindzan ən kadkad Yazhigəl kwarne, ‘Uk ən safən tə dəg zuwa kitakul bud bi, khekwa də itsera kə lave ən səgawal ən ghay kə Yazhigəl.’” **5** Ka bala wurdu da dləmdla kəs Chuwadadan ən Wurshalim, ka 6əba tsin da tə ghər kə bedem fəta Yazhigəl. **6** Niya tsin, “Da zər Yazhigəl kha,” ghədzəvdagh ghədzəva dəg dagħ da khay, wirva vindzan kwarne, ““Da batra bəg Yazhigəl ad ndzəda kə zarbəlakh sar kə kat kha kat. Ka da chau kha chawa itar də dəv tar. Khek kədkhe kə kur ən tə sig.”” **7** Ka nəv Yasu tsin, “Vindzan tsugun kwarne, ‘Kura ba də Dad zikan Yazhigəla bi.’” **8** Ka gwidən wurdu ad 6əba dəgo da tə tsəbən na kə ghay għu, ka mədlaran ad tləksakh lard zə zika khwara sar dagħan. **9** Ka niya tsin, “Da kəla ke kha juguv daba ke kh. Dagħan dəgħkħana da bakha bəg kə.” **10** Ka nəv Yasu tsin, Tsiya dəgal ən van kha shatan, wirva vindzan kwarne, ““Dabda Dab zikan Yazhigalakh, tsuguna in kitakul da manara kha tlər.”” **11** Khalak yana ka duwars wurdu, ka səgħdagħ kə zarbəlakh Yazhigəl da nəgħaru nəgħ.

12 Tsəna kə Yasu kwarne a vivava Yūkhan da sal, ka

tsiya tsin dəgal da Nazarat ən Galili. **13** Ka duwars ad Nazarat, dal da gidən Kafarnakhum, ai təvai ən tuk dəlv ən tə għala əntla khaya Zebulun zə Naftali. **14** Ki da righada lave kwarga Yazħigəl ən tə dəva də Ishay tlayang kwarne, **15** “Əntla khay mbərt Zebulun, zə dəg Naftali ən Galili. Ən tə dul dəlvad Madateri, tangw da tə əntla khay zagħha Urdun, Galili vake ən għidda liye kwal Yakhudakh. **16** Liye ən gidən gurtl. Nəgħha tsitar kəs khedaf char. Liye giđon kəs sədikw fayam əmtsa. A mədlawala khedafda kes da vak tar.” **17** Tsif ta yanen kəsart, a farsa Yasu ad kwardu lav Yazħigəl, ən kwar kwarne, “Pəlam pəla għor, wirva tləksa Yazħigəl a khərzəgan.” **18** Madəv Yasu ən dəgal ən tə kalam dəlv Galili ma, ka nəgħanəgħha tsin zarbabakh mits, Simane dakhdu də Bitrus za zer bab sar Ndros. Ən dəy sika vay kilf itar da dəlv, wirva li vay kilf itar. **19** Ka nəv Yasu tsitar, “Gatamakəs gat, da nakurar nəg ka kə li khutsado ud ndəkve ən vaya kur kilf.” **20** Təvin təvina ka duwars itar ad sikakh tar, ka gatars itar. **21** Din ən zu vuk də daga, ka nəgħan ad yakhaya kə zarbabakh mits tsugun, ai Yakub zər Zabadi zə zer bab sar Yukhan. Ən peryu itar zə dad tar Zabadi, ən dika sikakh tar itar. Ka dakh tərkħai. **22** Təvin təvina ka duda itar peryu tar zə dad tar, ka gatars itar. **23** A gwayafkhai Yasu ən kəs Galili dagħan, ən tsagħħdu lav Yazħigəl ən gud dzakhav Yakhudakh. Ka kwardu lav zədən tagħarr kə tləksa yazħigəl. Ən mbakha itsera kə khulf kuz, zə liye kwal yang kə udakh. **24** A tsa tə dəva də yan kə tlər ud ad Yasu ən khay ya Suri dagħan. Ka zaħbaro li kwal yang ud zə liye ən tuk kuzakh sikh sikh sikh zə li khəb dlad, zə li sədikw bəżżeñ, zə liye tlavargħər wurdū zə li əmtsa kalam vəgh, a mbakħatru dagħan. **25** A gatars dzakhava udakh zikən səgawal ən Galili, zə əntla khaya kəsakh kəlfak, zə Wurshalim, zə əntla khaya Yakhudi, zəva liye ən ghədżəva zagħha Urdun.

5 Vazga kə Yasu a dzafkhai udakh zikən, do da tə gil, ka nnzdżəgan. Ka saks kə furakh sar da vak sar, **2** ka farsa tsagħtara lava tsin kwarne; **3** A batərghər Yazħigəl ad bark kə liye ən tsa khetsala khetsa tar ən dəgħakhe ən nagħha Yazħigəl, Wirva tləksa għarazħigəla da dəg tar. **4** Nəg bark kə liye bazan rəvakhud. Wirva da kitla təra rəvud. **5** Nəg bark kə liye gulandagh ġħortar, Da wurawura itar ad dəgħakhe manga Yazħigəl ad lanji sar. **6** Nəg bark kə liye way man dəgħakhe ən nagħha Yazħigəl. Wirva da bagħha təra bagħ. **7**

Nəg bark kə liye mədla kwidkwidərəv. Wirva da mədla təra mədla Yazħigəl ad kwidkwidərəv. **8** Nəg bark kə liye chuwaðad rəva tar. Da nəgħanəgħha itar Yazħigəl. **9** Nəg bark kə liye matla għidha khwid. Da dakh tər də zar Yazħigəl ud. **10** Nəg bark kə liye ən batərud dlad wirvən man dəgħakhe ən nagħha Yazħigəl itar. Wirva tləksa Yazħigəla dəg tar. **11** Nəg bark tsəkcur, madəv udakh ən lakh kur lakh, zə bakura dlad, zə ngatla filakh ən tegħer tsəkcur sikh sikh sikh, wirva li gataks gata kur. **12** Kwam khwadəg zə panakha rəv char, wirva da għemadu għoma kur dəg sigur zikən ən għerazħigəl, wirva a batra ndek yan ud dlad ak tlayangakh Yazħigəl liye tsa soġħer chak təgħer tsəkcur. **13** Kuram tləgħul lard. Da təkaghħera tləgħul zə nashnash sar, da wurondaghər ndarud zəda sari? Aġħba dla dəge ən tukuwin bi akwa fiduwud, għədlapakh gud. **14** Kuram khedaf lard. Afke dləmmla kəs ai khavən tə bədar ən bəgħafekħai bi. **15** Na bud ən vədzanəf kara kazaz ka khembargħərud gagay bi, akwa bugud ən tə vak għitsa sar vake da mədlaradin dul kə li məgħ khedaf. **16** Ndək yan tsugun, namal nəg khedaf tsi kə udakh, wirva da nəgħha tsitar ad tlor khwarane manakur, da farġħerafeg itar kə Dadure ən għerazħigəl. **17** Dzamamba kwarne a sodagh da kala ndzikħandizk Mus zə dəge vindzān ən kadka tlayangakh ba ka bi. A so da kala kala ba ka bi, a so kə regharegħha kə. **18** Kadī ən kwara kura kə, akwa mbasu għerazħighəl zə khay, nəgħiha khedikana kə lav ai da ғħolal ən dəge a tsagħdu Mus bi, kwa reghħanaud itsaud. **19** Wirva yan daga ude kalanom itsa kitakul ən khedikan nak ndzikha ndzikha khan, zə tsagħardu kə udakh ad kəla ndzikha ndzikha khan, da dakhha də khedikan kə udud ən tləksa Yazħigəl. Ude gatars, ka tsagħardu kə udakh tsugun, da dakhha də zikan kə udud ən tləksa Yazħigəl. **20** Ən kwara kura kwara kə, da malga ba kur liye tsagħdu nzikha nzikh Mus zə Farisakh kə kanadi bi, na kur daks da tləksa Yazħigəl tsa ndar bi. **21** Tsəna tsəkcur a kwarar khai yud kə dzidzakh mar kwarne, kəd-żam kəsaf itsawar bi, itsera kə ude ən kədga saf, ka da takara lavud. **22** Ən təkha kura təkha kə, ude ngudarva rəv kə zər bab sar, ka da takara lavud. Tsugun, ude għemp kha niya kə zər bab sar, da ғħażu də təvuk li taka lav ya Yakhudakh. Ude dakh zər bab sar tsugun də dlag, da kəf dagħ da kara fay ud. **(Geenna g1067) 23** Wirva yan, dən bədu dəgħ tsufa khən tə vak sadak, da dzamana kha kwarne nəgħi dəge ən təbur zə zərbaba gh, **24** bəga kha dəgħ tsufagħen ndan ənt vak

sadak. Dæg dægal ndan da dikva zə zər babagh. Khalak yan ka saks kha da bædu dæg tsufaghen. **25** Da kælga udan ad juguvagh, kujad dikfakhai kha zin tækur ən tæghær kædæg, kæda tsukwa tsukur ən tæ vak takalaven. Da na ba ndæk yan bi, ka da matlakha zə dadak takalav, dadak takalava tsuguna ka bækha da vak del, tsuguna ka ngudakhai yud ən zaw. **26** Jir ən kwara kha kæ, na ba itar da bælakhs bæla bi, kwa palgakha kwaf na daghan ai gatakhsud din. **27** A tsəna tsəkur a kwaravan kwarne, a duwa man gwaragwar. **28** Ən kwara kura kwara ka kwarne, ude kæmga dæg khær, audzal ən manga gwaragwar zin ən rævakhud sar. **29** Da di dæva kafagh ən bæg khan da man khaip, ndæfadal ndæda tlævarsxh. Azægha bæghal ən tlærna tlepel væghagh tæghær kæddagh dæmba væghagh da kar. (**Geenna g1067**)
30 Da dæva kafagh ən bæg khan da man khaip, æntlars kha tlævarsxh. Azægha bæghal ən tlærna tlepel væghakh tæghær kæddagh dæmba væghagh da kar. (**Geenna g1067**)

31 A gwidən ud kwara kwara kwarne, ude təkaghəran zə nus sar, barari bara kadkad təkaghəra tsin. **32** Däge en kwara kura ka in kwarne, da təkaghəra udan zə nus sar dən təghər kə khaipta man gwaragwar bin bi, a ba da man gwaragwar. Itsawar ən bu nuse a təkaghəra ze zil sar, gwaragwar ən manin. **33** Dakhkana a tsəna tsəkur a kwarkhai ud kə dzidzakh mar kwarne, kəla ba da wadə manga kha bi, kwa righanəf kha wadə tsa wadga kha kə Dadzikən. **34** Ai däge ən kwara kura ka in kwarne wadəm ba dikidiki bi, itsa da gharazhigəl, wirva vij gida Yazhigəl. **35** Wadəm ba də khay tsugun bi, wirva vak bəg siga sar kə Yazhigəl, awana tsad Wurshalim wirva in dləmdla kəs zikan kə shik. **36** Wad ba da gharakh tsugun bi, wirva takh bakha kə nandala guj kitakul kə madakw tsa kə lusan bi. **37** Däge khwara kə kwara tsəkur in kwarne, ana bi au, da balin sig ən mbiyan a so ən vake da wurdu yan. **38** Tsəna tsəkur a kwarga Yazhigəl kwarne, da chibarnakha di kə ud, ka chibakanud diyagh tsəgun. Da lardarkha tlid kə ud, ka lakhdalud tlida tsəgun. **39** Ai däge ən kwara kura ka in kwarne, da mana kurkhai udan ad ghaza pəlamə bi. Da diyakhwal udan ad mekhwpengw ən tə diwa dəva kaf, ka gwiyarnəf khad diwa dəva dleba tsugun. **40** Da kalakhghər udan ad juguv wirva pərdaghval gabagagh, ka bara kha zəva khədikana kə gabagagh. **41** Da njəghakhu dadak ndzədan kə dəgal da əntla fətəl kitakul, ka dara dəg kha əntla fətəl mits. **42** Da takadə udan ad digit ən vakagh, barakh. Ude a sagħ da takadə gəmau ən vakagh tsugun, piyardu bi. **43** Tsəna tsəkur

a kwarga Yazhigal kwarne, waya ad tləghərwitəghagh, duda kha dadak dawagh. **44** Dəge kwara kura ka in kwarne wayam dadak dawur, mana matəra dəgau kə li bakura dlad. **45** Ən tə dəva yan da nəga kur kə zar Dadur ən gharazhigəl, dadake ən bəg fatsi da təvən təghər kə li kalali zə liye kwal kalali, təfadagh ad yu gharazhigəl tsugun da tağħer kə li kanadi zə liye kwal kanadi. **46** Da uk liye ən way kur way ən waya kur, ira kə dəg siga da bakurudi? Itsa liye ən dza khadama, ən mana ndakyan bakh itara? **47** Da uk zar babakħur ən nəgardi kur, ai, uða manga kur mal kə yakhay? Itsa liye kwal tsa Yazhigəla ən mana ndək yan bakh itara? **48** Wirva yan reghanyan nəv gifur ndəkve reghan Dadur ən gharazhigəl.

6 Tsukwamana ghər, bamaru ba tlər kanadiyur kə

di bi. Wirva da manga kur ndæk yan, da gømadu ba kur dæg sigur ən vak Dadur ən gharazhigal bi. 2 Wirva yan, da da bædu dæg buti kh, bældu bæn ghay bi, ndæk ai ən mana mbadirakh ən gud dzakhav zən tə dūlakh bi, wirva kæ dlæba tæra dlæba tsud. ən tækha kura takha kæ, audzala itar ən gømadu dæg siga tar. 3 Da ka da bædu dæg buti kur kæ dadake kwældin, tsa ba dæva dlebagħ ad dæge ən mana dæva kafagh bi. 4 Bædu bægagħa nalnægin bæghanyan. Dadaghe ən nægħa nægħ ad daga dæge bæghanyan, da bakha dæg sig. 5 Da da dægawa kur, manam ba ndæk mbadirakh bi, li way dægħau ən vak ghits ən gud dzakhava zətuk dul ki nægħatiera nægħa kæ udakh. Jir ən kwara kura kæ, audzala itar ən gamadu dæg siga tar. 6 Ai da da dægawakh, dæg daks da gud, ka khædardu kh. Dægawaru dæga kæ Dadaghe kwal ən nægħa tsud. Dadaghe ən nægħa dæge manud bæghanyan, da bakha dæg sig. 7 Da da dægawa kur, a duwam gwayars kæ lava zikən ndæk liye kwal tsa Yazħigal, liye da ghør tsitħar ən kurana, da gwayars itar kæ lava zikəna, ka da tsənatru tsənud. 8 Manam ba ndæk itar bi, wirva tsa kæ Dadur ad dæge na kur, kæda da takada takada tsəkur. 9 Auna dule da dægauda kur. Dadmire ən gharazhigal, Fargħer fagħud kæ dakhagħe chuwa dad. 10 Tlæksagħha ausəġin səgħdagh. Manud ad dæge ən nakh ən lard. Ndækve ən manud ən gharazhigal. 11 Bakænda bæg dæg zuwa khan, ndækve ən bakænda kha tsika fatsi. 12 Bisa kændana kha khepa khænd. Ndækve bisara kænda kæ li mana kænda ghaz. 13 Bæla kændu ba di daks da dlægd bi. Ai kat kænd kat ən dæva kæ wurdu. 14 Da ka bisarna kur kæ li mana kura ghaz, Dadure ən gharazhigal tsuguna da fijja kura fis. 15

Ai da ka 6isarna ba kur kə udakh tsugun bi, Dadure tsuguna, na ba da fisa kura khaiqa khur bi. **16** Dən zəb ndəl kur, bazamdu ba vakdi ndəke mana mbadırakh bi. Ni itara ən bazdu kə nəghda mədlara kə udakh itar kwarne ən zəb ndəl itar. Kadikadı ən kwara kura kə, audzala itar ən gəmədu dəg siga tar. **17** Ya dən zəb ndəl kh, pardu kha vakdiyagh, masəm kha wal ən ghər, **18** ki khek katlga tsud kwarne, ən zəb ndəl kh, uk Dadaghe kwal nəgha tsud da tsan. Dadaghe ən nəgha dəge manud bəğhanyan, da bakha dəg sig. **19** Dzakha mara ba ləman kə għerur ən lard bi, vake da bazdu terar zə kwalavi, zə vake da təkha għelakh kə chibanan kə daks da gəl. **20** Dzakha mara kə għerura ad ləman ən għarazħigəl, vake kwal da təkha kə tərrara zə kwalavi kə bazdu, zə vake kwal takha kə gal kə chibanan kə daks da gəl. **21** Wirva vake də ləmanaghha, ən vin məkənagh. **22** Diya in kara kazaza vəgh, da ka lapi diyagħha, daga vəghha għa ka da nəga kə kheded char. **23** Da ka yanga ba diya bi, dagħan vəghha għa da nəga kə gurtl char. Da nala khededa vəghħagħ kə gurtla, ka da zikakhgħer zika gurtl. **24** Na ude təkha kə manarkħi kwatnakh kə dadməgħ mits bi, akwa waygan ad fanga, fudan ad fang. Bi khembarvan kə yana ka nenan ad yan. Ən manawa ba gatars kə Yaghigħel zə kwab tsakha bərdagħa bi. **25** Wirva yan ən kwara kura kwara kə, dzamam ba safur, zə dəge da zuwa kur zə dəge da khəba kur bi, zə kadlange da tala kur kə vəghur bi. A malga bakh safra ad dəg zuwa? Tsəġuna a malga bakh vəgh ad kadlange da tala kura? **26** Ən nəgha bakh kur difikakh ən pədlən tə għarazħigħala, na itar ən tukha bi, na itar ən tsəg kħi bi, naba itar ən dza kħi da kuvur bi. Sakkhana Dadure ən għarazħigħ ən batra dəg zu. A malga bakh ndangura ad difikakh? **27** Warek ən kur ən tə dəva də dangw sar takha kə səgħargħar əntla sart tetl kə safasari? **28** Ai wudek lava tsakur ən dzamgħar ən təgħħar kə dəge da tala kuri? Ən nəgha bakh kur daka kə sasikw zə firakh ən tə təgħħala? Na itar ən man tlər zə takħara kadlang kə għar tar bi. **29** Sakkhana ən kwara kura kwara kə, itsa Saluman shik zə dagħan ndanga sar, a taħbi ba də chadfekħai ndék itsera tar bi. **30** Da ka təkha Yaghigħel kə chadfanef sasikw ən tə təgħħal ndék yan, ai khana nəga, təkhula tləvdahgħu da kara ka ndəghanud, təkh bakh Yaghigħel kə chada kuruf mal kə yana? Kuram li khətsa fadegħaro fəg. **31** Wirva yana ndidam ba kwarne, uđa da zuwa kiyami? Uđa da khəba kiyami? Uđa da tala kiyami? **32** Afke li kwal tsa

Yaghigħel ən gat yakhana kə digitakh, ai tsa kə Dadure ən għarazħigħel kwarne ən nagħha kur ad yakhana kə digitakh dagħan. **33** Ai dəg chaka gatam gata tləksa Yaghigħel zə man dəgħakħi ən nagħha Yaghigħal, dagħan yakhena kə digitakh da bakuran għer biegħid. **34** Wirva yan ndidam ba khul bi, wirva khula ən saks də dladfakh sar. Dladfakhe khana a tlakur kə khanen.

7 *Bamargħer ba də ghaza kə itsawar bi, khai kə ba kur ghər kə Yaghigħel ad ghaz.* **2** Ya khulf taka lave manakur kə udakh, da taka kura ndék yanud. Darame ən kurara da kur kə udakh, da kura kura din ud. **3** Uđa kə mangan tsakha ən vaz sasikw ai ən di kə zər babagh, ai nguse ən di tsakha nga dāngwa din biyi? **4** Da kwara ndarkha kə zər babagh kwarne, Bakħdal 6a ka sasikw ən di tsakħ, Ghera għeragh ngusani di tsakħe? **5** Mbadirana digi. Ndəfadal ndəfa ad nguse ən di tsa kha ndan, ki zəda nəgha nəgha tsakha char, kə da ndədado sasikw ai ən di kə səkwtagh. **6** Bamara ba dəgħakħe dəg Yaghigħel kə ghəd bi, kadamardu ba dəg kwinda chadure dzau gan ən təf kə daguwakh bi. Wirva da tərkwadu tərkwa itar, da guyafkhai itar da vakur da vandz kur vandza itar. **7** Dawam dawa, da bakura biegħid. Għatam gata dəgħi għażiex kura. Dugħwam dugħwa ghay gud da ngura kura ngurud. **8** Wirva ude takadgħana da bara biegħid, ude għatgħana da għemadu għom, tsuguna ude dugħgħwan ad ghay gud da ngurara ngurud. **9** War ən təb tsakur, kur dadakh, da ka dauga zər sar ad dəg zu, ka baran ad kuri? **10** Awana da takadgħa zər ad kilf, ka baran ad bubi? **11** Da kure kələdakħha tsa tsakur bara dəgħakħe khwarkħwaran kə zarur, ngədu kwall Dadure ən għarazħigħ, afke da bədu biegħ ad dəg khwarkħwaran kə udakħe takadgħan ən vak sar. **12** Daga dəge ən nagħi kur mana kura mana kə udakh ka manatħra mana għerur, wirva yan dəge ən tuku ndzikha ndzikħ Mus zə tsagħidutsaga tlayangħaqk Yaghigħel. **13** Damaks ən tə dlikħwan na kə rang, wirva rangena bang, dul daksa tsuguna bang daks da kar. Liye ən daks ən təf tsuguna zikən itar. **14** Wirva rang da tə dul mbəlħadu safra kə ngəda dlikħw, dulen tsuguna dlikgħ. Liye ən gatars kə dulen tsuguna na itar zikən bi. **15** Tsukwamana għer də tħayeb filfilakħ liye sakħasaks da vakura an jakva tuwaghħakh, ən khud tara ndék khəda təgħħalagh itar liye mbatħera way. **16** Da katltar ən tə dule manda itar tlər kur. Ən mbalo mbalakh zər inabi ən tə əmdaga? Awana zər ghədīv ən tə dzadzəfa? **17** Ndəkjan itsera kə ufa

khwaran ən yig zər khwaran, ufe bəzan tsuguna ən yig zər bəzan. **18** Ufa khwaran naba da yig zər bəzan bi, ndəkyan ufa bəzan tsugun, na ba da yig zər khwaran bi. **19** Degħwa ufe kwar nəg ən yig zər khwaran, da əntlars əntlud tləvdagh ud da kar. **20** Wirva yan, da tsa diwa vak man tlər tar kur ad tlayang filakh. **21** Dagħan ba ude ən dakh ka də Dadzikan, Dadzikan da daks da tləksa għarazhigəl bi. Kwa ude a manga dage nagħha Dadare ən għarazhigəl. **22** Ai fitsa Taka lava, zikən udakħai da kwara ka kwarne Dadzikan, Dadzikan, tsa kwarga bakh kənda lave da dzaughar ən təvuk də dakhagħha? A lakwdu bakh kənda shadan ən dakhagħha? A manga bakh kənda tlərakh dəg japer ən dakhagħha? **23** Ka da kwara təra kwara ka kwarne, ən tsa kura ba ka lingling bi. Tsiyam tsiyan ən vakar, kuram li man kəlad. **24** Wirva yan, degħwa ude a tsəngħa lavaran, mangan tsugun ad tlər din, da ndək ude kwelemlēm ai khęga fataṣar ən tə farad. **25** Tədga kə yu, ka saudagh rəkhagħw, ka tsiyawo fuđ səgo ka tləg məghen, a mbədgħa ba tsugun bi, wirva a ndəravən ən fərad. **26** Degħwa ude tsəna lavaran tsugun kalwala kə manaman, da ndək dlage ndarga fataṣar ən zagh. **27** Tədga kə yu, ka saudagh rəkhagħw, ka tsiyawo fuđ səgo ka tləg məghen, ka mbədgħan kwashang kwashang. **28** Audzala kə Yasu ən kwarakh dəgħakħan, ka ndawateref tsagħdu lavsar na kə dzakhava udakh, **29** a tsagħatelu ba ndək li tsagħdu ndzikha ndzikħi bi, wirva tsagħatelu ndək ude nəg də ndzəda tsagħdu lav.

8 Saudagh kə Yasu ən tə bədăr, ka gatars udakh zikən. **2** Ka sa dadak madagħwil da təvuk sar, kəlgan ad juguv ka ni, “Dadzikan, da khayanəfkh təkhaha kə mbaku fidigid.” **3** Ka talal Yasu ad dəv sar ka gəman ad uden, ka ni, “A khayanəf kə, mbumbəg fidigid.” Ən təvin təvin ka mbu ən tuk fich. **4** Ka nəv Yasu tsin, “Tsəna, kwarara ba kə itsawar ad dage dzaughar bi, dəg da mədlara ghəragħ kə zil kəs, bədu kha dəg zaħa tħallieb ndək vai kwarga ndzikha ndzikħi Mus niya. Manga mana ndəkyan, ki da mədla kwarne a mbukha kə dlam.” **5** Da kə Yasu da Kafarnakhum, ka sasəg kə mal ya tlujiyakh da waksar kə takadha kwarne, **6** “Dadzikan, zər tlərar ən khəngan ən məgh, əmtsan tlapol vəgħi tsin, ən khaeb dlaš char.” **7** Ka nəv Yasu tsin, “Da dəgal ka da mbambəg.” **8** Ka ngawar khai mal ya tlujiyakh kwarne, “Dadzikan, ən tlala ba ka kə saks tsəkha da fətara bi. Uk lava da kwarga kha, da mbəġa dad tlərar. **9** Wirva ka də għərara ən kuskə ud kə, tsuguna nəg tlujiyakh ən kustsək,

təkhaka kə kwarar khai kin, ‘Dəg dəgal,’ ka dəgal, da ka nika kə tlərna tsugun, ‘Saw,’ ka saks, da ka nika kə zər tlərar, ‘Mana də yan kə digit,’ ka mana man.” **10** Tsəna kə Yasu ndək yan ka ndawak ni, ka niya kə liye gatars gat, “Jir ən kwara kura kə, ən khud kə ya Izrail a nəgħha ba ka dadak fadgħero fəg də ndzəda ndək ina bi. **11** Ən kwara kura kwara kə, zikən li kwal Izrailakh da səgo ən mbərt kəs zə ən təvav għar, ki da ndzakħgħan tsitar zə Brakhim zə Ishaku zə Yakub ən tə vak khwadga ən tləksa għarazhigəl. **12** Liye tsa itar ən khaitera għid ġien tləksa Yazħigħel, itar udakhe da tləv tər dagħ ud da nikān na kə gurtl, vake da tuwa itar da kərd tħid.” **13** Ka nəv Yasu kə mal ya tlujiyakh, “Dəg dəgal, wirva fadgħero fəgħagħ da mana kha manud.” Ən dəvən dəvə ka mbu zər man tlər sare. **14** Da kə Yasu da fəta Bitrus, ka nəgħan ad bab nus Bitrus magulaħ ən ndzikən ən khəngan. **15** Ka gəman ad dəv sar, ka mbu ən tuk magulaħ. Ka tsifa tarkhe ad dəgħzu. **16** Bəlgħa kə khagħwa, Ka ġardgħer udakh ad liye kədtar shatan kə Yasu zikən, uk lava də ghay kalti a kwarga Yasu, ka dzadal ad sədiķw bəzan ən vəgħi tsitar, ka mbakħandu tsugun ad liye kwal yanga dagħan. **17** A mangan ad ina kə righada dəge tsa kwarga Ishay tlayang kwarne, “In də għer sar kə bəf ad kud lapi mar. Ka bakiyamgħer ad kuzakh mar.” **18** Vazga kə Yasuwa tsargħer dzakhava udakh zikəna, ka kwarar khai ka furakh sar kə zəgħva dəgal da tə yan kə ghədżəva gadzak dəlvu Urdun. **19** Ka saks kə dadak tsagħdu ndzikha ndzikħi Mus da vak sar kə kwarara kwara kwarne, “Maləma, da gataħks gata ka tsa da makħ.” **20** Ka nəv Yasu tsin, “Uvakha nəg fikakh tar, dikkha pədlən għarazhigħel tsuguna nəg itar də fataħha tar. Ai Zər Uda, na ba də vase da bəg din għer sar bi.” **21** Ka nəv tlərna fur sar tsin, “Dadzikan, ka daks da khədħana dadara ndan.” **22** “Gataks gat, khəda khədha tlamtsakh ad tlamtsakh tar.” Nəv Yasu tsin. **23** Da kə Yasu zə furakh sar da peryuwa ka dəgal tsitar. **24** Ka sugo kə zikan kə kalangas ən təgħer kə dəlv, ka farsa daks kə ghadku yu ən dəlv da peryu. Yasu tsuguna ən khən khar. **25** Ka dəgal tsitar da tsiya tsiya kə kwarara kwara kwarne, “Dadzikan, Katkiyam kat, da ruwa kiyam.” **26** Ka niya tsitar, “Uda lava tsəkur ən għedza ndikini? Kuram li khətsa fadgħero fəgħ.” Ka tsif, tavargħer ad di kə fuđen zə dəlv, ka ciw vase. **27** Ka ndawatref kə udakh, avitar, “Khulf ira kə ud ini? Zeva fuċa zə dəlv ən tsənaru tsəni?” **28** Dala kə Yasu da tə yan kə ghədżəva gadzak ən tə khay kəs

ya Gadarakh, ka sawala ud mits li də sədikw bəzan ən gide ngitl, ka gamgitar zin. Na ude dlən təkha kə dal ən tə yanen kə dul bi. Wirva nagh bakha jaga tsitar bi. 29 Təvin təvina ka khula tsitar kwarne, “Zər Yazhigal uda dangwa tsakha də kəndəndi? A sa da bakənda dləd nagh kha dla sart kwal sagħha?” 30 Ən təvuk khədikəna, nəg li zighw gida dagu. 31 Ka takadga sədikw bəzana khen ad Yasu kwarne, “Da lakundalakh, ka khayakəndanəkh daks da daguwa khan.” 32 Ka niya tsitar, “Iyo, damdəg.” Ka dəgala itar, da itar da daguwen. Ka tsiyif gida ya daguwen dagħan kujadkujad, ka dadara itar dəgħa dagħ da dəlv, ruga itar ən yu. 33 Ka khwaya kə li zighw daguwen, daks da khudkəs ka kwardu lav itar, ant dəgħe dzaugħer də liye də sədikw bəzən. 34 Ka sawal udakh ən khudkəs dagħan kə gama zə Yasu. Nəgha tsitara, ka takadga itar kə duwatər da kəs tar tsin.

9 Ka dagh Yasu da peryu, ka dargħer kə dəlven kə daks da kəs ai dakdin. 2 Sa tsitar da khudkəs ka ғardəgħer yakhxa kə udakh ad dadak mətsa tlapel vəgh ən khəngan ənt khindz. Katlga kə Yasu ad fadəgħero fəga tar, ka niya kə dadak mətsa tlapel vəghen, “Ndid' biya zərara, a bisakhanud khaipagh.” 3 Tsəna tsitar yana, ka nəv chaləm li tsagħu ndzikha ndzikħ Mus ən tab tar, “Ina kə uda ən nena Yazhigal.” 4 Tsa kə Yasu ad dəgħe ən daya itar ghər ən təf, ka niya tsitar, “Uda lava tsukur an dzam dəgħe għwadgħwadan ən rəvur ndek in? 5 Ira ngulman ra, ‘A bisakhanud khaipakhha nagħha,’ awana, ‘Tsiya dəgħ dəgal kħi?’ 6 Ai ən na ka tsatsaq tsukur kwarne, ka Zer Ud nəg ka də ndzəd ən lard na kə bisu khaipakh.” Ka niya kə dadak mətsa tlapel vəgh, “Tsiyəf tsiy, ba khindza daks da məgħi.” 7 Təvin təvina, ka tsiyif udanena ka daks tsin da fəta sar. 8 Vazga kə dzakhava udakha ndəkyana ka gədżaf itar, ka dabuñ itar Yazhigħe bara khulfina kə ndzəda kə udakh. 9 Duwars kə Yasu ad vaken, madəvlin ən zu vuk də dəgħi, ka nəghan ad udanen ai dakhud də Matiyu, ən ndzəgan təvak chau khadam, ka nəv Yasu tsin, “gataks gat.” Ka tsiyifa gatars. 10 Ən tə khal kə yan, madəv Yasu ən zu kaf ən fata Matiyu, ka saks li chau khadam zə li khaipakh zikən saks da vak sar ndzakhha itar kə zu kaf dagħha zə furakh sar. 11 Nəgha kə Farisakh ndəkyan, ka nəv itar kə furakh sar, “Uda lava ka malomura ən zu kaf zə li chau khadam zə li khaipakhhi?” 12 Tsəna kə Yasu dina ka ni, “Na li lapi ən gat dadak ngura bi, uk liye kwal

yang. 13 Dam da tsag dəge ən tuku lavan, ‘Kwidkwirva ən nak ən vakur, dəgħi tsufa bi.’ A sau kə dakh liye man dəgħe ən nagħha Yazhigal ba ka bi, a sau kə dakh li man khaip kə.” 14 Fitsa tlərna, ka sasəg kə zar bəlakh Yukhan dadak para ud da vak Yasu, ka nəv itar tsin, “A manga ndar kənda zə Fariskha ən zəb ndəla, zar bəlagħha na ba itar ən zəb ndəl biy?” 15 Ka ngawa tərkħai Yasu kwarne, “Da manawa ndar bazdu rəv kə tsaghawħi zil għaula, dlaitar dagħha zə zil għauli? Ən saks sarte da batərvalud ad zə zil għaul. Da zəb ən tə sarta yan itar ndəl. 16 “Na ude da ndzəgħaru wilwa ləgwit kə mughura gabag bi, wirva vak ndzəgħena da takwalva, kukha sar tsugħuna da mala mala ad ai tsa chak. 17 Na ude da cī wilwa yu inabi da mughura mbəl vigh bi. Itsa ka dīdaghud, da chaħba mbəl vighen, ka da diya yu inabi, mbəl vighen tsugħuna da baz, azəgħha daidagh ud ad wilwa yu inabi da wilwa mbəl vigh. Wirva yana nabe da bəgħalud əmb bi.” 18 Ən təgħer kə kwara təra yan kə lava Yasu ma, ka sasəg kə mal ən təgħer kə gud dzakhava Yakhudakh, ka kolġan ad juguv ən təvuk sar ka ni, “Amtsaġa dughwar a zulava bi, ausaq da bo dəv ən təf da tsi” 19 Ka tsiyif Yasu zə furakh sar, ka gatars itar kə udanen. 20 Ka nəg tlərna nus ai manga vəg kəlatəm mits ən tukw kuza kəl vizħi, ka sagħi du ligħsar ka għeman ad ghay gabag sar. 21 Ni ən rəvakhud sar, “Da għoma ka itsa gabag sar da mbəga kə.” 22 Gwifkhaj kə Yasu ka nəgħan, ka ni, “Ndid' biya dughwara. Fadəgħero fəgħagħha kə mbakħu.” Ən təvin təvīn ka mbu nusen. 23 Sa kə Yasu da fata mal ən təgħer kə gud dzakhava Yakhudakh, ka nəgha nəgha tsin liye fəg fakil zə dzakhava udakh ən kwara kava ghay sikh sikh sikh. 24 Ka ni, “Tsiyam tsiyen van. Amtsaġa ba dughuna bi, ən khən khara sar.” Ka nenanef itar də għebas. 25 Ai lakwtardal tsud da mel, ka dagh khutanan ad dəva dughwen, ka tsiyif. 26 A kwazga laven itsa dəvar ən kəsen. 27 Ba Yasu ən duda vaken ma, ka gatars ngulfakħi mits ən dakhha itar də ndzəda kwarne, “Zər Doda ziwa kəndal ziwa.” 28 Da kə Yasu da magħha ka sagħi ngulfakħen da vak sar, ka niya tsitsar, “A fadəgħero nagħi kur kwarne təkhaka kə mbakuruwa?” Ka nəv itar, “Aa, təkha kha Dadzikan.” 29 Təkħal kə yana ka għeman ad diyakk tar ka ni, “Ən tə dəva də fadəgħero fəgħura da mbakura mbəġġud.” 30 Ka ngwararf diyakh tar. Ka təkħaterna Yasu char kwarne, “Kwara mara ba kə itsawar ad ina kə digit bi.” 31 Ai dala tsitar, ka kwazdu itar ad lava itsa dəvar ən kəsen. 32 Madəv itar dəgal, ka

6ardaghərud ad ude kwal təkha kə kwarga lav, dadake də sədikw bəzan ən vəgh sar. **33** Lakwadal tsud sədikw bəzanen, ine tsa kwar təkha kə kwarga lav ka farsa kwar lav. A ndawatraf kə dzakhava udakh ka nəv itar, “Tsa tapa bud nəgħha khulfinak digit ən khaya ya Izrail bi.” **34** Ai ka nəv Farisakh, “Afke ən zabado də ndzəda zikan na kə mal ya wurdu ad sədikw bəzanena.” **35** A dakhal Yasu da kəsakh dagħan zə gədzar kəsakh, ən tsagħu tsag ən gud dzakhava Yakhudakh, ən tləkhdu lav zədān ai təghər kə tləksa Yazħigəl, tsuguna ən mbakha udakh zikən, zə itsera kə khulf kuzakh zə li kud lapi. **36** “Nəgħha tsin udakh a dzavkhai zikən, ka kwid nəv rəv tsin, wirva ən khəb dlad itar na ude ən məlatəru məla bi, ngwadha tuwaghħakh itar kwal nəg kə dadak zighwtar zighw.” **37** “Ka niya kə furakh sar, zikən tsəg kħi, li man tlər tsuguna khədikən. **38** Wirva yan, takadam takada Dadzikan dadake nəgħaru kə tlər gukhen, kə bəlondagh li man tlər kə tsara kħi.”

10 Ka dakhga Yasu ad furakh sar kəlatəm mits, a batəran ad ndzəda lakdu itsəra kə sədikw bəzan, zə mbakha itsera kə khulf kuz zə liye kwal yan. **2** Auna dakhakh dzərən na kə furakh na kəlatəm mits. Dəg chaka, Siman ai dakhhud Bitrus zə zərbab sar Ndros, Yakub zər Zabadi zə zərbab sar Yukhan, **3** Filibus, Bartamawus, Tom, Matiyu dadak chaw khadam, Yakub zər Alf, Tladdiyus, **4** Siman ud ya Kanan, Yakhud Iskariyoti dadake bədu Yasu kə kədgakəd. **5** A bəlatərəf Yasu kə dżorana kə zar bəlakh kəlatəm mits, ka təkħatərna ad lava kwarne, “Damba da vak liye kwal Yakhudakh bi, tsuguna damba da tlərna kəs ya Samariyakh bi, **6** dam da vak udakh ya Izrail liye zadgan ndək tuwaghħakh. **7** Madəv kur ən dəgal, kwaramatara lav Yazħigəl kwarne, ‘Tləksa Ghərazħigəla a khərzəgan.’ **8** Mbakhama liye kwal yang, tsianəf kur liye amtsəgan, mbakħanu kur liye ən tukw fich, lakwakh du kur sədikw bəzanakh ən vəgh kə udakh. A bakura butiyud, bədu għerura buti. **9** Bam ba kwaħ dawan zə shabu zə jingal ən mbəlur bi. **10** Bam ba jiladur bi, tsa zə gabag mits bi, tsa kimbak, 6am ba tsa juguljugulur bi, wirva dadak tləra kalkal gəmadu dəg siga tlər sar tsin. **11** “Itsera kə kəs zə gədzar kəsakhhe a da kur damb, gatam ga ud charan ai da għid kur dagħ tangw da da tə sarte da tsida kur. **12** Da ka da kur da məghen, ka nəgħatordi kur kwarne, ‘gabər ən təghər tsəkur.’ **13** Da ka chau kurkhai liye məghen, tsukwa gabəruren ən təghər tsitar, ai da

chau kurkhai ba itar bi, ka wura kurva gabərur. **14** Daga məgħa zə kəse kwal chau kurkhai, awa bi kalwal kə tsən lavur, pangdu kur lagwate ən tə sigur dən səgawala kur ən kəsen. **15** Kadī ən təkha kura kə, da ziwardal kə Sodom zə Gomora ud təghər kə kəsen fitsa takalav.” **16** Ya digiyam, ya ni bəla kura bəla ka ngwadha tuwaghħakh ən tatak ya ghəda təghalakh, wirva yan demekh ni kur ndək dəg vukħakh, tsugun kalali nikur ndək kakur. **17** Tsukamana għor kə udakh, wirva da lang kur langa itar da vak takalav, tsuguna da dlagħha kuru ki ċiġi itar ən gud dzakhavakh tar. **18** Wirvən gataks tsəkka kur, da lang kur lang itar da təvuk kə li man tləks ən təghər kə tsəkcur zə shikakh, wirva ki da kwardu lav zədān tsəkcur ən təvuk tar zən təvuk liye kwal Yakhudakh. **19** Da ka da zəb kurdəgħər itar da təvuk li taka lav, dżamam ba də dəge da kwara kur bi biya da kwara ndar kur bi. Ən tə yanen kəsart da bakura bəgħ kə də lave da kwara kur. **20** Wirva kuram ba da kwar laven bi, wirva Sədikw Chuwadafan Dadure ən kur, in da kwarado lava səgawal ən ghayur. **21** Zərbab da bədu zərbab sar kə kədha kədha tsud, dad tsuguna da bədu ad zər sar, zara tsuguna da tsiyara kə baba zə dad itar, zə man dəgħakħai da nala kə dləva ful əmtsa tar. **22** Itsawara da nagħi kur ba wirva ka bi. Ude bəga rəv tangw da tə mbasa sar da katakatud. **23** Da ka bakura dladid ən mbiyan kə kəs, ka kwaya kur da tlərna kəs, ya kadixi ən kwara kura kə, kəda ditla daga kəs ya Izrail tsəkcur, da sosəg ka Zər Ud. **24** Na dadake ən tsag digit da mal dadak ai ən tsagħardu tsaga bi, awana zər tlere malga dad məgħi sar bi. **25** Da ka tlakənalin kə dadak tsag lava kə nəgħi ndək dadak tsagħdu lav, zər tlər tsuguna ndək dad məgħisar. Da ka mal ya wurdu kha nəv itar kə dad məgħena, da dakhha də uditar ad yahksarı? **26** Wirva yan, gəḍżamtər bi, wirva na dəge khəmban ai kwal da mədlandowal tsud bi, tsuguna na dəge bəgħan kwal da tsatsud bi. **27** Dəge ən kwara kura kə ən gurtl, kwaram kwar ən tə fätsi təghər. Dəge kwarakh dagh ud da tlim, tləkħamdu tləkħan tə mbachar. **28** Gəḍżam ba də liye təkha kə kədga vəghur bi, ya təkħi ba itar kə kədga saf bi. Gəḍżam gədza Yazħigəl ai təkħi kə kədga vəgha zə saf tangw da tə fay. (**Geenna g1067**) **29** Mits bakh chughwaghwakh ən sukwduwud ən tə shabu kitakula? Na bai da bəlal itsa kitakul da khay ai kwal da tsa kə dadur bi. **30** Afke itsa guj għerura kədlana. **31** Wirva yana, gəḍżam bi. Afke a malga kur ad chughwaghwakh zikən kə ndanga char. **32** Daga ude mədla kwarne dəg

sar kə ən təvuk kə udakh, ghərar tsuguna da mədla mədla ka kwarne dəgar ghərsar ən təvuk Dadare ən ghərazhigəl. **33** Daga ude bəga tsuguwar ən təvuk kə udakh, ghərar tsuguna da bəg tsugu kən təvuk kə Dadare ən ghərazhigəl. **34** Dzamam ba kwarne gabər a əbadagh ka da lard bi. A so kə wirva əbədo gabər ba ka bi, ya katsakar. **35** Ya so kə, Wusha zəra zə dad sar. Dugh zə bab sar tsəgun. Ghawul tsuguna zə dzik sar nus. **36** Dadak məgha yakh sar da nəga kə tləghum sar. **37** Ude ən way bab sar zə dad sar mal tsək, a tlal ba kə nəga kə zər əbəlara bi. Ude ən way zər sar awana dugh sar mal tsəka tsugun, a tlal ba kə nəga kə zər əbəlara bi. **38** Ude əbəf ba də ufa khərtə sar kə gataks gata bi, a tlal ba kə nəga kə zər əbəlara bi. **39** Ude ən nagh kat safə sar, da bəgh. Ude kəddu safə sar wirva kə, da gəmədu gəm. **40** Daga ude a chau kurkhai, ka chau ka yin, ude chau kai tsuguna Dade əbəlakondagh a chau gin. **41** Daga ude chauga tlayang Yazhigəl da chauga kə wirve tlayangin. Dəg sige da baruda, da kalkal zə dəg tlayangen. Daga ude chauga dadak kalali da chauga kə wirve dadak kalali yin, dəg sige da baruda da kalkal zə dəg dadak kalaliyen. **42** Daga ude ənkaru itsa kwat yu kitakul ak khədikan ən tatak furar wirve furarin, ya jir ən kwara kura kə, na ba da bəghən dəg sig sar bi.

11 Udzala kə Yasu ən takhatəra lava kə furakh sar kəlatəm mits, ka duwars ad yanen kə vak, tsuguna ka dəgal tsin da tsagatərdü tsaga zə tləkhatəra lav Yazhigəl kə dləmdla kəsakhe kərza də yanen kə kəs. **2** Tsəna kə Yukhan dadak para ud ən zaw ad dəgakhe tsən mana Kristu, ka əbəlandal ad chaləm Zar əbəlakh sar da vak sar. **3** Nəv itar kə Yasu, “Kwara kənkhe kwar,” “Kha naghek dadake tsən kwara Yukhan dadak para ud da səgdagh na, nagha da gwit tlərna ud sikha khəkəndi?” **4** Nəv Yasu tsitar, “Damaks da kwarara kwara kə Yukhan ad dəge tsəna kur za dəge nəgha kur. **5** Ngulfakha a ngwarəf di tsitar, ən dəga ghwurdikakha, li kuza fəcha a mbakharu fidgid, ən tsənatsəna təngakh, a gwidən tsaya tərəfud kə li tsə amtsəgan, ka kwaratəra lav zədən ud kə talagakh. **6** Dadak bark liye kwal guyakdu lig wirva dəge ən mana kə.” **7** Madv zar bəla Yukhan ən daks, ka farsa Yasu kwara təra lava kə udakh ən təghar kə Yukhan kwarne, “Dala tsəkur da vak Yukhan ən təghal, da kuram ən kurana wudə tsən nakur nəgha nəghi? A dal da vaz tsəb tsəbən kə mase ən kada fuəd nagh kur? **8** Tsa dal da vaz uda kuri? Ude chadffkhai ən

kadlang khwaran naghf kur? Liye chadffkhai ndəkyana ən gidən tə gəlvakh shikakh itar fəka. **9** Kwara make kwar, tsa dal da vaz uda kuri? Tlayang nagha? Ndək yanen, ai tsuguna a nəgha tsəkər dadake a malgan ad Tlayang. **10** Tsa Yukhan dadake tsa vindzava lav ən təghər tsin ən kədəkəd kwarne, “Da əbələbəla ka ad zər əbəlara kə dakho ən tə vuk. Dadake da dikakha cül.” **11** Ən tekha kura tekha kə, na nuse taba yig zər ai do da tə Yukhan dadak para ud də ndanga bi. Ai tsugun, dadake khədikan ən tləksa għarazhigəla a malgan ad Yukhan kə ndang. **12** Tsif ənt sarte tsa kwardu Yukhan dadak para ud ad lav Yazhigəl tangw da tina kə sart. A wushif għar kə tləksa għarazhigəl, li tsiyara məkən kə udakha ən nagħi pərd tləksa Yazhigəl itar də ndzəd. **13** Lave a tsagħu nzidika nzidikh Musa zə kədək tlayangakh dagħan a kwarga itar lav ən təghər kə tləksen kəda səgdagh kə Yukhan. **14** Da khayanəf kur da lav tara, Yukhan ai tsən kwarud lavən tegherà, in Ili na tsən kwarud da səgdagh. **15** Tsəna dadak tlim ad lave kwarud. **16** “Da kura də war ka udakh zamani? Ghila zar mbisane ən gidən te bala kasuk ən dakhva kə da man sakw ən tatak tar itar zə kwar lava kwarne, **17** “Fakurkhe kənda fyakela. Kalwala kur kə tsug. Fuka kurkhai kənda fuk. Kalwala kur kə tu.” **18** Sodagh kə Yukhanna, tsa nabən zu dəg zuwakh zə khəb itsera kə digitakh bi, ‘Ka sədikw wurdu ən vəgħtsino nəv itar.’ **19** Wur sodagh Zer Uda, ən zuwa zuwa zə khəba khəb, ‘Vaza də udan na. Mbəlv zən dayuday, zə tsaghwi li chau khadama zə li man khepo nəv itar.’ Tlere ən mana udan in da mədlan ad kwalemlume a bara Yazhigəl.” **20** Udakhe ən kəsakhe tsa manakhha Yasu ad dəg ndawakakh ən kəs tar, a kalwala itar kə pəlghər, ka tavatərghər ad di. **21** Dangwa tsəkər, Korasin. Dangwa tsəkər, Betsaid. Da tsa a manakhgən kəs ya Taya zə Sidom ud ad dəg ndawakhe a manavən vakur, tsa pəlga itar ghər gulyan, tsa dəiva itar ad Ligwit ngəz zə dəiva fəts ən tə vəgħakh tar. **22** Ai tekha kura tekha kə, da ziwardala kə udakh ya Taya zə Sidon ud təghər tsəkər fitsa man taka lav. **23** Kha tsugun Kafarnakhum, da ghər tsəkhən kurana da əbəkha əbəkhud da għarazhigəla? Əmma tsəkhara, da kədəkh dagh da vak liye ən tə fayud. Da tsa mangən Sadom ud ad dəg ndawakakh tsa mangud ən vakur, tsa dla itar sakħkan. (**Hadēs g86**) **24** Ai tekha kura tekha kə, da ziwardala kə udakh ya Sadom ud təghər tsəkər fitsa man taka lav. **25** Ən tə yanen kə sart a kwarga Yasu kwarne, “Ən kwara kha us ka Dada, Dadzikan

dadak gharazhigal zə khay, wirva a bəgharna kha dəgakhana kə liye kwalemlem zə liye ən tsa lav, ka mədlatərankh kə zar mbisan liye kwal tsa lav. **26** Khwara Dada, wirva ndək yanen kə manakhal. **27** “A ba ka Dadar ad digitakh daghan. Na ude tsa Zər bi uk Dad, tsuguna na ude tsa Dad bi uk Zər, zə udakhe a naghga Zəren tsugun ad mədlatəramədl. **28** “Ausəgam da vakar, daghanure a suvgan də zəb kadlang dımdıman, da bakura fətava kə. **29** Bəmaf əa changlagara da tə pepur. Tsagam tsagən vakar, wirva ka dadak tsukwana ghər kə man digitakh kə, zə dadak gulandagh ghər kə ən rəv, ka da mbəladu mbəla kur fətava kə ghərur. **30** Changlagara na ba dımdıman bi, kadlangara tsuguna chafchaf.”

12 Ən sartena a dala Yasu dəgal diwa gukh əlkam

fitsa fətava Yakhudakh. Ndzitəraf kə wai kə furakh sar, ka farsa itar ad səd'khi əlkam kə zuwazu. **2** Nəgha kə Farisakh ndək yana, ka kwararkhe itar kə Yasu kwarne, “Vaz, ən man dəge a gadlga ndzikh zar bələkhagh fitsa fətava Yakhudakh.” **3** Ka nev Yasu tsitar, “A tugwa bakh kur ad dəge manga Dod mbatəra kə wai zə li dəgakh sara? **4** Ka da da Fəta Yazhigəl, ka bəf itar zə li dəga sar ad brudiye kwal kalkal ba zuwa zuwa tsitar bi, uk Zilkəs kitakul da zuwan. **5** Tsa tugwa bakh kur ən ndzikha ndzikha Mus kwarne, Zil kəsakhkhe ən Fəta Yazhigəla ən kəla ndzikh itar fitsa fətav. Tsuguna a nala ba kwarne a manga itar khaip bi. **6** Təkha kura təkha kə, auna ude a malgan ad Fəta Yazhigəl kə ndangən vana khan. **7** Da tsa katlga kur dəge ən kwara kadkad, ai kwarga Yazhigəl kwarne, ‘Gida kwidkwidərəv ən na kə, dəg tsufa bən na ka bi.’ Tsa na kur ən batərghər ghaza kə li kwal da khaip bi. **8** Wirva yan ka Zər Ud, ka Dadməgh fitsa fətava Yakhudakh.” **9** Ka duwars Yasu ad yanen kə vaka, ka dadəg tsin da gud dzakhava Yakhudakh. **10** Ən gud dzakhvena, nəg udanen dadak əmtsa dəv, ka ndidəwar itar kə Yasu kwarne, “A khayanəf nagh ndzikha ad mba ud fitsa fətava?” Nəv itar kə nəghda mbəladu ghaza Yasu. **11** Ai ka nditarwal Yasu kwarne, “Da ka nəg ude də tuwagh ən tatakurən, da bəldaghın da fik fitsa fətav, atsuk na dadak tuwaghən da bədo əa biya? **12** Afka a malga ud ad tuwagh kə ndanga char, Wirva yana a khayanəf ndzikha ad mələru kə ud fitsa fətav.” **13** Khalak yana ka niya kə dadak əmtsa dəven, “Taladala dəvəgh” Ka taladal, ən təvin təvina ka mbu dəvə sar charang, ka nala ndək yan kə dəv. **14** Da mbiyanen, ka dəgal kə Farisakh da dī dzanak kəf Yasu

kə əmts. **15** Katlga kə Yasu ad rajakhadghər (dayaghər) tara, ka dudan ad yanen kə vak. Ka gatars gata kə udakh zikən. Ka mbakhatəru kə li kwal tsa yanga daghan. **16** Ka ndədatərnəf ad tlim kwarne, kwarara betar kə udakh ad lav ən təghər tsin bi. **17** Dəge mangin kə righanəf dəge tsa kwarga Ishay Tlayang. Ai kwarga Ishay kwarne, **18** “Auna zər tləre a zəbəf kə. Ən waya waya kə, ai zədaku zədə char. Da bara bəg ka də Sədikwar. Tsəguna ka da tləkhdu lav ən təghər kə taka lav jir kə khulf udakh daghan. **19** Na ba da man tsugu əz burası. Da tsəna bud lav sar də ndzəd ən tə dulakh ən khud kəs bi. **20** Mbadize tsa tərdəfa, naba da kəlakəla bi. Karakazaze tsa dəm da əmtsa, naba da kədəkəfa bi. Da təkhavalə təkh, akwa nəghin ad taka lav jir a zugan ad fir. **21** Da bo ghər ən tə dəkha sar udakh liye kwal tsa Yazhigəl daghan.” **22** Ka bardəghər yakhaya kə udakh ad ude ngulf ai ghwirtl da vak Yasu, wirva sədikw bəzən ən vəgh tsin. Ka mbanu Yasu. Ka farsan ad kwar lav, tsuguna ka nəgha nəgh. **23** Ka ndawatəref kə udakh daghan, Ka nəv itar, “Ara, ina kuda in khə Zər Doda?” **24** Ai tsəna kə Farisakh ndək yana ka nəv itar, “Afka də ndzədə tsawar bi. Də ndzədə Baalzabul shik ya wurdu, ən zabakhadowin ad sədikw bəzən ən vəgh kə udakh.” **25** Fatsiye audzala Yasu ən tsa dəge ən daya itar ən rəvakhud tar, ka avin tsitar, “Daga tləkse a təkaghəran mits, ən tlughuma itar ən tatak tar, yanen kə tləksa da għitsa ba dangar bi. Degħwa kəsa əz məgħe a təkaghəra mits tsugun, ən tlughuma itar ən tatak tar, na ba da għitsa bi. **26** Da ka ən zəbadal Shatan, Shatan səgawal ən udakh, afka ən gadla də ghərsar. Ai da għitsa ndar tləksa sari? **27** Ai da ka də ndzədə Baalzabul ən zabado ka də sədikw bəzənakh, ai zar bələkhura mi? Ən zəbtərdal dira kə ndzədə itari? Ai furakhur da taka kura lav ən təghər kin. **28** Ai daka də ndzədə Sidikw Yazhigəl ən zəbadal ka ad shatanakh, atsuk a sa tləksa Yazhigəl da təghər tsəkjur. **29** “A təkh bud kə da da khutsadala kadlang ən məgħa dadak ndzədan bi, khekwa da ndzadana ghud ndan, bidagud ən təkha kə khutsadala kadlang ən fəta sar. **30** “Ude kwal nəg zə kə, atsuk ən man tluhguma zə kə. Ude kwal məlaku də dzakha dzakha atsuk ən kwazakdu kwaz. **31** Wirva yan, ən kwara kura kwara kə, da bisatra bisud kə udakh ad itsera kə khaip zə lav nenakh ai manga itar. Ai tsugun, ude kwarga lava də nen ak Sədikw Yazhigəl, na bud da bisara bisira bi. **32** Daga ude kwarga lav nen ən təghər tsəka Zer Ud, da bisara bisud. Ai degħwa ude kwarga lav nen ak

Sədikw Yazhigəl, linglinga na bud da 6isara 6isa tsa kəvena tsa da tə kwarge da saks bi.” (**aïñ g165**) 33 Da nəghar u kə uf khwaranyan zər khwaran da yigin. Da ka nəghar u ba kha kə uf bi, zər bəzan da yigin. Wirva ufa khwarana ən katlən ta khulf zar sar ud. 34 Kur zar ya pushakhan. Da təkh duda kur kə kwarga lav khwaran fatsiye ngudiyakh kuri? Afka ən khud kə dəgakhe ən rəvakhud ud inən səgawal ən tukw ghay. 35 Ud charana, ən zəbədo ən dəg charane ən khud’ kə dəg charane a bəgin ən rəvakhud sar. Ud ngudiyə, ən zəbədo ən dəg ngudi, ən khud’ kə dəg ngudiye, a bəgin ən rəvakhud sar. 36 Ən kwara kura kwara kə, deghwa kwadlamb ghaye ən kwara udakh, da kwara kwara itar dəge bətra da kwar yanen fitsa takalav. 37 Ən tə dəva də lave kwarga kha da mana khud takalav. A bakhghər ud ghaza awana dadake kwal də ghaz. 38 Ka kwararkhe yakhaya kə li tsagdu ndikha ndikh Mus za Farisakh kwarne, “Maləm, ən na kənda mədla kənda mədla tsəkha ad zikan kə dəg ndawak ai da mədla dakha ndzədagh.” 39 Ka niya tsitar, “Udakh li kwargəna, li kwal fadəghəro də Yazhigəl kur, ngudiyakh tsugun. Nagha kur ad nəgha dəg ndawak ən vakar, ai na bud da mədla kura mədla bi, akwa ndawake ən təghər kə Yunan tlayang. 40 Ndəkve a manga Yunan ad khəna khəkerd vid ze fatsi ən khud kə zikana kə kilf, da mana ndək yan ka Zər Ud ad khəna khəkerd vidə zə fatsi ən mbərt kə khay. 41 Fitsa takalav da kwara təra kwara udakh ya Nineba kə li kwargən kwarne, a manargan ad khaip. Wirva itar udakh ya Nineba a pəlga itar għar ən tə dəva də lav Yazhigəle a kwaratərkhe Yunan. Ai tsuguna auna ude a malgan ad Yunan də ndzəd ən van. Dakhkana a pəlga ba kur għer bi. 42 Fitsa takalav, da tsiya nuse shik ən khay ya Sheba kə kwar kwarne udakh kwargən a manargan ad khaip. Wirva soğħer ən vak bita char, kə tsən lav kwalemlme ən tsagdu Saluman shik. Ai tsuguna nəg ude a malgan ad Saluman shik də ndzəd ən van.” Dakhkana a pəlga ba kur għer bi. 43 Da sawala sədikw bəzan ən vəgh kə ud, ka gwayav ən vakakhe kwal nəg kə yu kə mbəladu vak fətava tsin. Ai da ka mbəladu bin bi, 44 ka ni, da gwiya daks da kwazaghare tsa sawalaka. Da gwiyoghərina a tlargħer ba kə itsawar bi tsuguna tlefan, a dikavana məgh. 45 Ka da gwiya dəgal da khutsado tlərna sədikw bəzanakh udif, liye malgan kə mbərsh. Kə daks tsitar kə gifəmb. Khalakyana, ka da malamala gida sare kə khal, ade tsa chak kə bəz. Da dzaughħer ndək yan kə ngudi udakh li kwargən. 46 Madəvin ən kwar ghay-

zə udakha, ka sasəg kə bab sar zə zar babakh sar. Ka għitsaga itar ən məl, ən nagħi kwar lava itar zin. 47 Ka nəv tlərna ud tsin, “Babagħa zə zarbabakhagh ən għitsən mel, ən na kwar lava itar zə kha.” 48 Ka ndidfarwal kə dadake tsa kwarkhe kwar, “War babara, zə zar bābakharen?” 49 Ka mædlarnan ad furakh sar də dəva ni, “Auna babara zə zar babakharən tə van. 50 Wirva deghwa ude ən man dəge ən nagħha Dadare ən għarazħigel kə manaman tsin, in zər babara, zə dugħi babara, zə babar.”

13 Fitsa vayanena, ka sawala Yasu ən mäghen, dala ka nndżəgan ən tə ghay dəlv kə tsagħardu kə udakh. 2 Dzakhava udakh zikən char tsarġħer itar dingrik. Ka dagh da per yuwa nndżəgan. Dzakhava udakh tsuguna għitsa itar ən tə ghay dəlv. 3 Ka kwara tər khai ad lava də jakva lavakh zikən. Ni, “Nəg dadak gukhen a dala da kwazdu khulf ən gukh sar. 4 Madvin ən kwazdu khulfa, ka balala yakhay kə khuf ən tə dful, ka sa cikakha vadu itar. 5 Ka balala yakhay kə khulfakh ən tə fərad vake kwal nəg khay char. Ka fətsawala kujad kujad, wirva khayen ən təvina naba zikən bi. 6 Təvəgħa kə fatsiye ka bayif itar, ka ghulala itar, wirva a dagh ba tləl sar char bi. 7 Yakhaya kə khulfeni tsuguna a galardagh da vake də tak, fətsala tsina, ka dafaklar zə tak, ka ғidżat-rəf taken. 8 Yakhaya kə khulfakh tsuguna a falal da vake duħan itar. Ndəkchi ħi yiga itar zər dərmek dərmek. Yakhaya kulənkwakh kulənkwakh. Yakhaya tsuguna kulkħakerd kulkħakerd.” 9 Ka nəv Yasu kə dəg mbas, Deħħwa ude də tlim tsən lava, baru bəgin tlim. 10 Ka sa furakh Yasu ka nəv itar tsin, “Uđa lava tsəkħen kwarat-təra lava tə dəva də jakva lavakhi?” 11 Ka ngawa tərkħi kwarne, “A bakura tsəkuru ndzəda tsa dəge bəgħan ən təgħer kə tləksa għarazħigel. Ai itara a batara bud bi. 12 Wirva deghwa ude də digit da banarġħer bəgħid char, ka da ndabai ən vak sar zikən. Ai ude kwal də digit char, ka da chawarval chawud ngwada khisike dinin. 13 Dəge kə mangan ən kwara təra ka lava də jakvakh in kwarne, “Wirva itsa vazavaza itara ən nəgħha ba itar bi. Itsa bəga itar tlima ən tsəna ba itar bi. Tsəgħuna ən katlanef ba itar bi.” 14 Wirva yan lave tsa kwarga Ishay tlayang a righaf ən vak tar. Nəv Ishay tlayang “Da tsənakhha tsəna kur lav, ai da katlga ba kur tsa khədikən bi. Uk da dema di tsəkuru ən taf, ai tsuguna da tsa ba kur dəge əmbin bi. 15 Wirva gufərva udakhana a bengħengaf.

Ən tsəna ba tlimakh tar ad lava bi. A khadakhardu itar ad diyakh tar. Khek nəgha nəgha tsitar də diyakh tar. Khek tsəna tsəna tsitar də tlim tar tsəgun. Wirva nagh ba itar katlgakatlan rəvakhud tar bi. Ka guyoghər itar da vakara mbakhatri kə. **16** Nəg bark kə diyakhur wirvən nəgha nəgha kur din. Ndək yan tlimakhur tsugun wirvən tsəna tsəna kur din. **17** Ən təkha kura təkha kə, zikən tlayangakh Yazhigəl, zə li kalaliyakh, tsən na itar nəgha dəge ən nəgha kur. Ai a nəgha ba itar bi. Zə na tsəna dəge ən tsəna kur. Ai a tsəna ba itar bi.” **18** Auna dəge tuku jakva lav dadak kwazdu khulfen. **19** Da tsəna kə udan ad lavən təghər kə tləksa gharazhigəl, ən tə khalak yana a katləga bi, a nala ghila va khulfe a balal ən tə dul. Tsənga kə udanen ad lav Yazhigəl, ka sa Shatan, khutsala də khulfe a tukhgud ən gufərva sar. **20** Khulfakhe balal da tə khayen tə fərad, in jakva ude benən tsəna lav Yazhigəl, ka chauga də khwadg. **21** Fatsiye a dagh ba tləl sar da khay char bi, baga tsin ad rəv da tə sart khədikən. Tsiyif kə dləfa, zə mbakhal ən təghər kə lav Yazhigəle tsənin, kujad kujad ka mbədgan. **22** Khulfe faldagh da vake də takakh tsugun, itar jakva udakhe tsənga lav Yazhigəl. Ai wirva mbakħəl nagh dəg lard zə valaval way tluwandal ən lard, a gadlarkhe ad daka kə khulfen. Khulfen tsuguna a bədu bad zər bi. (**aīon g165**) **23** Khulfe balal da tə vak duħan tsugun, in jakva ude tsənga lav Yazhigəl katlgan tsugun. A mangan ad tlər din, tləm gəmadu ad nuba khulfen. Yakhaya dərmək dərmək. Yakhaya kulənkwakh kulənkwakh. Yakhaya tsuguna kulkhäuserd kulkhäuserd. **24** Ka gwidən Yasu ad kwara təra tlərna jakv lav, ni, “Tləksa gharazhigala ghila ude tukhga khulf khwaran ən gukh sar. **25** Ən tə sarte ən khən khar udakh, ka dala dadak tləghum sar ka tukhgan ad khulf dləgh ən gukh ləkamen. Ka təkaval sar. **26** Dakala kə ləkamen yigan ad zər. Dləghen tsuguna, sawal ən khud. **27** “Ka sagh li man tlər dadak gukhen da vak sar. Ka nəv itar tsin, ‘Dadməgha, atsuk khulf charan bakh tsa tukhga khən gukhaghena? A sawal ndar dləgh tsugun ən gukhəni?’ **28** “Ka niya tsitar, ‘Dadak tlughumara kə mangain.’ Ka nəv zar man tlərsar tsin. ‘Əna nagh kha dəgal tsəkənda da ndadfu ndadfa də dləghena?’ **29** “Ka niya tsitar, ‘Au, wirva nalabin də kur ən ndadfu dləgha, ndədamado ba zəva ləkam tsugun bi. **30** A duwam, daka itar dagh zə ləkam, da tə sarte da tsəgdud ləkam. Ən tə sarten da kwaratra ka kə li da tsəgatsəg, farsafəg itar ndaddu dləgh chak, dzanəf itar, ngwadana itar, ndaghana itar.

Ka dzanəf itar ləkam, diyakdagħ ud da kuvurar.”” **31** Ka gwidən Yasu ad kwaratra tlərna jakv lav, ni, “Tləksa gharazhigəl ngwada khulf mastad, ai bəf udanen ka tukhgan ən gukh sar. **32** Tsakhənmina in khədikan ən khulfakhe daghan. Ai da fətsawalina, dəkalina, ka in da nəga kə zikan ən tatak dəgakhe ən ngaħ. Da nəga kə ufa zikan, ka da man məghakh cikakh ən tə gwalakh sar.” **33** Ka gwidən batra tlərna jakva lava kə Yasu kwarne, “Tləksa gharazhigola ndəkva yisti, ai dzəgħef nus khədikən, kə khwadum ən khəpi ləkam daram khəkərd, tləm tsiyif kə khəpiyen.” **34** A kwara tərkhai Yasu ad dəgakhana daghan kə dzakhava udakh də jakva lavakh. Na bən kwara tra lava ndək yan bi, akwa də jakva lav. **35** Dəge a manga Yasu a righanəf ad dəge tsa kwarga Ishay tlayang. Avin, “Da ngura ghay ka kə kwar lava də jakva lavakh. Dəge tsa bəgħanud gul farsafəg sar kə lard, da kwardu kwara kə.” **36** Ən tə khal kə, dūwars dzakhava udakh kə Yasu, ka da da məġħ. Ka saks kə furakh sar da vak sar. Nəv itar tsin, “Kwara kənkhe kwara dəge tuku jakva lav dləgh a fətsal ən gukh Lekam.” **37** Ka ngawa tərkhai, niya tsitar, “Dadake tukhga khulf khwaran, ka Zər Ud. **38** Gukh tsuguna in Lard. Khulf khwarana itar udakhe da daks da tləksa Yazhigəl. Dləgh tsuguna itar udakh ya Shatan. **39** Dadak tlughume tukhga dləghena in wurdu. Sarta tsəg khiyena, in fitsa mbasa lard. Li tsəg khiyena itar zarbalakh Yazhigəl.” (**aīon g165**) **40** Ndəkve dzakhud mas kə ndəgħa ndəgħ, da ndək yan fitsa mbasa lard. (**aīon g165**) **41** Ka Zər Ud da bəlondagh bəla ka zarbalakh Yazhigəlear, kə dzakha dzakha tsitar daghan dəge tsən bakh udakh da man khaip, zə dagħan li tsən man ngudi ngudi digitakh. Khutstral itar dəgal ən tləksar. **42** Ka tləvtərdagh itar da kara tsakai tsakai, vake da tudai tar də kərd tlid, **43** ən tə yanen kə sart, da wuda liye kanadi ngwada fətsi ən tləksa Dad tar. Degħwa ude də tlim tsən lava, baru bəgin tlim. **44** Tləksa gharazhigəla ghila lemane a bəgħanud ən gukh, ai mbələdu udan, ka gwidən bəgħanan. Wirva khwadgħa, ka dala sakwdū ad dəgakh sare dinin dagħan, ka sukwgan ad yanen kə gukh. **45** Dakħkana, tləksa gharazhigəla ghila zər kasuke ən gat kurakhe ndanga char. **46** Mbələdu tsin khwaran na kə chachad fang, ka dala sakwdū ad dəgakh sare dinin dagħan, ka sukwgan ad ndangan ak chachad kuren. **47** Tsəguna, Tləksa gharazhigəla ghila sika vai kilfe bəlavdagh da dəlv, ai viyado ad kilfakh sikh sikh. **48** Righif tsin, ka ndəfado udakh da tə kalam

gərdz, ndzakhgud, zaħadalud khwarkhwaran na kə kifl, dīdaghud da tughub, ka dīduwud dəgal ade kwal khwar. **49** Da nəga ndək yan fitsa mbasa lard. Da səgdagh zarbəlakh Yazhigəl da takatak, kə zaħadal ngudi udakh səgawal ən li kanadi udakh. (**aiōn g165**) **50** Ka da tləvtərdagh tləva itar ad ngudi udaken da kara tsakai tsakai, vake da tuwda itar də kərd tlid. **51** Ka ndidatərwal Yasu, “A katlaġa nagħ kur dəgħakan tsagħuwud dagħħana?” Nəv itar tsin “Əm” A katlaġa kənd. **52** Ka niya tsitar, “Wirva yan deghwa dadak tsagħu ndzikha ndzikħ Mus, ai tsagħarluwud kə nəga kə zər bəla tləksa għarazħigəl, ya ghila dadak mägħe a dżəgħad wuliwan zə mugħurān na kə ləman ən vake bəgħdin dəgħakħ sar.” **53** Udzala kə Yasu ən kwarakh inakħan na kə jakva lavakħen, ka duwars ad yanen kə vak. **54** A do Yasu da kəs sar. Sa tsin da vaken, ka da də gud dzakhava Yakhudakh, ka farsan ad tsaga tħerdu tsag ka udakh. Ka ndawatərəf kə liye a tsəngan. Avitar ma, “A mbeladu ən vara udan na dina kə kwalemlem ra? Tsəguna a mbeladu ən varin ndzəda man dəg ndawakħakhani?” **55** “Zər dadak tsakh mägħ na baina biya? Bab sar ba Maryam biya? Yakub, Yusuvu, Siman, zə Yakhud sagħrakh sar baitar kina biya? **56** Daghħan dəgħaw babakh sara ən għid ħanu vek mar baitar biya? Ai a mbeladu dəvarin ad dəgħakħani?” **57** Ka bazala rəv tsitar, ai nəv Yasu tsitar, “Itsa dəvara, nəg ndanga kə tlayang Yazhigəl. Ai uk ən cluðən ən kəs sar zə fəta sarud.” **58** A manga ba də dəg ndawakħ ən vin char bi, wirva kud fadəgħero fəga tar.

14 Ən tə yanen kə sart, ka tsəna tsəna kə Khirudus Antifas dadake man tləksən Galili ad lave ən kwara udakh ən təgħiż kə Yasu. **2** Ka niya kə li manara tlər, “Afka ina Yukhan dadak para uda. A tsiyavənəf ən ngħitl. Yan kə mangan nəg də ndzəda manakh dəg ndawakħakh.” **3** Wirva tsa kwarga Khirudus ad viga Yukhan kə kədha da sal, wirva Khirudi nus zər bab ghərsar Filibus. **4** Wirva tsən təkhara təkha Yukhan gwil yan kə Khirudus kwarne, “Kalkal ba pərd Khirudi tsin kə nəga kə nus sar bi.” **5** Tsa khənmina tsən nagħha Khirudus ad kədga Yukhan, ai ka gədżgan ad di udakh, wirva a ғanəf itar kwarne Yuhħana tlayang. **6** Gwiyyogħar kə khana vəge tsa yiġdud Khirudusa, ka dżanda dugh Khirudi ad tsugw ən təvuk kə ghulabakhe sawal da vak khwadgħ. Tsugwa sarna kə zəfara kə Khirudus char. **7** Wirva yan, ka manarkħai ad lanji zə wada kwarne, da barabəgħ ad itsauda dəge takadġin. **8**

Təkən bab sara, ka shakħanəf ad dugh sar ad dəge da kwarin. Ka ni, “Ba ka bəgħud ad ghər Yukhan dadak para ud ən mbanmban ən təvana kəven.” **9** Turug ghər kə shik, ai wirva waħe a mangin da nəga kə dəg zħiru tsin ən təvuk kə ghulabakħ sar. Ka kwargan ad barabəgħ ad dəge ən nagħin. **10** Ka talal ad ghay da gud sala, ḥentladəgħer ḥentluu ghər Yukhan. **11** Ka bərdəgħħerud ghər saks ən mbanmban, barud kə zər dugħen, khalakyana ka bara kə bab sar. **12** Ka saks kə furakh Yukhan da zəb gədżumba vəgħha sar, ka khədane itar. Ka dəgal tsitar kwararkhe itar kə Yasu. **13** Tsəna kə Yasu ad dəge dzaugħħer də Yukhan, ka tsiyawal ən tə vinien ka da da Peryu, ka dəgal tsin da għidha tukufa sar ən vake kwal nəg kə ud. Ai tsəna kə dzakhava udakh kwarne a dħu Yasu ad yanen kə vak, ka səgawal tsitar ən kəsakh, ka dəgħala tsitar də sig da vake də Yasu. **14** Sawala kə Yasu ən peryu, ka nəgħan ad dzakhava udakh zikən. Ka kwid nəv rəv tsin, tsuguna ka mbakħa tħru ak li kwal yang ən tatak tar. **15** Bəlgħa kə khagw, ka sa furakh sar da vak sar, nəv itar tsin, “Vakna digi na tsawar bi, tsuguna a bəlgħa khagw. Duwatərs duwa kə dzakhava udakħan dəgal kə sakū dəg zuwa tsitar ən gadzär kəsakħan.” **16** Ka nəv Yasu tsitar, “Uđa lava tsitar dəgal da tlərna vaki? Bamatra bəg ad dəge da zuwa itar.” **17** Ka ngawarkhe itar kwarne, “Uk dūmba brudi dličha zə kifl mits din kənd ən van.” **18** Ka ni “A nakam.” **19** Ka ndzakħamga ndzakħen tə dzuħna niya kə udakħen. Ka bəf ad brudina dličha zə kiflha mits, ka lando də ghər da għarazħigħal, ka kwarara us tsin kə Yazhigəl. Ka kwachanan ad brudiyen baran kə furakh sar, ka bara furakh sar tsugun kə udakħen. **20** A zuwaru daghħan tar, bagħħala itar. Ka dzakħanəf furakh sar ad daghħan dege təmġan. Ka ragħanəf ad tughwbakħ kəlatem mits. **21** Ghwalvakhé zuwa a ba itar dəb dličha. A tugħwana bud nughħwasa zə zar bi. **22** Mbasu tsitar ma, ka kwara tərkħe Yasu kə furakh sar kə daks da peryu, kə dəgal tsitar ən təvuk da tə tlərna għadzəva gadzak. In tsugħuna dlaħo għihs ən tə vin, kə da kwarara kwaza kə udakh daks ndan, kə dəgal tsin. **23** Təkħal kə kwazana dzakhava udakh tsin, ka dugo tsin da tə għuże kə dəgħaw tukufa tukud. Bəlgħa kə khagwa, ən vin tħekufa sar. **24** Ən tə yanen kə sarta, bita pər yu zə ghay gərdz. Uk kafakada kə ghadku yu ad pər yuwen. Wirvən tləgħi fuu ad pər yuwen da təlg. **25** Kalkal karfi khəkċed də ghər kəndl, ka sagħi Yasu da vak furakh sar, ən dəgħen təgħiż

kə yu. **26** Nəgha kə furakh sarna ad dəga tsin ən təghər kə yuwa, ka gadzəf itar char. “Ude sawal ən tə fik,” nəv itar. Ka khula tsitar wirva gədz. **27** Təvin təvina, ka kwaratəra lava kə Yasu kwarne, “Tukhwamfəkhe tukha, i ka fəka, gədzmbiya.” Niya tsitar. **28** Ka nəv Bitrus tsin, “Dadzikan, ai da khin, khaya kanəf khaya dəgən tə ghər kə yu, kə saks da vakagh.” **29** “Ausəga,” nəv Yasu tsin. Burkhwit ka tsiyawal Bitrus səgawal ən peryuwen, ka farsa dəga tsin ən tə yu, dəgal da vak Yasu. **30** Ai vazga tsina a tsiyif fud də ndzəda char, ka gadzəf, ka farsa yu ad ndəga ndəg. Ka khula tsin, “Dadzikan katka katka” Niya tsin. **31** Təvin təvina ka talal Yasu ad dəv sar, ka viyado səgo. Ka niya tsin, “Kha dadak khətsa fadəghəro fəg, wudə lava kwal khayakəf tsəkhi?” **32** Da kə Yasu zə Bitrus da peryuwa, ka ləbükw nəv fud. **33** Ka dabənəf furakh sare tsən Peryu ad Yasu. Ka nəv itar tsin, “Zər Yazhigəl kha kadifadı.” **34** Ghədzəvarghəra tsitar ad dəlvə, ka sa itar da əntla khay ya Janisarat. **35** Ai katla kə li kəsen kwarne, atsuk Yasu, ka bal ghay tsitar kə kwarara kwara kə itsawar əntla khaya kəsen daghan. Khalak yana ka zabardəghər udakh kəsen ad daghan liye kwal yang. **36** Ka tatla itar, kə khaya tərnəf khaya kə liye kwal yang kə gəmə itsa ghay gabag sar. Daghan li gəmə ghay gabag sara, a mbakhu itar.

15 Dud ən kwarina, ka sasəg kə yakhaya kə Farisakh zə yakhaya kə li tsagdu ndzikha ndzikha Mus ən Wurshalim, da vak Yasu. Ka ndisarwal itar kwarne, **2** “Uda lava kə zar bəlakhagh ən kala ndzikha a bəga dzidzakhəndi? Wirva na itar ən par dəv kəda zu kaf ndəkve tsagdu dzidzakhənd bi.” **3** Ka ngawa tərkhai Yasu kwarne, “Uda lava tsəkur ən kala ndzikha ndzikha Yazhigəl, uk ən gatars kə dəge tsagdu dzidzakhura kuri? **4** Afka nəv Yazhigəla, ‘Fargħərfəg kə dadagħha zə babagh.’ Tsuguna ni, ‘Itsawar ən lakhha dad sar zə bab sar, kədgud kəmts.’ **5** Ai ən tsagdutsaga kur kwarne, ‘Da nəg dəge nagħha udan ad malaru məla kə dad sar zə bab sar din, “Ai ka avin tsugun, dagħan dəge tsa da mbələdu kur ən vakar, a barkhe ka kə Yazhigəl.” **6** Wirva yana, atsuk barari ba məlaru məla kə dad bi nikur.’ Wirva yan, a nandal kur lav Yazhigəl kə bat, kə nəghda gatars kə ndzikha ndzikħur. **7** Kuram ngudiyakhan. Kalkal dəge tsa kwarga Ishay tlayang ən təghər tsukur. Kwarne, **8** “Udakhanna digi, uk ən fakghara də ghay itar. Rəvakhud tara bita zə kə. **9** Ən daba ka buti itar. Ən tsagdu ndzikha

ndzikha udakh itar. Ən dleva lav Yazhigəl.” **10** Khala kə yana, ka dəfətəkhai Yasu kə dzakhava udakh, niya tsitar, “Bambəg tlim, ka diyarsa kur. **11** Dəge ən da da ghay bən naud kə kwadlamb ən təvuk kə Yazhigəl bi. Dəge ən səgawal ən ghay kə dadak sar ən nandala kə kwadlamb ən təvuk kə Yazhigəl.” **12** Ka saks kə zar bəlakh sar da vak sar, nəv itar tsin, “Tsa tsəkha kwarne a bazala rəvakhud kə Farisakh tsəngə tsitar lavana kwarga kha?” **13** Ka ngawatərkhai Yasu tsitar, “Itsera kə ufe Dadar ən gharazħigəl ba kə njivgan bi, ka da ndadju ndadju kutskuts. **14** Duwamatərs du, ngulfakh itar li mədlara dül kə ngulfakh. Daka ngulf ən mədlara dül kə ngulfa, afka bərdagħha tara da mbəda itar dəgdagh da fika.” **15** Ka nəv Bitrus tsin, “Kwara kənkhai kwara dəge tuku jakva lavan.” **16** “Atsuk dakhkana għerur tsuguna a katla ba kur biya?” Nəv Yasu tsitar. **17** “Ən tsa bakh kur kwarne, deghwa dəge da da ghay kə udan, ən dəgdagh da khud sar, kə dəg mbasa ka da səgawal ən vəgħi sara? **18** Ai dəge səgawal ən ghaya ən səgawal ən rəvakhud. In dəgħakhe ən naud kə kwadlamb ən təvuk Yazhigəl. **19** Afke ən səgawal ən rəvakhud ngudi ngudi daya ghera. Ndak za kəd safra uða, gwaragħwara, ārda, għela, dlagħawa fila zə bazaru dəfha kə ud. **20** Ina dəgħakhe ən naud kə kwadlamb ən təvuk kə Yazhigəl. Ai zu kaf də dəv kwal paran ən tə dəva də ndzikha ba da naud kə kwadlamb ən təvuk kə Yazhigəl bi.” **21** Duwars kə Yasu ad yanen kə vak, ka dal da əntla khaya kəsakħe khefa da Taya zə Sidom. **22** Dzagħwilm, ka sa nusen dugħ ya Kanan ən għidha khayen da vak Yasu. Ka tuwa tsin kwarne, “Dadzikan, Zər Dod, ziwakdal ziw. Ən bara dlad sədikw bəżan kə dughwar char.” **23** A kwararkhe ba Yasu ad tsauda kə nusen bi. Ka saks kə furakh Yasu da takadfa takad ad Yasu. Nəv itar tsin, “Lakwars lakw, wirvən gatakiyams gat, ən mbakiyama mbieg də tu.” **24** Ka ngawa tərkħe Yasu, ni, “Uk a bəllokondagh wirva udakh ya Izraile a zaqgħan ud.” **25** Ai ka saks kə nusen da təvuk sar, kəlgħan ad juguv. “Dadzikan, məlaku mala.” Niya tsin. **26** Ka nəv Yasu kə nusen, “Ən manawa ba bəf ud kaf zara, ka barud kə ghadakh bi.” **27** Nəv nusen tsin, “Lave kwarga kha na kalkal Dadzikan. Ai tsuguna, ghədakha ən zuwa zuwa itar, ad kwacha kafakhe falal ən tə valengakhe ən zuda li məghakk ad kaf.” **28** Ka ngawarkhe Yasu, niya tsin, “Awara nusna, fadəghħero fegħagħha nəgħi dəndzəd, da manakha manud dəge nakh.” Ən tə yanen kə sarta, ka mbu dugħ sar ən təvin təvin. **29** Duda

kə Yasu ad yanen kə vak, ka dəgal tsin diwa kalam dəlva Galili. Khalak yana ka ngalo da tə gil nndzəgan.

30 Ka saks kə udakh zikən da vak sar. Zabardəghər itar də ghurdikakha, zə ngulfakha, zə li əmtsa kalam vəgha, zə təngakha, zə chaləm li kwal yanga zikən. Ka bakhga itar ən təvuk sar. Ka mbakha tru.

31 Ka ndawatraf kə udakh vazga tsitar ad li kwal təkha kə kwarga lava ən kwarghai itar. Li mətsa vəgha ka a mbakharu, ghurdikakha ən dəga itar, ngulfakha ən nəgħha nəgħa itar. Ka fargħar itar kə Yazħigəl Izrail.

32 Dud ən kwarina, ka dakhterkħai Yasu kə furakh sar saks da vak sar. Ka niya tsitar, “Ən ziwardal ziwa ka kə dlama khan, wirva khəkərd khana tsitar ən vakar, tsuguna na dəg zuwun vak tar bi. Nagħ ba ka daks tsitar də way bi, wirvən təkha itar kə dīghər khar ən tə dul daks da məgħ.”

33 Nəv furakh sar tsin, “Ən təghħal ndəkina, da mbəladu ən makiyam ad dəg zuwe da təkhud ka batran kə udakh pakina ra?”

34 Ka ndidatərwal Yasu kwarne, “Ngərwa brudiye din kur ra?” Ka nəv itar tsin, “Dumba uđif zə mbisan na kə kilfakh.”

35 Ka bætra kə dzakhava udakh kə ndzakhga ndzakh ən tə khay.

36 Ka bəf ad dūmba brudiyen uđif zə kilfakhen, kwararkħai ad us kə Yazħigəl, ka kwachanəf, baran kə furakh sar. Ka bara furakh sar ad brudiyen zə kilfakhen kə udakh.

37 Itsawara a zuwa, a bagħħala itar. Ka dzakhanəf furakhen ad dəg zuwe a təmgan, tugwəb uđif reghan.

38 Udkhe zuwa ruwa, a bə itar ghwalvakh dəb ufad. A kədħla bud nughwasa zə zara bi.

39 Ən tə khal kə duwatərs duwa kə Yasu ad dzakhava udakh, ka da da peryu, ka dəgal da əntla khaya ya Magadan.

16 A sa Farisakha zə Sadukiyyah da vak Yasu kə nəgħda kurakura tsitar. Ka ndidatərwal itar kə mana tra zikan na kə dəg ndawake da mədla din kwarne a saudagh ən għarazħigəl.

2 Ka ngawa tərkħani, “Da dəm fatsi da bəl, da ka nəgħha tsəkcur khas khas ən tə għarazħigəl, ka nikur, ‘Yauwa, na yu da təda bi.’

3 Da ka səgo gwisal zə għabag, da nəgħha tsəkcur khas khas ən tə għarazħigəl, lusaf kes, ka nikur ‘Da təda yu khan.’ Təkha kur kə tsan ad dəgakhe da dzaughħer ən tə dəva də giđa kə fef għarazħigəl, wur ka təkk ba kur kə katħla dəge ən tuku jakəvakh manasar kə kwargħena bi.

4 Udkh kwargħena li kwal khayanəf də Yazħigəl itar, kələdakh tsugun. Na kur nəgħha dəg ndawak, ya na bud da mədla kura tlərna dəg ndawak bi, akwa dəg Yunan.” Khalak yana ka duwatərs Yasu,

dakaval sar.

5 Dargħera tsitar da tə tlərna ghədzva gadzak dəlv, ka dzamana furakh sar kwarne a mbitsa tərġħer səgawal də brudi.

6 Ka nəv Yasu tsitar, “Dem nikur, ya tsukwamana ghər də yista Farisakha zə Sadukiyyah.”

7 Ka farsa dayakavu lav tsitar ən tatakk tar kwarne, “Wirve a batal ba kiyam ad brudi bi nagħ ən kwarin adina?”

8 A katħla Yasu ad dəge tsən kwara itar, wirva yana, ka ndidatərwal kwarne, “Uđa lava tsəkcur ən dayakavu lav ən təbur kwarne, wirva na kur də brudi biyi? Kuram li khətsa fadgħarofəg.”

9 Dakħkana a katħla ba kur biya? A mbitsa kur ghərkh sarte tsa bagħandala ka udakh dəb dlii də dūmba brudi dlija? Tugħwb ngərwa a dżanəf kuram ake təmgani?

10 Awana ən sarte tsa bagħandala ka udakh dəb ufad də dūmba brudi uđif. Tugħwb ngərwa a dżanəf kuram ake təmgani?

11 Uđa kə mangan tsəkcur kwal katlgan kwarne ən kwara kura lav ən təghħer kə brudi ba ka biyi? Ən kwara kura kwarne tsukwamana għar də yista Farisakha zə Sadukiyyah kə.

12 Ka katħla furakh sar kə Yasu kwarne, ən kwarən təghħer kə yiste ən dijxud ən brudi bi. Tsukwamana ghər də yisti na tsən kwarina, atsuk ən kwarən təghħer kə tsagħidutsaga Farisakha zə Sadukiyyah.

13 Sogħer kə Yasu da kəs ya Kesariya Filibiya, ka ndidatərwal kə furakh sar kwarne, “Warek ka Zər Ud vek udakh ra?”

14 Ka nəv itar tsin, “Av yakhaya Yukhan dadak para ud, av yakhaya Ili tlayang, av yakhaya tsuguna Irmi tlayang, awana fang ən tatakk tlayangakh.”

15 Niya tsitar, “Ai kur ma, warek kavek kuri?”

16 Ka ngawarkhe Siman Bitrus kwarne, “Kha Masiku, Zə Yazħigəl dadak saf.”

17 Ka nəv Yasu tsin, “Dadak bark kha Siman zər Yukhan, wirva a sakha diwa ud dəg sig ba ina kə jir bi. Dadare ən għarazigəl kə kwara khai.”

18 Ni ən kwarakha kwara kə, kha Bitrus, fərad khə, da bələn tə kha ka da kur khəgar, dəge ən tuku kur khəgena, itar udakhe da fadgħarofəg ən tə kə. Ai kwal da təkha kə ndzəda mətsa kə manar khai tsaud.

(Hadēs għ86) **19** Da bakhha bəg ka dəg tusa nga gud tləksa għarazħigəl. Tsugun, deghwa dəge kwal khayanəf tsəkħa manaman ən lard, nabud da manaman ən għarazħigəl bi. Deġħwa dəge ən nakha manaman ən lard, da mana ndəkjan ud ən għarazħigəl.”

20 Ka ndidatərnəf Yasu ad tlim kə furakh sar char kwarne, kwarara ba itar kə itsawar kwarne ka Masikhu bi.

21 Tsiyif ən tə yanen ka sart, ka farsa Yasu ad kwara tra kwara tsin kə furakh sar kwarne, “Barari dəgal tsin da Wurshalim, kə khəb dladfakh sikh sikh sikh ən

dəv kə maludakh zə zikzikanakh kə zil kəsakh zə li tsagdu nzdikha nzdikh Mus. Ka da kədke kəfdud, fitsa khəkərda da tsiyaka tsiyud.” 22 Ka ndəfala Bitrus ad Yasu da te kalam, ka farsan ad tavargħər di kwarne, “Tsandu tsəg Yazħigəl ad yan, Dadzikan. Da dzogħar ba yan da kha tsa khadikən bi.” 23 Ka gwiyafkhe Yasu ka niya ka Bitrus, “Tsiyakval tsija kha Shatan. Kur khatingəd khən təvukar, wirva daya daya na, daya ghər ud dəg sig, dəg Yazħigəl bi.” 24 Ka nəv Yasu kə zar bəlakh sar, “Degħwa ude nagħi gataks gat, barari duda way ghərsar tsin. Tsuguna ka bəfin ad ufa khərtar sar, kə gataks gat. 25 Wirva degħwa ude na kat safar, da bəgh. Ai degħwa ude khayanəf bəgħha safar wirva kə, da mbaladu mbəl. 26 Uda dəg sige da gəmadrud udan, da gəmadrud dəgakhe ən lard dagħan, tsuguna bəgħalōn safar sari? Uda dəge təkha udan kə bədu kə varda safar sari? 27 Da səgħadagh ka Zər Ud ən ndanga Dadar zə zarbəlakh ən għarazħigəl. Khalak yana, ka da bara dəg siga sar ka kə itsawar, kalkala dəge a mangin. 28 Ən təkha kura təkha kə, nəg udakhe ən għitsen van, liye kwal da əmts, khekwa nəgħha ka itar ka Zər Ud, ən səgħdagħ ka ndak shik.”

17 Təkhəl kə khəna unkwakh kə kwarga kwara kə Bitrus kwarne Yasu in Masikhu, ka zəbəf Yasu ad Bitrus, zə Yakub, zə Yukhan zərbab Yakub. Zəbtro da tə tsəbən na kə khub. Uk itar kalti ən vin. **2** A mbədfəkhe vəgh Yasu ən di tsitar. Ka wuda vakdi sar ndak fatsi, tsuguna nala kadlangakh sare a taləmin kə madfakw təl. **3** Ən təvin təvin, ka nəgħha kə zar bəlakhana də Mus tlayang zə Ili tlayang ən kwar lav itar zə Yasu. **4** Ka nəv Bitrus kə Yasu, “Dadzikan, khwaren nəg kənda van. Da khayanəfkħ, da manga mana ka tsikw khəkərd ən van. Fang tsəkha, fang kə Mus tlayanga, fang kə Ili tlayang.” **5** Madəv Bitrus ən kwar lava, ka sodagh ghwiķe ən wud tərdləm da təghər tsitar. Khalak yana, ka tsəna tsəna tsud ad kwind səgawal ən għwiken kwarne, “Zəraren ən waya kə, ən tsən zədā sar ka char. Tsəna maru tsən.” **6** Tsəna kə furakħ sar ad yanen kə kwinda, ka gədzatraf char, ka khəmbga itar da khay. **7** Ka sa Yasu, tapa tərkhai avin, “Tsiyaməf tsi, gəḍżam bi.” **8** Kapanəf tsitar ghəra, aghba itsawar ən vin bi təma Yasu kitakul. **9** Madəv itar ən səgadagh ən għußen, ka ndədaternaf Yasu ad tlim kwarne, “Kwarama tra ba kə itsawar ad dəge nəgħha kur bi, khekwa tsiyanəfud ka Zər Ud ən ngitl.” **10** Ka ndidarwal furakħan na kə Yasu kwarne, “Ai uda

lava kə li tsagdu ndzikha ndzikha Mus ən kwarne, barari khekwa Ili tlayang da farsa səgadagh ndan, kəda səgadagh kə Masikuwi?” 11 Ka ngawa tərkhai, “Kalkal da səgdagh kə Ili tlayang, kəda dika itsauda kə nəga kalkal ndan. 12 Ən təkha kura təkha kə, audzala Ili ən sodagh səg, a katlga ba itar kwarne in bi. A manarakhe itar dage ən nagha reva tar. Da khəba ndak yan ka Zər Ud tsugun ad dlad ən dəva tar.” 13 Khalak yana ka katlga zar bəlakhhana kwarne, atsuk ən kwara tra lav ən təghər kə Yukhan dadak para ud. 14 Sodagh tsitar ən tə khuben da vake də dzakhava udakh, ka sasəg kə udanen da vak Yasu, kəlgan ad juguv ən təvuk sar. Ka ni, 15 “Dadzikan, manga kwidkwidərvə zəraran. Nəg fud ən vəgh tsin, tsuguna ən bara dlad char. Ngərwa siga tsin ən bala dəgdagh da kar zə yu. 16 A bala ka da vak zar bəlakhaghə, a piyatərwal mbambəg.” 17 Ka ngawarkhai Yasu kwarne, “Kur udakh kwargən, li kwal də fadəghərofəg, kur mbərshakhan. Ki da zulu pak uşa tsəka zə kuri? Ki da bəga pak uşa tsəka rəv də kuri? Bakdəghər 6a da van, niya kə dad zəren.” 18 Ka tavargħər Yasu ad di kə wurdulen, ka sawalən zəren, təvin təvina ka mbu. 19 Ka saks kə furakh Yasu da vak sar ən sarte təkuda sar tsin, ka ndifarwal itar, “A piyakəndəwala ndar lakwdū wurdulen?” 20 Ka ngawa tərkhai Yasu kwarne, “Wirva a khətsa fadəghərofəgur. Ən təkha kura təkha kə, da tsa nəg fadəghərofəgur khədikən ndək khulf mustad, təkha kur kə kwararkhe kə ghuşna kwarne, ‘Tsiyin dəgal van, da tə tlərna vak’, tsuguna ka da tsi. Na dəge təkha kə piyakurwala bi.” 21 “Afka khulf ina kə sədikw bəzana təkh ba kə sawala bi, khekwa də dəgawa zə zəb ndəl də səgawalin.” 22 Dzafkhai kə Yasu zə furakh sar ən əntla khaya Galili, ka nəv Yasu tsitar, “A khərzəgud da bəkdu bəg ka Zər Ud, da dəva udakh. 23 Da kəd kədə itar. Fitsa khəkarda ka da tsiya ka tsiyud.” Ka kədətərkhe ad vəgh kə furakhna char. 24 Sa kə Yasu zə furakh sar da kəs Kafarnakhum, ka saks kə li chau khadama Fəta Yazhigəl da vak Bitrus, ka ndifarwal itar, “Nabakh dadak tsagdu ləvur ən pəl khadama Fəta Yazhigələ?” 25 Ka ngawar khai Bitrus kwarne, “Ən pəla pəlin gəna.” Da kə Bitrus da məghen, ka farsa Yasu ad kwarara lav, “Uda dayaghəragh ən təghər kə ndifeni? Ən chawun vakəng shikakh lard na ad khadama ləman awana khadama gidadi? Ən vak zar tar nagha, ən vak kəstəlakh khi?” 26 Nəv Bitrus tsin, “Ən vak kəstəlakh.” Ka nəv Yasu tsin, “Ai da ndəkyanın, a mədlanan kwarne na zar tar ən pela pəla

bi.” 27 “Ai khek bazatardu tsəki ad rəva, dəg dəgal da tə ghay dəlv, taldagh tala khilga vi kilf da dəlv. Ka nguranəf kha ghay kilfe a viga kha chak, da mbəladu mbəla kha lotus ai da tlala kə pəl khadamagha zə dəgar. Bəffə, pəla tərkhai pal.”

18 Ən sartenan, ka sa furakh sar da vak Yasu kə ndidarwal itar kwarne, “Warek zikan daghan ən tləksa gharazhigəli?” 2 Ka dakhga Yasu ad zər khədikan, ka għitsanan ən təb tar. 3 Ka ni, “Ən təkha kura təkha kə, da mbəffəkhe ba għidur nala kur ndək zar mbisan bi, na kur da daks da tləksa gharazhigəl lingling bi. 4 Itsawar ən gulandagh għarsar ndək zər khədikanən, in zikan daghan ən tləksa gharazhigəl. 5 “Daga ude chauga zər khədikan ndək inan wirva kə, ka chaukayin.” 6 “Ya digi, deghwa ude a ba ad fang ən tataz zar mbisan, liye fadəghero də kə, da man khaip. Adara ngudarəmud vər pəkhən kwind sar, ka tləvdagh khud da dälve chalangw.” 7 “Dangwa kə udakhe ən lard. Wirva dəgakhe da bakh udakh da man khaipa, ən lard itar. Ya dəngwa kə dadake da saks dəgakhan ən tə dəvə din. 8 Da dəvagħha awana sigagh ən bəg khan da man khaip, əntlađukha, tləvars kha. Adara daks da dəv kitakul, awana sig kitakul kha da safra kə ngəd, təghħar kə tləvkhədagh də dəvakhagh, awana də sigakhagh bərdagh, da kare kwal nəg ən mətsa kə ngəd. (aiōnios g166) 9 Da wur diyakhagh ən bəg khan da man khaip tsugun, ndədadəl kha, tləvars kha. Adara daks da dəv kitakul kha da safra kə ngəd, təghħer kə tləvkhədagh da di bərkədagh da kare kwal nəg ən mətsa kə ngəd.”

(Geenna g1067) 10 “Tsukwamana ghər, khayamanaf ba nena itsa fang ən təb kə zar mbisana khana bi. Wirvən təkha kura təkha kə, zarbəlakh Yazħigəl tar ai ən għarazhigəl, tsika fatsi ən nəgħha nəgħha itar vakdi Dadare ən għarazhigəl. 11 Wirva ka Zər Ud a saudagh da kat liye a zadgħan kə. 12 “Uda daya għoruri? Da nəg ude də tuwaghħakh dərmek, da ka zadgħa kitakul ən təb tar, nabakhin da duwars kul vaslambad għerf vaslambad nən kus kə għuże zighwda itara? Kə dəgal da għat kitakule zadgħana? 13 Ən təkha kura təkha kə, da mbəladu win ad kitakulen, khwadge da manin ən təghħer kə kitakulən, da malamala ad dəg kul vaslambad għarf vaslambad kwal zadgħan. 14 Ndəkjan tsugun, khayānəf khaya Dadurən għarazhigəl ba zada kə itsa fang ən təb kə zar mbisana khana bi.” 15 “Da manakħi sukwtaghha ad ghaz, ka dəgal kha da vak sar, kwarkhekkha ghaza sar ən təbura mits mits. Da

tsənkhayin, a guyondəgħer kha sukwtagh saks. 16 Ai da tsənkhe bin bi, ka gwidən dəgħala kha da vak sar zə ud fang. Wirva a kwarga lav Yazħigal kwarne, ‘Itsera kə lave a ndazħana ud mitsa zə khəkərf, a mædlan kwarne lavena jir.’ 17 Da kalwalin kə tsəntər tsən, ka kwararkhe kha ke li gata dagħan. Kə dəg mbas, da kalwalin kə tsən lav li gaten dagħan, ka nandala kha ndək liye kwal tsa Yazħigəl, awana ndək dadak chau khadam. 18 “Ən təkha kura təkha kə, dagħan dəge kwal khayānəf tsakur manaman ən lard, na bud da manaman ən għarazhigəl bi. Dagħan dəge khayānəf kur manaman ən lard, da mana manud ən għarazhigəl. 19 “Ən gwidən kwara kura kwara kə, da khayānəf ud mitsa ən təbur ən lard, ən tə ghər kə dəge a takadġa itar, da manatra mana Dadare ən għarazhigəl. 20 Wirva dagħan vake dzafkhai ud mitsa zə khəkərf ən dakħar, ən vak tar kə.” 21 Ka sa Bitrus da vak Yasu, ndidarwal kwarne, “Dadzikan, da ka manakħaka ghaza sukwtar, sig ngorwa da bissakhara ki? Sig uđif nagħha?” 22 “Ka ngawar khai Yasu kwarne, uk uđif siga bi, uđif uđif sig kul uđif. 23 “Wirva yan, da təkħud kə kurana tləksa għarazhigəl də shike ən nagħ kədla ləmanakh sare ən dəv kə vəbakk sar. 24 Farsa kə shiken ad kədla kədla, ka bardəgħer ud ad ude gatarsin də għemaw kwa b' talenti dəb kalked, ai kwal da təkha kə udanen kə pelġan mbasu ba də għida sar ən lard bi.” 25 “Piyarwala kə pəlapəl, ka kwarga shik kwarne, sukwaredu sukwa də udanen, zə nus sar, zə zar sar, zə dagħan dəge dinin, kə nəgħda pelda ġemawen din.” 26 “Ka diktlif kalga vəben ad juguv ən təvuk kə shiken, ən takada takada kwarne, ‘Bakai rəv, da pəlakha pəla ka itsaud.’ 27 Ka ziwardal shiken kə vəben, ka bəlars, bissarnan ad ġemawen. 28 “Sawala kə vəben ən fəta shiken, papatlı ka gamga itar ze tsaghw man tlər sare ən gatarsin də għemaw kwa b' dinari dərmek, ka vigan ən makular, niya tsin, ‘Pəlakai pəla ġemaware ən gatakhs kə.’ 29 “Ka diktlif kəlġa tsaghw man tlər sar ad juguv ən təvuk sar, ən takada takada kwarne, ‘Bakai rəv, da pəlakha pəla kə.’ 30 “Kalwala kə bissara fis, ka bal dəgal da gud sal, khekkwa pəlarkheyin ad ġemaw sareñ dan. 31 Nəgħha kə chalərn zar man tlər ad dəge dzaughħer, a zədżi tru ba lingling bi. Ka dala itara, kwararkhe itar kə shik, ad dəge dzogħer dagħan. 32 “Ka bəlandala shik kə dakħa dəgħer vəbena tsa chak. Sa tsin, ka nəv shiken tsin, ‘Kha ngudi vəbən. A bissakhana ka ad dagħan ġemawie ən gatakhs kə, wirva takadke kha. 33 Atsuk ən təkħi ba

kha kə manga kwidkwidereva tsaghv man tləragh, ndəkve manga ka kwidkwida revagh biya?” 34 A bazala rəv kə shik char, ka batrəm shik ən dəv kə li ən tuk gud salen, bara bəg itar dləd, da tə sarte da pəldin ad gəmaw kwab na daghan.” 35 “Da mana ndək yan Dadare ən gharazhigəl, ak itsawar ən kur ai kalwala kə bisara kə zərbəb sar, ən revakhud sar.”

19 Udzala kə Yasu ən kwar dəgakhana, ka duwars

ad əntla khaya ya Galili, ka dal da ətla khay ya Yakhudi, ai ən tə ghədəzəva gadzak zagh Urdu. 2 Zikən udakhe a gatars, ka mbandu ad liye ən tukw kuz ən vin. 3 Ka saks kə yakhaya kə Farisakh da vak sar, kə nəghda gat ghaza sar tsitar. Ka ndidərwal itar kwarne, “A khayanəf nagh ndzikha khənd ad təkaghəra kə ud ze nus sar, ən tə itsera kə dəge kwal nagha tsina?” 4 Ka ngawa tərkhai Yasu kwarne, “Atsuk a tugwa bakh kur ən kadkad ən vake tsən kwarin kwarne, dadake tsa vərdətərkhe vərda gul farsafəga larda, ‘A vərdətərkhe kə zila zə nusa?’ 5 A kwarga Yazhigəl tsugun kwarne, ‘Wirva yan digi, da duwar duwa udan ad dad sar zə bab sar kə khəmbarvan kə nus sar, kə naga tsitar bərdagh kə ud kitakul.’ 6 Wirva yana, aghba dlaitar də ud mits bi, a narala kə ud kitakul. Wirva yan, dəge a matlanəf Yazhigəl, khayanəf ba ud ad taka taka bi.” 7 Ka ndidərwal Farisakhen kwarne, “Ai uđa lava kə Mus tlayang a bədu ad ndzikha ndzikha kə ud kə bədu kadkad təkaghəra zə nus sar, kə dəgala tsini?” 8 Ai ka ngawa tərkhai Yasu niya tsitar, “A khayakurnəf Mus tlayang ak təkaghəra zə nughwasakhur, wirva səngsəng revakhudur kə mangan, ai gul ən tə farsafəga tsa ndək yan bi. 9 Ai ən kwara kura kwara kə, daga ude təkaghəran zə nus sar, da wirva a tlərghər ən man gwaragwar bud bi, da əwin ad tlərna nus tsugun, gwaragwar ən manin za nusen.” 10 Ka nəv furakh sar tsin, “Da ka ndək yan gidiən təb kə ud zə nus sara, atsuk gida kwal nus kaw.” 11 Ai ka nəv Yasu tsitar, “Daghan ud bən təkha kə banəf lava nən kwara kur bi, khekwa liye a khayatərnəf Yazhigəl kə naga ndək yan. 12 Nəg dəgakhə da bəg chaləm ghwalvakh kwal da zəb nus. Wirva nəg liye a yakhtər khaiyud ndək yan. Nəg liye udakh kə natərala ndək yan. Yakhaya tsuguna itar kə nandala ghərtar kwal da nəg da zəb nus, wirva tlər tləksa gharazhigəl. Daga ude khayanəf də lava na, chawin.” 13 Khalak yana, zabardəghər yakhaya kə udakh ad zar mbisan kə Yasu, kə nəghda batərghər

dəv tsin, kə takad Yazhigəl wirva itar. Ai ka tav di kə furakh sar ən tə li zəbədo zaren. 14 Ka nəv Yasu kə furakh sar, “Duwamatərs zar mbisan saks da vakar, tsuwanatra bi. Wirva tləksa gharazhigələ dəg udakhe ndək zar mbisanakhan.” 15 Ka bakhatərghər ad dəva, ka takadgan ad Yazhigəl kə batərghər bark, ka dakaval ən vin. 16 Dud ən manin, ka sa udanen da vak Yasu niya tsin, “Maləm, uđa dəg khwarzane barari da mana kə gəmədu safə kə ngədī?” (aiōnios g166) 17 Nəv Yasu tsin, “Uđa lava tsakhən ndidərwalı ndid ən təghər kə dəge khwarzani? Afke uk Yazhigəl kitakul khwarzana. Ai da ka da nakha gəmədu safə kə ngəd, ka tsufanəf kha ndzikha ndzikha Yazhigəl.” 18 Ka ndidərwal kə Yasu, “Irən ndzikha ndzikhen ra?” Ka ngawarkhe Yasu, “Kəd ba safə ud bi, a duwa gwaragwar, a duwa man gəl, a duwa dləgh fil, 19 fargħər fəg kə dadagħa zə babagh. Tsəguna waya tləghər witaghħagħ ndəkve waya kha għaragh.” 20 Ka nəv dakhwal na tsin, “Afke ən tsufatsufa ka dəgakhana dagħan. Uđa kə təmgan tsəki?” 21 Ka nəv Yasu tsin, “Dən nakha nəga tsəkha kə njiva char, dəg da sakwdū dəge din kha dagħan, təkatərdukh kə talagħakh ad kwaben. Da mbələdu mbəla kha ləman ən għarazhigal. Khalak yana, ka saks kha, gatakskh.” 22 Tsəna kə dakhwalen ndək yana, ka dəgal tsin də baza rəvakhud. Wirva nagħbakha tlūwandal tsin bi. 23 Ka nəv Yasu kə furakh sar, “Ən təkha kura təkha kə, da dəmdəm kə dadak tlūwandal daks da għarazhigal. 24 Ən gwidən kwara kura kwara kə, da tsafṣaf kə dlugwam daks ən tə dül lipər, təghər kə daks ka dadak tlūwandal da tləksa Yazhigəl.” 25 Tsəna kə furakh sar ndək yana, ka a ndawatraf char. Nəv itar, “Da ka ndək yanina, ai war da mbələdu kati?” 26 Ka vaza kə Yasu gyer ta titar, ni, “Ən vak uđa, ina kə digita ən manawa bi. Ai ən vak Yazhigəla, ən manawa man.” 27 Ka nəv Bitrus tsin, “Nəgħha, kənda kina a duwars kənda tsauda kə gataks gat. Ai takina uđa da mbələdu kəndi?” 28 Ka nəv Yasu tsitar, “Ən təkha kura təkha kə, sarte da mbədənəfud ad tsauda kə wiliw, ka Zər Ud da nnadżəgan kən tə vija tləksare ndagan. Kuram liye gataks gat, da nnadżəgan kur ən tə vijakh man tləks kəlatəm mits. Da taka təra lava kur kə mbərta ya Izrail na kəlatəm mits. 29 Tsuguna itsawar ən duda fətakha sar, itsa suktakħi sara, zə dəghaw babagh sar, itsa dad, itsa bab, itsa zila awana nus, itsa zar, awana gukhakh, wirva kə. Da mbələdu mbəla mal kə yan sig dərmək. Wur tsuguna, da wurawura ad safə kə ngəd. (aiōnios g166) 30 Ai tsugun, udakh zikən liye ən

təvuk, da nəga itar kə dəg khal. Liye kə khal tsuguna, da nəga itar kə dəg chak.”

20 “Tləksa gharazhigəla ngwada dadak gukhe a dala

pərtə gödl, da gat li da manara tlər ən gukh inabi sar. **2** Udzala tsitar ən khayanaf lav ən təghər kə kwab dinari kitakul, ai da pəlarud kə ud ən vak. Ka bəlatəral dəgal da man tlər ən gukh sar. **3** “Manga kə karfi vaslambada təkədl, ka gwidən dəgal tsin. Ka nəghan ad yakhaya kə udakh, ən gida butbuti ən təghay kasuk. **4** Ka niya tsitar, ‘Dam dəgal għerura da man tlər ən gukh inabiyar. Da pəla kura pəla ka dəge vazga ka khwara kə bakura bəg.’ **5** Khalak yana, ka dəgal tsitar. ‘Ka gwidən dəgala tsin kə fatsi təghər, zən karfi khəkərd kə khagw, ka kurgan ad gan zitar ndəkve tsa mangin chak. **6** Dakhkana, ka gwidən səgawal tsin ən tə karfi dlič, ka tlargħer ad yakhaya kə udakh, ən ghitsa na dəge ən mana itar bi. Ka ndidatərwal, ‘Uda lava tsəkjur birnif ən gida ən van, kwal nəg kə dəge ən manakuri?’ **7** “Wirva na ude bakənda tlər mana bi,” nəv itar tsin. “Ka nəv dadak gukhen tsitar, ‘Damdəgal għerur tsugun da gukhar.’ **8** “Bəlga kə khagwa, ka nəv dadak gukh kə dadak nəgharu kə gukh sareñ, ‘Dakhtərkhe dəkha kə li mantləren, pəlatərkhekk kwab tar, farsəf ən tə li sa kə khala, da tə li tsa chak.’ **9** “Ka saks kə li tsa dalən karfi dlič, itsawar tara a gəmadu ad dinari kitakul. Ai pəlarud kə ud ən vak. **10** Liye tsa farsa man tlər chak, da itar ən kurana, da pəlatra mal kə chaləmakhud. Ai itsawar tara a gəmadu ad dinari kitakul. **11** Chauga tsitar, ka farsa dungw tsitar ak dadak gukh. **12** Ən kwar kwarne, ‘Li sawala kə khala, uk tlər aw kitakul a manga itar. Kənde a vakal ən man tlər, zə bəg rəv ən tə dliya fətsi, ka pəla kənda kalkal kha zə itar.’ **13** “Ka nəv dadak gukhen kə ud fang ən tatak tar, ‘Ar tsaghwa, a bidkurkhe ba ka bi. Tsa khayanaf bakh kur kwarne, da ba kura kwab dinari kitakule ən pəlarud kə ud ən vaka biya? **14** Chaukafkhai chawa dəge dəgagh, dəg daksagh. Ka kə khayanəf barabəg kə li sa kə khal, kalkal de bakha kə. **15** Nakh ka də ndzəfa mankafkhe dəge nagħha għerara də dəge dəgara? Ən shilga ndar kha man kəlakhudari?” **16** “Wirva yan, udakh zikən liye ən təvuk, da nəga itar kə dag khal. Liye kə khal tsuguna, da nəga itar kə dəg chak.” **17** Madəv Yasu ən dəgo da Wurshalim. Ka dakhtərkhai ak furakh sar na kəlatəm mits da tə kalam. Ka niya tsitar, **18** “Nəgha kina ni dəgal da Wurshalim kiyam. Vake da bəkduwud ka Zər

Ud da dəva zikzikana kə zil kəsakh zə maləmakh li tsagdu ndzikha ndzikħ Mus. Ka da əntlaka lav məts itar. **19** Ən tə khalak yana, ka da bəkdu bəg itar kə liye kwal Yakhudakh. Da nena ka nene tar, ka da wadzaku kiş itar, ka da khortaka khərta itar tsugun. Ən tə fitsa khəkərd tsuguna, da tsiya ka tsiyud.” **20** Khalak yana, ka saks kə nus Zabadi də zar sar mits da vak Yasu. Kəlgan ad juguv ən təvuk Yasu, ka takad digit tsin ən vak sar. **21** “Uđan nakhara?” Nəv Yasu. Ka nəv nusen ka Yasu, “Manakai lanji kə zararana mits, tsa ndzəga itar zə khən tləksagh. Fang ən tə dəva kafagħha, fang ən tə dəva dlebħagħ.” **22** Ai ka nəv Yasu kə nusen, “Əntsas ba kur dəge ən takad kur bi. Da təkha kur kə khəbu dlafe da khəba ka?” “Da təkha kənd,” Nəv itar tsin. **23** Ka nəv Yasu, “Kadikadiya da khəba khəba kur dlad, ai gidən tə dəva kafara, zə gidən tə dəva dlebara, na ka də ndzəfa zəbəf ude da bara ka yan bi. Ina kə vakakha, dəg liye dikatərna Dadare ən għarazhigel wirva itar.” **24** Tsəna kə chaləm furakh khana kəldək ndək yana, ka bazdu itar ad rəv da zar babakhana mits. **25** Ka dakhtərkhe Yasu dagħan tar, ni, “Tsa tsəkjur kwarne shikakh udakhe kwal Yakhudakha, ən mədlara ndzədən itar kə udakh tar. Zikzikanakh tar tuguna, ən mədla ndzəd itar ən tə għer tsitar. **26** Ya kur tsuguna, nala bin ndək yan ən təbur bi. Ən dleva yan, daga ude ən nagħi nəga kə zikan ən təbur, barari tsin nəga kə vəbur. **27** Tsugun, daga ude na nəga kə mal ən kur, barari tsin nəga kə vəbur. **28** Udan na tsuguna, da nəga ndək va kə, ka Zər Ud, a sodaqħ kə daba udakh kə, a so kə daba ka daba bud bi. Da bədu bəg ka tsugun ad safar, kə kat da udakh zikən.” **29** Madəv Yasu zə furakh sar ən duwars kəs Jariko, zikən dzakhava udakh ən gatatərs gat. **30** Ka nəg ngulfakh mits ən nndzəgan ən tə kalam dul. Tsəna tsitar kwarne Yasu ən dəgħala, ka tləkha tsitar kwarne, “Dadzikan, Zər Dod, manga kwidkwidərvənda.” **31** Ka tavdi kə chaləm ən təb kə dzakhava udakh ən təghər tsitar kwarne, “Tərif nikur.” Ka gwidən tləkha tsitar char kwarne, “Dadzikan, Zər Dod, manga kwidkwidərvənda.” **32** Ka ghitsaġa Yasu, ka dakhtərkhai saks, ka sa itar. Niya tsitar, “Uđan na kur mana kura mana tsəki?” **33** Ka nəv itar tsin, “Dadzikan, na kənda ngwarəf diyakhənd.” **34** Wirva kwidkwidərva, ka gəma Yasu ad diyakh tar. Təvin təvina ka nəgha nəgha itar. Ka gatars itar.

21 Sa tsitar khefa də Wurshalim, sara da kəs ya Betafaji, ən Ghuba Olive. Ka bəlandal Yasu ad

furakh sar mits. 2 Niya tsitar, “Damaks da gədzar kəs nən tə vukur. Ba kurən daksa, da nəgha nəgha kur bab dlingw zə gələba sar ngwadən. Vədamatərs vəd, ka bəkdəghər kur. 3 Da kwara kurkhe udan ad tlərna lav, kwararkhe kur kwarne, ‘Dadzikan ən naqhtəran.’ Dlab da wura təra wura zula khədikən.” 4 Ina kə dəge dzoghəra, a righif dəge tsa kwarga Ishay tlayang. Ni, 5 “Kwaramatəra kwara kə udakh ya Wurshalim,” “Niya shikur ən saks da vakur. Nagh bakh kalalı tsin bi, ən dəg ən tə dlingw, ən dəgən tə gələba dlingw.” 6 Ka dəgal kə furakh saren, manga itar ndəkve tsa kwaratərkhe Yasu. 7 Ka bədəghər itar dlingwen zə zer sar. Ka balakho itar gabagakh tar ən titar, in tsuguna dowa nndzəgan ən təf. 8 Zikən udakhe balakhga gabagakh tar ən ta dul. Ka kalakhga yakhaya tsugun ad tlım uf, ka balakhga itar ən tə dul. 9 Udakhe ən təvuk sar zə liye ən gatars gatən tələga, ka tləkha tsitar kwarne, “Bark kə Zər Dod.” “A ndzawa bark kə dadake ən saqdagħ ən dəkha Dadzikan.” “Fargħərfegud kə Yazħigale ən khud kə għarazħigħe chakw.” 10 Da kə Yasu da Wurshalima, ka tsiyif məkən kə li kəsen dagħan. Ka ndidakave tar kwarne, “Warinenā kudra?” 11 Ka nəv dzakhava udakhen, “Ina Yasu tlayange ən Nazarat ən kəs Galili.” 12 Da kə Yasu da Fəta Yazħigħel, lakwtərdū kə li dzawa zə li sakw digit əmb. Ka khambanəf ad vəlenga li mbadu kwaħ. Ka khambanad ad vak ndzakhgħan li sakwdu takalamas. 13 Ka nəv Yasu tsitar, “A vindzavan ən kadkad Yazħigħel kwarne, ‘Da dakh mägħarud, magħe da dəgawud əmb.’ Ai a nandala kur kə vak bəgħava sənkarkħ.” 14 Ka saks kə ngulfakh zə għwirdikakh da vak sar ən Fəta Yazħigħel, ka mbakhtru. 15 Zik zikan na kə zil kəsakh, zə li tsagħdu ndzikha ndzikħ Mus, nəgha tsitar ad dəg ndawakakhe a mangin. Tsuguna, tsəna tsitar ad tləkh kə zar ən Fəta Yazħigħel kwarne, “Bark kə Zər Dod.” Ka bazala rəv tsitar. 16 Ka ndidarwal itar kə Yasu, “Ən tsəna tsəna kha dəge ən kwara zara na kina?” Ka nəv Yasu tsitar, “Ən tsəna tsəna ka gən. Atsuk a taba bakh kur tugwado tugw ən vindzan na kə lav Yazħigħel kwarne, “A batrəm ən ghaj kə zara zə vunjakk ka de mbadkhambad.” 17 Ka duwatərs ən vin. Sawala, ka dal da kəs ya Betani. A khənal ən vin. 18 Ngurgħa kə kəs, madvin ən saks da Wurshalim, ka ndziknəf way. 19 Nəgha tsin ufa ghədiven ən tə kalam dul, ka dal da vak ufen, na dəge mbaladuwin ən təf bi, uk tlım sar. Ka niya kə ufen, “Aghba kha da yig zər kə ngəda bi.” Təvin təvina ka ghulkavala ufen. (aiōn g165) 20 Nəgha kə

furakh sar ndək yana, ka ndawatraf char. “Uđa lava kə ufa ghədivena ghulkavala gujaç ndək ini?” Nəv itar. 21 Ka ngawa tərkħai Yasu, ni, “Ən təkha kura təkha kə, da nəg kur də fadgħerofaq, tsuguna a bəga ba kur tsugu tsa khəfikən bi, da təkha kur kə mangan mal kə dəge a manarkhe ka kə ufa ghədivən. Tsugun, da təkha kur kə kwarkħai kə gil zikan kwarne, ‘Tsīyin təvan, bəlvədagh bəla da dəlv.’ Ka da dzogħer dzəg ndək yan. 22 Da fadgħero kur, daga dəge takadga kur ən vak Yazħigħel ən dəgħau, da mbaladu mbəla kur.” 23 Sa kə Yasu da Feta Yazħigħel, madvin ən tsagħdutsaq, ka sasəg kə zik zikan na kə zil kəsakh, zə malakh tar kə dlamakh da vak sar. Ka nəv itar, “Ən mana dira kə ndzəda kha dəgħakhani? Tsuguna war kə bakhena kə ndzədi?” 24 Ka ngawa tərkħai Yasu kwarne, “Għarrara tsugun khine da ndidakurwala ndida kə. Da ngawake kur ndidar, għerar tsuguna, da kwara kura kwara ka ad ndzədakhe ən manakh da ka dəgħakħan. 25 A so dəvara ndzəde ən parada Yukhan dadak para ud ad udi? A so ən vak Yazħigħele, awana a so ən vak ud kħi?” Ka farsa tsugu tsitar ən tatakk tar, kwarne, “Da ka ən vak Yazħigħela nikiyam, ka da ndida kiyamwal ndida kwarne, ‘Ai uđa lava tsukur kwal fadgħero dini?’ 26 “Ai daka ən vakuda nikiyam, ən gədza kiyam kə dəge da mana kiyama udakh. Wirva a fadgħero udakh dəgħan kwarne tlayang Yukhan.” 27 Ka ngawarkħai itar kə Yasu kwarne, “Ən tsa ba kənda bi.” Ka nəv Yasu tsitar, “Ai na għerara da kwara kura khulfi ndzəde ən manakha ka dəgħakhana bi.” 28 “Uđən daya kur ən təgħħer kə ina kə lavi?” Ai ən kwarin kwarne, nəgħi uðanen mits zar ġħwalvakh tsin. Ka dəgal tsin da vak malan, niya tsin, “Zərara, dəg dəgal da mantlər ən gukh inabi khan.” 29 Ka niya tsin, “Na kən dəgal bi,’ Ai kə khala ka dəyanañ ad ghəra, ka dəgal tsin.” 30 “Dəgal kə dadən da vak yan kə zər sar, kwararkħai ndəkve tsa kwarar khaiyin kə dəg chak. Ka ngawarkħai zər saren kwarne ‘Aya dada, da dəgal kə,’ Ka dal ba tsugun bi.” 31 “Ən təb tar na mitsa, war kə manga dəge na dad tarni?” “Dadake tsa chak na,” Nəv itar. Ka nəv Yasu tsitar “Ən təkha kura təkha kə, li chau khadama zə garnakħ, itar da dagh da tləksa Yazħigħel təgħħer kə tsəkur. 32 Wirva a sodagh Yukhan da mədla kura dul kanadi, a fadgħero ba kur din bi. Ai li chau khadama zə garnakħ, a fadgħero itar din. Tsakhēnmin nəgha tsəkur ndək yan, a mbədjanəf ba kur rəvura ka fadgħero kur din bi. 33 “Bambəgħ tlim kə tsən tlərna jakva lava tsugun.

Næg udanena, a njavgan ad gukh inabi. Tsarghèran da ghèrgh, tèfgan ad fike da pàrtsin ad yu inabi əmb. Dikanan ad tsébana kə vak, ki dègo kə dadak uf chau kə nægharu kə gukh. Ka batrəm ad gukh inabi ən dəv kə yakhay, kə nægharu nægha tsitar. Khala kə yana, ka dal da tlérna khaye bit. 34 Manga kə sarta tsèg zar inabi, ka bəlanəf ad zar man tlér sar, da vak li batrəmin ad gukh inabi ən dəv tar. Kə chawardaghər dleva dəg sar, ak zar inabiyen. 35 “Tékən liye nægharu kə gukhen, ka vaiterkhai itar kə zar man tlér sare. Mbakən itar də kəda kə yan. Kədga itar ad yan kə məts. Laiga itar ad yan də kurakh, ka amtsəgan. 36 Ka gwidən dadak gukhen ad bəla tlérna zar man tlér sar mal ke tsa chak. Ka gwidən manarkhai li nægharu kə gukhen, ndəkve tsa manarkhai itar kə li tsa chak. 37 Kə dəg mbasa, ka bəlanəf dadak gukhen ad zər sar dəgal da vak tar. Avin, ‘Na tsugu bi, da fargħərfag itar kə zərar.’ 38 “Nægha kə li nægharu kə gukhen ad zəren, ka nəv itar ən təb tar, ‘Auna dadake da wur gukhen ən saks. Kədyamga kəd. Dəgakhe da wurina, nægin kə dəg mar.’ 39 Ka viga itar, tləvars itar da tilg lingwa gukh Inabi, kədga itar. 40 “Ka nəv Yasu, da sogħar dadak gukh na ma, ka uða da manarin kə li nægharu kə gukheni?” 41 Ka nəv itar tsin, “Da khədztər khədza kə ngudsiyakhen ən tə dule kwal khwara kə vaz. Ka da bara kə yakhay ad nægharu kə gukhen. Liye da bakhara dləva dəg sar, ak zar inabi ən sarta tsəga tsèg.” 42 Nev Yasu Tsitar “Atsuk a taba bakh kur tugwado tugw ən vindzan na kə lav Yazhigəl? Ai kwarin, “Kure a duda li khəga kə man tlér din. In kə nala kə kure, a khutanan ad khəg. Ina kə digita tlér Yazhigəl, tsuguna dəg ndaw ndawan ən diyakh mar.” 43 “Wirva yan, ən təkha kura tekha kə, da chawa chawud tləksa Yazhigəl ən vakur. Da bara kə udakhe da man dəg khwaranakh ai da yara zere da dlayaru kə tləksa Yazhigəl. 44 Daga ude da bəlo da tə kuren, da kala khwetl khwetl. Ude da bəlo kurna da təf tsugun, da pəkha pəkha kurdfik ndək khəpi.” 45 Tsəna kə zik zikan na kə zil kəsakh, zə Farisakh ad yan kə jakva lavakhe kwargin, ka katlga itar kwarne ən kwarən təghər kə tsitar ad lavan. 46 A gatga itar dul kə viyavi. Ai ən gədza itar kə dlamakh. Wirva a fadaghəro udakh dagħan kwarne tlayang Yasu.

22 A gwidən Yasu ən kwara təra lav də jakva, ni,
2 “Tləksa għarazighəla ngwada shike, a dikarnan ad khwadga səba kə zər sar. 3 Ka bəla tərəf kə zar man

tlér sar, kə dəgal da kwara təra kə udakhe tsa balgin. Ka kalwal itar kə sausəg. 4 “Ka gwidən bəlatəraf kə tlérna zar man tlér sar kwarne, ‘Kwarama tərkhai kwara kə liye tsa balgud kwarne, Niya audzala kən takħga dəg zu, a kharga ka kawakh, zə kawakh gude tsa ngalgud wulklək. Itsauda audzandalud. Ausəgam da vak səb.’” 5 “Li tsa balgud da vak khwadgen, na dangwa tsitar də balen bi. Yana dakaval da gukh, yan tsuguna dakaval da man kasukw sar. 6 Yakhaya tsuguna, ka vaige tar liye tsa bəla tərəfuden, ka mbatère tar də dlad char, ka khadztər khai itar. 7 Ka kədga rəvakhud ad shik char. Ka bəlanəf ad tluiyyakh sar, dəgal da khədz liye tsa khədzga zar man tlér sar. Ka ndəghərs itar kəs tar. 8 “Təkhal kə yana, ka niya kə zar man tlér sar, ‘Audzandalud dikana dəg zuwa khwadga səb. Ai liye tsa balguda, a dlai ga ba itar tsugun kə saks bi. 9 Wirva yan, gatamars kə ghay baramakh, balamga bal itsəra kə ude a gamga kur zin, kə saks da vak kwadgen.’ 10 Zar man tlören tsuguna, ka dəgala tsitar kə baram kə baram. Ka dzakhadaghər itar ad dagħan udakhe a gamge tar zitar, zə liye njivva, zə liye kwal njiv. A righaf vak kwadgen da ghulabakh char. 11 “Ka sa shik da vaz liye tsa balgin, ka nægh nægha tsin ad udanen, ai kwal taləm gabag khwadga səben. 12 Ka niya kə udanen, ‘Tsagh, a sa ndar kha da vana kwal taləm gabag khwadga səbi?’ Ka piyarwala dəg kwar. 13 “Ka nəv shik kə zar man tlér sar, ‘Ndżadarmna dəva zə sig, tləvamars tləva dəgal da mel, vake də gurtl. Vake da tudin də kərd tlied.’ 14 “Zikən liye dəkħtərkħai ud, ai khədifikən liye dzaravan.” 15 Dud ən kwarina, ka dala Farisakh kə daya kavu lav ngara dləgd kə Yasu, kə viyaviya tsitar, ən tə dəva də dəge da kwarin. 16 Ka bəlanəf itar furakh tar, dagħa zə udakhe khayanəf də man tləksa Khiridus, da vak sar. Ka nəv itar, “Maləm, tsa tsəkända kwarne ud jir khə, ən tsagħu lav Yazhigəl kha kalkal. Wirva yikitakw ud ən vakagh. Na khən gədż kwarara lava kə ud, itsa ndar zika sar bi. 17 Kwar kənda kwar, da khən vazana, kalkal nagħi pəlara khadam tsəkända kə Kaisar, zikan kə Shik ən Roma, kalkal ba kħi?” 18 Ai Yasu tsuguna, tsa tsin kəlade ən rəvakhud tar. Ka ndidatərwal, “Kur ngudsiyakh, uđa lava tsəkūr ən na ngaka dləgdi? 19 Mədla maka kwaben ən pəl da kur khadamen.” Ka bardaghər itar ad kwađ dinari. 20 Ka ndidatərwal, “Vakdiying zə dakhxəng ən tafī?” 21 Ka ngawar khai itar kwarne, “Dəg Kaisar.” Ka nəv Yasu tsitar, “Bamara bəg kə Kaisar ad dəg Kaisar. Bara kur kə Yazhigəl ad dəg Yazhigəl.”

22 Tsəna tsitar ndék yana, ka ndawatərəf char. Ka duwars itar, dakaval itar. **23** Fitsa va yanen, təkən Sadukiyakh li kwarne na tsiyin ngitl bi, sagħiġi itar da vak Yasu də ndid. **24** Ka nəv itar, “Maləm, a kwarga Mus kwarne, da əmtsəga ude kwal yiga zər də nus sar, barari wura wura kə zər bab sar ad nus saren, ki yakħar khai zara tsin. **25** Neg suktakħi uđif ən tħebond. Bu kə zər chak ad nus, ka amtsəgan kwal zar, duwardan ad nus sar kə sagħar sar ai ən gatars gat. **26** A dzogħer ndék yan ka dag mits, a yiga ba də zər din bi. Ndék yan zəva kə dəg khakħord, tangw da tə dəg uđif, a yiga ba itar zara din bi. **27** Kə dəg mbasa, ka əmtsəga nusen. **28** Fitsa tsiyin ngitla, da nəga kə nus warin ən təb kə udakhana uđifi? Fatsi dagħan tara a zəbaruwi?” **29** Ka ngawa tħerkħi Yasu, “A zaġfa kur char. Wirvən tsa ba kur vindzan na kə lav Yażħigel bi. Tsuguna, ən tsa ba kur ndzæda Yażħigel bi. **30** Fitsa tsiyin ngitla, na dəfungw da zəb nus bi. Tsuguna na bud da bədu dugħ kə sabu bi. Da ngwada zarbəlakh Yażħigel ən għarazħigel itar. **31** Ən taġħer kə fitse da tsida tlamsakh ən ngitla, a tugwa bakh kur dəge a kware kur khai Yażħigela? A vindzavan kwarne, **32** ‘Ka Yażħigel Ibram. Ka Yażħigel Ishaku. Ka Yażħigel Yakub?’ A mədlanan kwarne Yażħigel tlamsakh ba ka bi, Yażħigal liye də safra kə. **33** Tsəna kə dzakhava udakh ndék yan, ka ndawatərəf, wirva tsagħdutsaga saren. **34** Tsəna kə Farisakh kwarne a bəlatergħi Yasu ak Sadukiyakh, ka dzafkhai itar ən vak kitakul. **35** Fang a təb kə li wagayal ən tsa ndzikha ndzikħi Mus, ka kurakura tsin də ndid. **36** “Maləm, ira kə ndzikħi ən ndzikha ndzikħi Yażħigole a maltər khai kə yakhħaya dagħħani?” **37** Ka ngawar khai Yasu kwarne, “Waya də Dadzikan Yażħigel għa, də rəvakhudagħha dagħan, də safagħha dagħan, zə dayaghħeragħha dagħan.” **38** Ina dəg chak, in tsugun kə maltər khai kə yakhħaya dagħan. **39** Dəg mits kə ndzikħe a malġan ad yakhħaya kə ndzikħa ndzikħħakken tsuguna, ngwadha dəg chak gharsar. ‘Waya də udakh dagħan ndikve ən wayakha għeragħ.’ **40** Dagħan dəge a vindzavan ən ndzikħa ndzikħi Mus, zai in kadkafakh tlayangħak Yażħigel, a għitso ən tə ndzikħa ndzikħħakħha mits itar.” **41** Dzafkhai kə Farisakh ən tə dəva kitakw, ka ndidfatərwal Yasu, **42** “Uda dayaghħerur ən tə dəva də Kristuwi? Zər warek kini? “Zər Dod,” nəv itar. **43** Ka ndidfatərwal Yasu, “Uda lava kə Dod tsugun ən tə dəva də Sađikw Yażħigel ən dakhin də Dadzikan? Wirva nəv Dod, **44** “Dadzikan Yażħigel. Niya kə Dadzikan nar. Ndzəga ndzəg ən tə

dəva kafar. Akwa bars ka ad tləghumakhagh. Ən kuskə dəgħad-ġagħ.” **45** “Da ka ən dakhha də ‘Dadzikan,’ Dod ad Kristu, ai da nala ndar, Kristu kə zər sari?” **46** Na ude ngawar khai bi. Ve tsən tə yanen kə khəna, na dla ude sigwif kə ndidarwal ndida bi.

23 Ka nəv Yasu kə dzakhava udakh zə furakh sar. **2**

“Liye tsagħdu ndzikha ndzikħi zə Farisakh, ən man tlər tsagħdu ndzikha ndzikħe tsən mana Mus itar.” **3** “Wirva yan, tsənamaru tsəna kə daga dəge kware kurkhai itar. Ai gatamars ba kə dəge ən mana itar bi. Wirva na itar ən man dəge ən tsagħdu itar bi. **4** Bakħatru itar kadlang dimdiman kə udakh, ai kwal tekha kə ud kə kapanaf. Ai itar də għer tar, nugw ba itar itsa kə barva zər dəv kə məlulu kə kapa kapa kə udakh bi.” **5** “Dagħan tløre ən mana itara, ən mana kə nəghħda nəgħha nəgħha kə udakh itar. Ən ngwada zikkikan na kə vindzan na kə lav Yażħigel ai mbegħha itar, kə ngudxen tə vakdi tar zən tə dəva tar. Tluzhe ən tukw għai gabagħak tara, tsəbanyan mal kə dəg udakh.” **6** “Zik gat vij ndzakħgan khwarkħwaran tsitar ən vak man khwadeg. Zə vak ndzakħgan khwaran ən gud dzakhava Yakhudakh. **7** Zə gat nəgħatordi nəgħi də fat ċerghərfäg tsud ən kasuk. Zə dakkħor dakhha də ‘Maləm.’ **8** “Ya kur dəgi, dakh kur bud də ‘Maləm’ bi. Wirva Maləmura kitakul, tsuguna dagħan nura suktakħi kur. **9** Dakħam ba də itsawar də ‘dad’ ən larda nabi. Wirva uk kitakul Dadure ən għarazħigel. **10** Dakh kur bud də mal bi. Wirva kitakul Malur in Kristu. **11** Dadake in zikan dagħan ən tatakur, barari nəga tsin kə dadak mana kura tlər. **12** Daga ude a fərgher kə ghərsar, da gulandagh gulud. Ude a gulandagh ghərsar tsuguna, da fərghərfäg ud. **13** “Dangwa tsəkcur, li tsagħdu ndzikħa ndzikħi zə Farisakh, kur li valdu għerur. Khədardu kur dul daks da tləksa għarazħigel kə udakh. Kura a da ba kur bi, tsuguna a khayarnaf ba kur kə liye ən na daks kə daks bi. **14** “Dangwa tsəkcur, li tsagħdu ndzikħa ndzikħi zə Farisakh, kur li valdu għerur. Ən zawakh dəgħakħ widgħak kur. Ən tə khala kə yana, ən zulu zula kur ən dəgħau, wirva ki nəgħakura nəga tsud. Wirva yan, taka lave da mana kuruda da malamala da dəg udakh char. **15** “Dangwa tsəkcur, li tsagħdu ndzikħa ndzikħi zə Farisakh, kur li valdu għerur. Wirvən ditsagharrghar kə dəlvakh kur, zə khay kəsakh wirva ki għemadu dadak pəlgħer kitakul kə gatars kə Yażħigħolur. Khala kə khayarnaf khaya tsin, ka da nanadala nəg kur, kə dadake tlayga

daks tsin da kara fay, mal tsukur sig mits. (**Geenna g1067**) 16 “Dangwa tsəkūr, ngulfakh li ndad ngulfakh. Ən kwara kwara kur kwarne, ‘Daga ude a wadgan də Fəta Yazhigəl, barari ba tsin man dəge wadgin da manamana bi. Ai tsugun, daga ude a wadgan də vərshakanəv ai ən Fəta Yazhigəlen, barari tsin man dəge a wadgin da manaman.’ 17 Kur dlagakan ngulfakh. Irek ndanganra, vərkashanəve, awana Fəta Yazhigəle a nandala ad vərkashanəv kə chuwađad khi? 18 Nikur tsugun, ‘Daga ude a wadgan də vak sadak, barari ba tsin man dəge wadgin da manamana bi. Ai tsugun, da ka wadgin də dəg tsuf, barari tsin man dəge a wadgin da manaman.’ 19 Kur ngulfakan. Irek ndanganra, dəg tsufa nagha, awana vak sadake a nandala ad dəg tsuf kə chuwađad khi? 20 Wirva yana, itsaware wadgan də vak sadak, a wadgan də vak sadak zə dəge ən təf daghan. 21 Tsugun, daga ude wadgan də Fəta Yazhigəl, a wadgan də Fəta Yazhigəlen, zə Yazhigəl ai nzegan ən əmb. 22 Daga ude a wadgan də gharazhigəl, a wadgan də vij man tləksa Yazhigəl, a wadgan tsugun də dadake ən nndzəgan ən tə vij man tləksen. 23 “Dangwa tsəkūr, li tsagdu ndzikha ndzikha ndzikha zə Farisakh, kur li valdu għerur. Ən bədu bəg kur ad zak chachakuram, zə tlim dəg falakhur. Ai ka duwar kur man zik zikan kə dəgakhe ən nagha ndzikha ndzikha Yazhigəl kə manaman. Zik zikan na kə dəge ən nagha ndzikha ndzikha ad manaman tsukur in kwarne, man jir ən itsaud, mədla kwidkwidərv, khayanəf khay ən digitakh. Itar dəge tsa khwara manamana tsəkūr, zə kwal duda manakh yakhin bi. 24 Kur ngulfakh li mədlara dūl kə ngulfakh. Ən dizdu diza kur kusingakk, ai tsuguna, ka ndəg dləgwam kur. 25 “Dangwa tsəkūr, li tsagdu ndzikha ndzikha zə Farisakh, kur li valdu għerur. Li pardu lig kwat həb yu, zə kwat zu kaf, ai ən rəvakhudura, reghan kur də dəgakhe a khwatsga kur ən vak udakh də ndzəd, zə nagħi għer tsugun. 26 Kur ngulf ya Farisakh. Famarsa paradu khud kwat həb yu, zə kwat zu kaf, ən tə khal kə yana, ka da chuwađad zəva ləgsar. 27 “Dangwa tsəkūr, li tsagdu ndzikha ndzikha zə Farisakh, kur li valdu għerur. Ngwada ngitlakhe a masar vud bəgan na kə wal, ai da khwara kə vaza də ləġan, ai ən khud khudfa, uk tlatlakh zə ruta digitakh. 28 Ndak yan għerur tsugun ən tə ғal. Dən vaz kur vaza udakh, li kanadi kur ən təvuk Yazhigəl. Ai du khudan tsuguna, reghan kur də man dəgakħ valdu għerur zə kəladakh. 29 “Ka zu vuk kə Yasu də kwar kwarne, Dangwa tsəkūr, li

tsagdu ndzikha ndzikha zə Farisakh, kur li valdu għerur. Wirva khakhga kur ngitlakh tlayangakhe tsa dur. Ka dikakhga kur ad dəg chadakhe da dzamatər dud kə li tsa manga kanadiyakh. 30 Afkur tsugun, da tsa tləm kənda ən sarta dzidzakhənd, tsa na kənda da bəg dəv zitar ən khədz tlayangakħ Yazhigəl bi. 31 Ən tə dəva də lavur a mədlanan kwarne, zar ya udakhe tsa kadafkha tlayangakħ Yazhigəl kur. 32 Dam da mbasana ngudi ngudi dəgakhe tsa farsa ndzidzakhur. 33 “Kur bubakh, kur zar ya kukhukhwakh. Da ngikha ndar kur əntla lave da mana kurud kə daks da kara fayi? (**Geenna g1067**) 34 Wirva yana, ən bala kura bala kə ad tlayangakħ Yazhigal, zə li kwalemlim, zə liye ən tsagdu ndzikha ndzikha ndzikha Mus. Ka da kadakadha kur yakhaya. Khərtga kur yakhay. Dlagħa tərkħai kur kəda tsugun kə yakhay ən gud dzakhavur. Ən gatačċars gata kur kə kəsa kəs, ən batra lla. 35 Da bəlondagħi bəla ka ad udakhan, wirva viz li kalali, liye khədzavan ən lardən, kə wurakurəm da kwindur. Farsən tə viz Habil dadak kalali, kakh da tə viz Zakari zor Bereki. Ai kədgħa kur ən Fəta Yazhigəl ən təvəgh kə vak ndəgħa dəg tsuf. 36 Ən təkha kura təkha kə, dagħan ina kə digitakh, da dzogħ ġo dəgħi dədakh kwargħen.” 37 “Udakh ya Wurshalim, udakh ya Wurshalim, kur li khədz tlayangakħ Yazhigal. Liye ən lay liye a bəlondagħiud da vakur. Ngərwa siga tsəkā nagħi dzakha kura dzakħ, ngwadai dzakha għwachik ad zar sar ən kus kə kudləbsari? Da mbiyanena kalwal kur. 38 Auna təkhina, a duwakurdud fəturi, nala kə kwazagh. 39 Ni ən kwara kura kwara kə, farsən təkhina, da aghħba kur da nəghħakan bi, akwa sarte da kwara kur kwarne, ‘Bark kə dadake ən səgħdagh ən khud kə dakha Dadzikan.’”

24 Sawal kə Yasu ən Fəta Yazhigəl madvin ən dəg, ka sa furakh sar da vak sar. Ka ndəgħi itar għer sar, ka mədlara itar Fəta Yazhigəle a khəgħud. 2 Ka ndidatərwal kwarne, “Nəgħha tsəkūr ina kə khəgħakha? Ai ən təkha kura təkha kə, na itsa kitakul kə kure da dudud ən tə tlərna bi. Daghħana da kħatdu kħatud.” 3 Madəv Yasu ən nndzəgan ən tə khuba Olive, ka sa furakh sar da vak sar tukufa tar. Ka ndidfarwal itar. “Kwara kənda kwar, da dzogħ ġo yawa yakhana daghħani? Tsuguna da zək ndek uða, da katħilda kənda sarta guyo guyagħha, zə mbasa lardi?” (**aiōn g165**) 4 Ka ngawa tərkħai Yasu kwarne “Ya tsəkwmawna għer, valkurdu ba itsawar bi. 5 Wirva zikən li da sosəg ən dakħar da kwara kwara itsawar tar kwarne, itar

Kristu. Da valduvala itar udakh zikən. **6** Da tsəna tsəna kur lav ən təghər kə pəgakh, zə lavakh wuleng wuleng ən təghər kə pəgakh. Ya gədzam bi, wirva barari dzoghər dzəg tsin ndəkyan. Ai mbasa sara a sa ba ndan bi. **7** Tlərna khaya da dargħər dəg kə tlərna khay. Tlərna shik tsugun da dargħər dəg kə tlərna shik də pəg. Da nəg way, zə mbədə pəgdəmakh ən tlərna vakakh. **8** Dagħan ina kə digita, farsafəg sar kə dlad, ngwada farsa bis tatərs yiga kə nus. **9** “Da vi kur viya itar, bəkurdur itar kə li da bakura mbakhəl, kəf kurkhai itar. Dagħan udakh ən larda, da dukurd khai duwa itar wirva dakh. **10** Ən tə yan kə sart, zikən li da guyardu ləg kə fadgħero fəg. Da sakwdū sukwtakh tar itar kə tlərna udakh. Tsuguna da nagħva ba itar bi. **11** Da zikən tlayanga filfilakh da sakħgawal kə valakhdu udakh zikən. **12** Wirva səgħva kələdakh, wayve ən manakava udakha da zang. **13** Ai itsawar ən bəga rəv da tə mbas, da kata katud. **14** Tsuguna da kwardu kwarud ina kə lav zəda kə tsən, ən təghər kə tləksa għarazħigəl, itsa dəvar ən lard. Ki da nəgħa kə shid kə itsera kə mbərtakh ən lard dagħan. Təkhal kə yana, ka da saks mbasa sar. **15** “Wirva yan, da ka nəgħha tsəkur dəg dzadde a kwarga Daniyal tlayang, ən ghitsən tə vakvak Chuwadfañ ən Fəta Yazħigəl, (dakake ən tugwado lavana katlga katlin dəge tukuwini). **16** Għalak liye ən əntla khay ya Yakhudi, khwaya itar dəgo da għubakħ. **17** Ya ude nndzəġan ən tugwud tsuguna, ya so bin da zəb dəge ən khud məgħ bi. **18** Ude ən gukh tsuguna, ya guyo bin saks da zəb nura sar bi. **19** Ya dangwa kə nəgħwase də khud, zə liye da zər ən tə tukw dəv, ən tə yanen kə sart. **20** Kwam dəgħau, dzoghər ba khwayana ən sarta fagh bi, awana fitsa ngiya bi. **21** Yən tə yanen kə sarta, da nəg dlad char, khulfe kwal taħba tsuf manaman. Gwil farsa vərd lard, tangw da tina kə sart. Aghħid da gwidēn man khulf sar kə yanen bi. **22** “Da tsa khətsana bud ad khənäkhen bi, tsa na ud dəg sige da təma də safra bi. Ai wirva li dzəran na kə udakh Yazħigəl, da khətsa khətsa Yazħigəl ad khənäkhen. **23** Ən tə yanen kə sart, da ka nəv itar tsakur, ‘Vaza, auna Kristu ən van’ awana, ‘A niya ən vin’ ya khayamanəf bi. **24** Wirva Kristu filfilakh zə tlayang filfilakh da sakħgawal itar. Da manakh zik zikan na kə jakvakh, zə zik zikan na kə dəg ndawakakh itar kə valdu udakh. Da tsa takħin kə manawan, da valdu vala itar zəva liye a dżərtəkhay Yazħigəl. **25** Tsənam tsəna, a kwara kur khai ka, kəda saks kə sart. **26** “Wirva yan, da ka kwara

kur khe itar kwarne, ‘Ani ən təghal,’ a duwam dəgal da vineñ. Awana, ‘Aunin ən khudan kə gud bəgħan,’ ya famadaghħero bi. **27** Ndakve ən tsuwada wuđ ad għarazħigəl, səgo ən mbərt kə kəs da tə vakħħer, da dzoghər ndak yan səgħdaghara ka Zər Ud. **28** Daga vake də ām̊tsa digitakh, ən vin ən dzakhava gumbakh. **29** “Ən dəvən dəv, ən tə khal kə khəna dladakħen, “Ka da nəgħa fatxi kə gurtl. Təl tsuguna naba da khedad bi. Kwadlädla kħażżeen tsuguna ka da gallojalen Səgħadagh ən għarazħigəl. Da gədiya gədyud ad ndzəfakhe ən fəf għarazħigəl.” **30** “Da mədlø ən tə yanen kə sart jakva Zər Ud ən tə fej għarazħigəl. Daga mbərt udakhe ən lard tsugun, da tuwa itar wirva ruwa udakh. Da nəgħa nəgħha itar Zər Ud ən səgħadagh ən għwik, də ndzəfā zə ndanga char. **31** Da bəlondagh bəla ad zarbəlakh sar, kə fəg dəro dakh ən tuwa char. Da dzakha dzakha itar ad dżəran na kə udakh sar, ən tə kalam lard dagħan. Tsifyi ən tə yan kə kalam lard, da tə yan. **32** “Tsagħam tsaga digit ən vak ufa ghadiv. Da farsin fidu tlim kə dado wilwa tlim, ən tsatsaq kur kwarne a khərzəga vi. **33** Ndak yan tsugun, da nəgħha tsəkur dəgħakħana dagħan. Da tsa tsəgħiex kura təkha kə, udakh kwargħen, da ruga ba itar bi, khekwa dzoghər dəgħakħana dagħan. **35** Għarazħigəl za khaya da nige tar. Ai lave ən səgħawal ən ghayara na bai kwal da regħha bi.” **36** “Ai na ude tsa khəna zə sarte da dzoghər dəgħakħan na bi. Itsa zarbəlakh ən għarazħigəl, itsa Zeren, uk Dad kitakul ən tsan. **37** Ndakve tsa manavin ən sarta Nuhu, da dzoghər ndek yan, ən tə sarte da səgħdagh ka Zər Ud. **38** Ən khəna khen kəda saks kə ċerkħaqw, ən zuwazu, zə khəbakh ən udakh. Ən səbado səbudi nus, ən səbdu səbudi dəgħaw dəgal, da tə sarte a dagh Nuhu daks da għakħunda peryu. **39** Ən tsa ba itar dəge da dzoghər dzəg bi, ba sa kə ċerkħaqwa ndəttru dagħan. Da nəgħa ndek yan səgħdaghara ka Zər Ud. **40** Ən tə yanen kə sart, ud mits da man tlər ən gukh, da baħbi kitakula, duwars ud kitakul. **41** Nughwasa mits da pəkħa itar ən tə vər, da baħbi kitakula, duwars ud kitakul. **42** “Wirva yana, dikkam fakhe dikk, da tsa ba kur sarte da səgħdagh Dadzikan nura bi. **43** Ya dəgi, katlamga katla din. Da tsa tsatsaq dadak məgħ ad sarte da saks għel fata sar kəvid, tsa na ba da khən khar bi. Tsuguna, tsa da khayānəf ba daks kə għel da fata sar bi. **44** Wirva yan, barari tsə għerur tsəgħun, kə għida dem. Wirva da səgħdagh ka Zər Ud ən tə sarte kwal kurga tsəkur. **45** “War zər man tlire njiv, zə khidanyan tsəgħun, ai bəga

dad mægh sar, kə nəgharu kə yakhaya kə zar man tlər sar, kə batra dæg zuwa tar tsin ən tə kalkala sart, kwal mbitsana tsini? **46** Da dadak bark yan kə zər mæghe da sa dad mægh sar, ka tlargħer ən man tlere tsa barud. **47** Ən təkha kura takha kə, dad mægh na, da barəmbaq kə zər tləren ad dagħan dəgħakħ sar kə nəgharu nəgha tsin. **48** Da ka dæg charan ba zər tləren bi, ka niya kə ghərsar, ‘Dad mæghara da zulu zula kə saks.’ **49** Ka farsa mbatłtar mbatla tsin kə liye ən mane tar tlər dagh. Ka zuwazu zə khəbakhħa tsin zə li kħab digit. **50** Ka da saks dad mægh sar kə zər tləren, ən tə khene kwal kurga tsin, zə sarte kwal tsa tsin. **51** Ka da ngadla ngadla dad mægh sarna də kiż. Dæge da dzogħer də liye valdu ghər tar da ndæk yan kə ghər sar. Ən tə vake da tuda udakh də kərd tlid.

25 “Ən tə sarte da səgdagh ka Zər Ud, tləksa għarazħigel da kura də dugh mbəlakh kəldəkud. Li zəbarəf karakazaz tar kə dægal da gam zil għaul. **2** Dlič ən təb tara dlagħakħ, dlič tsuguna li khidan. **3** Dlagakhena a ғarəf ad karakazaz tar, a bəf ba itar wal bi. **4** Li khidanakhena a ғarəf ad wal ən khatakwakh tar zə karakazaz tar. **5** Zil għaulena a sa ba dura bi, dagħan tara a mbatṛa khar, ka kauf tərkhe khar. **6** “Ən təb vid char, ka tsəna tsəna tsud dakkha kwarne, ‘Auna zil għaul, ausəgam səgawal da gamagam.’ **7** “Ka tsayif dugh mbəlakħen dagħan. Ka dikanef itar ad karakazazkh tar. **8** Ka nəv dlagakhana kə li khidan, ‘Chida makəndu chida walur, wirva karakazazenda da əmts.’ **9** “Ka nəv itar, ‘Au, da tlakiyamal ba tsəkända zə kur bi. Damdægal da vak li sakwdu wal, kə sukwaru sukwa tsəkur kə ghərur.’ **10** “Madəv dlagħaken ən tə dül dægal da sukwalen, ka soġħar zil għaul. Dugh mbəlakħe a dikfekħaya, ka dara zə zil għaul da vak khwadga səb. Ka khedfu duw għid. **11** “Kə khala ka sasəg kə dlagakħen. ‘Dadzikan, Dadzikan, ngura kənda ngura gud,’ nəv itar. **12** “Ka ngawa tərkħai zil għaul kwarne, ‘Ən təkha kura təkha kə, ən tsakura ba ka bi.’ **13** “Wirva yan, dem nikur, wirvən tsa ba kur ad khəna awana sarte da səgdagh ka Zər Ud bi. **14** “Tsugun, da kura tləksa għarazħigħalud də ude da dægal da tlərna vak. Ka dakkhan ad zar tlər sar, ka batrəm ad ləmanakh sar ən dəv tar, kə nəgharu nəgha tsitar. **15** Ka baran ak itsawar ad kalkal ndzæda sar. Ak yan fanga, baran ad talenti dlič. Ak tlərna baran ad talenti mits. Ak tlərna tsuguna, baran ad talenti kitakul. Ka dəgħala sar tsin. **16** Dadake tsa chauga

talenti dličena, ən təvin təvin, ka dəgal tsin da mbəda dəv də kwaħ sar. Ka mbələdu ad tlərna talenti dlič ən təgħher. **17** Ndæk yan ak dadake tsa chauga talenti mits. Ka mbələdu ad tlərna talenti mits ən təgħher. **18** Ai dadake tsa chauga talenti kitakul, ka dəgħala tsin, təfġan ad fika, bəgħħanan ad kwaħ dadmægħ sareñ. **19** “Ən təkhal kə zulu zula tsin, ka sasəg kə dadmægħ taren, kə kwarara dæge a manga itar da kwabakħen. **20** Ka zəgħvoghħer zər tlere tsa chauga talenti dlična da təvəgh tsin. Ka ni, ‘Dadmægħ, talenti dlič a baka khə, auna kwaħe tsa baka khə. A mbələdu ka ad yu talenti dlič ən təgħher tsugun.’ **21** “Ka nəv dadmægħ sar tsin, ‘Dakhwal khə, zər tlər charan zə dadak khuta lanjikh. A manga kha də jir ən təgħher kə digit khedikən. Da bəg kha bəga ka kə dadak nəgharu kə digitakh zikən. Ausəg da khwadga zə kə.’ **22** “Ka zəgħvoghħer zər tlere tsa chauga talenti mits da təvəgh tsin. Ka ni, ‘Dadmægħ, talenti mits a baka khə. Auna kwaħe tsa baka khə. A mbələdu ka ad yu talenti mits ən təgħher tsugun.’ **23** “Ka nəv dadmægħ sar tsin, ‘Dakhwal khə, zər tlər charan zə dadak khuta lanjikh. A manga kha də jir ən təgħher kə digit khedikən. Da bəg kha bəga ka kə dadak nəgharu kə digitakh zikən. Ausəg da khwadga zə kə.’ **24** “Ka zəgħvoghħer zər tlere tsa chauga talenti kitakul da təvəgh tsin. Ka ni, ‘Dadmægħ, tsa tsəka kwarne bəza manva zə khə. Ən tsaq khikh ən vake kwal tukħha tsəkkha, zə udz digit ən vake kwal kwazdu tsəkha ad khulf. **25** Wirva yana, a gədfəf kə, a dala ka bəgħana ka ad kwaħażi ən khay. Auna dæge dægħi. **26** “Ka ngawar khai dadmægħ sareñ kwarne, ‘Kha ngudi zər tlər, mandəlgh tsəqun. Tsa tsəkha kwarne ən tsaq kħi kən vake kwal tukħha tsəkha? Zə udz digit ən vake kwal kwazdu tsəkha khulfa? **27** Afke tsa bake kha də kwaħbar ən bank, vake ən dīdud kwaħ. Da tsa soġħar ka, tsa ka chauga ka də yu ən təgħher. **28** Wirva yan, ka gwiyyavakħe da vak udakhe ən vin, ka niya tsitar, chawamarval chaw ad talenti kitakulen, ka barā kur kə dadake də talenti kaledk. **29** Itsawar ai nəg də digit, da banarġħar bəgħud, ka da ngørsh digit ən vak sar. Ude naba din tsugun bi, ngwada khedike dinin, da pərċarval pərċud. **30** Ai ina kə ngudi zə tlərən, tləvam dagh tləva da nikyen na kə gurtli. Vake ən tuwud də kərd tlid.” **31** “Sarte da səgdagh Zər Ud ən ndanga sar, zə zarbəlakh Yazighħale ən għarazħigħol. Ka da nnadzəgan ən tə vəja man tləksa sar. **32** Dagħan mbərt udakh ən lard da dzakhavən təvuk sar. Ka da taka taka ad udakh, ngwadse ən taka dadak zighwa

ad tuwaghakh zə waghakh. 33 Ka da bəga bəga ad tuwaghakh ən tə dəva kaf sar, ka waghakh tsuguna ən tə dəva tleb sar.” 34 “Ka dəge da kwaratərə shik ak li ən tə dəva kaf sar, ‘Ausəgam kur li ba kur ghər Dadar ad bark, wuramuwur ad tləkse a dika kur nud gwil sarta vərd lard. 35 Ən sarte tsən ndzika waya, ka ba ka kur dəg zu. Ndzikəf kə ndəl, ka ba ka kur yu khəb. Ən sarte tsa ghwulab kə, chaw ke kur da fətur, 36 Na ka də dəg nguda bi, ba ka kur dəg ngud. Tsən yanga ba ka bi, ka nəghakdi kur. Tsən gud sal kə, sa kur da nəghakdi nəgh.’ 37 “Ka da ngawara ngawa li kanadi kwarne, ‘Dadzikan, tsa nəgha kha yawa kənda ən bis way, ka bakha kənda dəg zuwi? Yawa nəgha kha kənda kədkhe ndəl, ka bakha kənda yu khəbi?’ 38 Yawa a nəgha kha kənda ghwulab, ka chaw khe kənda da fətəndi? Yawa nəgha kha kənda kwal dəg ngud, tsuguna bakha kənd ad dəg ngudi? 39 A nəgha kha yawa kənda kwal yanga, awana ən gud sal, ka dal kənda da nəghakh di nəghi? 40 “Ka da ngawa təra ngawa shik kwarne, ‘Ən təkha kura təkha kə, itsauda a manar khai kur kə suktakharan liye khətsala ndanga tar char, a manake tsəka kur.’ 41 “Ka da niya kə li ən tə dəva tleb sar, ‘Tsiyam tsiyin vakar, kur liye tlap kurkhai Yazhigəl. Damaks da kare kwal da əmtsa kə ngəd. Ai dikarna ghud kə Shadan zə zarbəlakh sar. (aiōnios g166) 42 Sarte tsa ndzika way, a ba ka ba kur dəg zuwa bi. Ən sarte tsa ndzika ndəl, a ba ka ba kur yu khəba bi. 43 Ən sarte tsa ghulab kə, a chaw kai ba kur da fətakhur bi. Na ka də dəg nguda bi, a ba ka ba kur dəg nguda bi. Sarte kwal tsa yanga tsək, tsuguna tsən ən gud sal kə, a nəghakdi ba kur bi.” 44 “Ka da ngawara ngawa itar kwarne, ‘Dadzikan, tsa nəgha kha yawa kəndən ndzikha waya zə ndəli? Tsa nəgha kha yawa kənda man ghulaba ghulabi? Tsuguna yawa nəgha kha kənda kwal yanga, ən sarte tsən gud sal khə, kwal məlakhı tsəkəndi?’ 45 “Ka da ngawa təra ngawa shik kwarne, ‘Ən təkha kura təkha kə, itsauda dəge kwal manar khai tsəkur kə suktakharan liye a khətsala ndanga tar char, ka kwal malaku tsəkur.’ 46 “Ka da bəg tər bəgud da dlade kə ngəd, li kanadı tsuguna da daks da safə kə ngəde tar.” (aiōnios g166)

26 Udzala kə Yasu ən kwaratərə lavakhan na daghan, ka niya kə furakh sar. 2 “Tsa tsəkur kwarne khwadga ditsadıts təghga khəna mits, da bədu bəgud ad Zər Ud ka khartakhərt.” 3 Təkən zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakh ən təghər kə udakh, dzafkhai itar

ən fəta zikan na kə zil kəs, ai dakhud də Kayaf. 4 Ka ngakhanəf itar dule da vida itar Yasu bəghanyan, kədə itar. 5 Ka nəv itar, “Yin tə sarta khwadga ditsadıtsa bi, ki khai kə da tsiya kə məkən kə udakh, kə tsiya ngəji.” 6 Ən sarte tsən Betani Yasu, ən fəta Siman ai tsən ndzikən fəch. 7 Madəv Yasu ən zu kaf, ka sasəg kə nusen da vak sar, də wal bətbətan, ai də kwaş char righan ən khatakw. Ka diyaro ən tə ghər. 8 Nəgha kə furakh sar ndəkyan, a bazatordu ad rəv. Ka nəv itar, “A bazdu kə ufdud ad ina ni?” 9 “Azəgha tsa sukwdu ud ad walən tə kwaş zikən, ka batrud ad kwaş sar kə talagakh.” 10 Tsa kə Yasu ad dəge ən kwara itar, ka ndidatərwal kwarne, “Uda lava tsəkər ən njəgharu kə nusni? Ai dəge a manakai yina dəg khwaran. 11 Itsera kə khəna dagha kur zə talagakh, ai ka, da dagh ba kiyam zə kur itsera kə khəna bi. 12 Wal na diyakdagħin, a manga kə dika ka vəgh, kə khədə ka khəd. 13 Ən təkha kura təkha kə, itsa da kwardu ən varud lav zədə kə tsəna nən, ən lard daghan, dəgən na manga nusna da kwardu kwarud ki da dzama da dzam.” 14 Fang ən təb kə kəlatəm mits, ai dakhə sar Yakhud Iskariyoti, dal da vak zikan na kə zil kəsakh 15 ka niya tsitar, “Uda da ba ka kur, da sukwakurdu ka də Yasuwi?” Ka kədlana itar ad kwaş dawan kulkhəkərd, ka bara itar. 16 Tsiyif ən tə yanen kə sarta, ka farsa Yakhud ad tsakwad dule da batərduwin ad Yasu. 17 Fitsa chak kə zu brudiye kwar yisti, ka sa furakh Yasu da vak Yasu, ndidərwar itar kwarne, “Ən varən nakha da dikakhana kənda vak zu kaf ditsadıtsi?” 18 Ka niya tsitar, “Dam dəgal da vak udanen ən dləmdla kəs, kwararkhai kur kwarne, ‘A khərzəgə sartar, da zuwun fəta ka kaf khwadga ditsadıtsa zə furakhar.’” 19 Ka manga furakhen ndəkve kwara tərkhai Yasu, ka dikanəf itar ad kaf ditsadıtsen. 20 Bəlga kə khakhugw, ka ndzəgə Yasu zə furakh sar kəlatəm mits kə zu kaf. 21 Madəv itar ən zu kaf, ka nəv Yasu tsitar, “Ən təkha kura təkha kə, kitakul ən kur, da sukwdu sukw.” 22 Ka bazala rəv tsitar char. Ka farsa itar ad ndidərwar ndidə də fang fang kwarne, “Ka nagh Dadzikana?” 23 Ka ngawga Yasu kwarne, “Ude ən zuwa kənda kaf ən kwat kitakul zin, in da sukwdu. 24 Da əmtsa ndəkve a kwarga kadkad Zər Ud. Ai ya dangwa kə ude da sukwdu Zər Ud. Adara tsa kə yanen kuda, tsa yiga bud bi.” 25 Ka nəv Yakhud dadake da sukwdu sukw, “Maləma, ka nagha?” Ka ngawarkhai Yasu, “An, audzala khən kwarga kwar.” 26 Madəv itar ən zu kaf, ka bəf Yasu ad brudi, udzala tsin ən kwarara

us kə Yazhigəl, ka kwachanan. Batran kə furakh sar, niya tsitar, “Vəgharen, chawam chaw, zuwam zu.” 27 Ka bəf ad kwate də yu inabi, udzala tsin kwarara us kə Yazhigħəl, ka batran, niya tsitar, “Khəbəm khəg dagħan nura. 28 Ina vizhare a righanəf ad wilwa lanji Yazhigəl. Ai da diduwud wirva udakh zikən. Wirva ki 6isa da khaipakh. 29 Ən kwara kura kwara kə, aghba ka da khəb yu inabi bi, akwa sarte da khəba ka wilwa yu inabi zə kur ən tləksa Dadar.” 30 Ka bəlgə Yasu zə furakh sar ad ndus. Khalak yana, ka sawal itar, ka dal itar da tə għuże də ufakk Oliv. 31 Ka nəv Yasu tsitar, “Ən khud við khan, dagħanura da khwaya kur dəgal, da dukda fuwa kur. Ngwade vindzan kwarne, “Da kədga kəfha kad dadak zighw, Gidha tuwagħha da kwaza itar.” 32 Ai ən tə khal kə tsiyakəf tsiya tsud ən ngitl, kən da dala təghħer tsakur da khaya Galili.” 33 Ka ngawar khai Bitrus, “Itsa kwazga itar dagħan, ən təghħer kə dəge da dzogħ ġe də khə, na ka da khwaya dəgħala, duwakhs ka lingling bi.” 34 Ka nəv Yasu kə Bitrus, “Ən təkha kha təkha kə, ən khud við khan, kada wuga kə għwachik, da bəg tsugu tsakatsəg kha sig khəkərd.” 35 Ka nəv Bitrus tsin, “Itsa da əmtsa kə, na ka da bəg tsugu tsakhatsəg bi.” A kwarakhha ndəkyan chaləm furakh sar dagħan. 36 Ka dal Yasu dagħa zə furakh sar da tə vaken ai dakhdu Getsemani. Ka niya tsitar, “Ndżamga ndżəg ən van, dəgal da dəgħau ən tə vin.” 37 Ka dala zə Bitrus zə zar ya Zabadi na mits. Ka dzogħ ġe bazala rəv zə dzamgħ ġe tsin. 38 Ka niya tsitar, “Rəvara righan da baza rəv, ai da təgħi kə kədkai. Gidam gida ən van, ndżamga ndżəg, ən gwitagħita zə ka.” 39 Dal tsin da təvuk khədfikən, ka khembagan də khud khud, ka dəgħau tsin, ni, “Dadara, da təkhin kə manawan, bəkghər ba ad ina kə dlad. Tsakhənmina, dəge ən naka ba da manud bi, khekwa dəge ən nakha da manud.” 40 Guyogħər tsin da vak furakh sar, ka tlatorghər ən khən khar. Ka niya kə Bitrus, “Atsuk təgħi bakh kur khəkard dagħur kə manga dəm zə ka, kə dəg aw kitakul biya? 41 Dem nikur zə dəgħau, ki khek da bəla tsakur da dləgd. A khayanəf sədīk, ma vəgħa l-ebukw.” 42 Ka gwidən dəgal tsin da dəgħau kə dəg mits, ni, “Dadara, da ka ən manawa ba bəkghəra inen kə tlađ bi, ba ka khəba khəba kə. Manud dəge ən nakh.” 43 Gwiyogħər tsin saks da vak furakh sar, ka tlatorghər ən khən khar, wirva khar ən di tsitar char. 44 Ka gwidən duwatərs Yasu, dala kə dəg khəkərd da dəgħau, ən gwayars kə lav kitakul. 45 Ka gwidən guyogħər da vak furakh sar, ka niya tsitar, “Dlakh kur ən khən khar zə fətava?

Vazam vaz, a sagh sarte da bədu wud Zər Ud, da dəv kə li khaipakh. 46 Tsiyam tsi, ndziyam dəgal. Auna khərzəgħa dadake da sukwu sukwa saks da van.” 47 Madəv Yasu dlən kwar lav, təkən Yakhud ai kitakul ən təb kə kəlatəm mits, a sagh də dzakhava udakh zikən. Khwatan katsakarakh zə yaghwatakk ən dəvakh tar kə udakhen. Zikkikan na kə zil kəsakh, zə malanakhe ən təghħer kə udakh kə bəlatərəf. 48 Yakhud dadak sukwu sukwena, audzala kəbitstar khai kəbitsa kə dzakhava udakhen kwarne, “Dadake da bruwa ka, in udanen, viyam vi.” 49 Ka sagh Yakhud ger da vak Yasu, niya tsin, “Maləm, ndżəga ndżəg gabər ən təghħer tsəkha.” Ka duts khəpangwang sar tsin. 50 Ka nəv Yasu tsin, “Tsaghwa mana dəge a bəkhedħagħer.” Ka zəghvogħər udakhen, ka viga itar Yasu. Ka khutana itar char. 51 Ka fang ən təb kə liye dagh zə Yasu, ndəfadal ad katsakar sar. Ka tsabġan ad vəb zikan na kə zil kəs, ka əntlardu ad tlim. 52 Ka nəv Yasu tsin, “Bəmbəg ad katsakaragh da kumbəgħ sar.” Daga liye udzəva də katsakar, da əmtsən tukw katsakar itar. 53 “Da khən kurana təgħi bakh ka kə tatħaga Dadar kə məlaku məla? Ən dəvən dəva ka bəlokandagh ad zar bəlakh sar mal kə dəb ənkwakh ənkwakh sig kəlatəm mits (6,000 x 12) kə tluijyakha? 54 Ai da ka takadga ka kə məlaku məla, da righa ndarud vindzan na kə lav Yazhigħe tsa kwargin kwarne, barari tsin dzogħ ġe dəgħi?” 55 Ka nəv Yasu kə dzakhava udakhe a sa da viya vi, “A sawala də katsakar zə yaghwatakk kur kə da vika viya ngwadha sənkara? Itsira kə khona kən ndżəgan ən tsagħidtsaq ən Fəta Yazhigal, a vikai ba kur bi. 56 Ai dagħan dəgħakħana dzogħ ġera, a manga kə righada dəge vindzga tlayangħak Yazhigħel ən kadkafud.” Ka khwayala furakh sar dagħan, fuwars itar. 57 Liye tsa viga Yasu, ka bal itar da fəta Kaya, zikan na kə zil kəs. Li tsagħdu ndzikha ndzikha zə malanakħ ən təghħer kə udakh audzala itar ən dzafkhai dəgħi ən vin. 58 Bitrus tsuguna an gatatərsk kə bit, tangw da tə għelvakh zikan na kə zil kəs. Da tsina, ndżəgan zə li użiudakh kə vaz dule da mbasda dəge da dzogħ ġe dəgħi. 59 Zik zikan na kə zil kəsakh zə dagħan li taka lav, ən għat udakhe da əntlarva lav fila fila itar ən təghħer kə Yasu, kə nəgħda kədha kəfha tsitar. 60 Itsa kitakula a mbaladu ba itar bi, tsakhənmina zikən udakhe a sarawal kə ngatlarva fil. Kə dəg mbasa ka sawala ud mits, 61 Ka nəv itar, “Nəv udanən, ‘Təkha ka kə khətana Fəta Yazhigal, ndərga kən khənha khəkərd.’” 62 Ka tsiyif zikan na kə zil kəs, ka niya kə Yasu, “Na kha də dəge təkha kha kə kwargan

ən təghər kə lave ən kwarud ən təghər tsəkha?" **63** A mbədə ba Yasu ad khay bi. Ka nəv zikan na kə zil kəs tsin tsəgun, "A takad khe ka, a dzakhəf ka də Yazhigəl dadak saf, kwara kənda kwar, da kha Kristu, Zər Yazhigəl." **64** Ka nəv Yasu tsin, "An kalkal ndəkve kwargakh." Ai ən kwara kura kwara kə, tsiyif təkhən, da nəgha nəgha kur Zər Ud ən ndzəgan ən tə dəva kaf Dadak Ndangan daghan, tsuguna ən səgdagh ən ghwik ən gharazhigəl. **65** Ka kwakhdu zikan na kə zil kəs ad katlang sar, ka ni, "A nenenan ad Yazhigəl, wirva yan, ufa dla lava tsəkiyam ən gat tlərna shidakhi? Təkhina a tsəna tsəkur ad nena Yazhigəle a mangin. **66** Uda dayaghəruri?" Ka ngawa tsitar kwarne, "Khwaran sara kədfud." **67** Ka tafarve tar ad shaghvai ən tə vakdi, ka kədəf itar. Chaləmkəh tsuguna dayarwar itar mekhwpeng. **68** Ən kwar kwarne, "Kwara kənda kwar, kha Kristu, dadake bargħər Yazhigəl ad dəv, war kə kədkhəfi?" **69** Ən tə sarta yayena, ən ndzəgan Bitrus ən tə gəlvagh məghen, ka sasəg kə dugh kudig məghen da vak sar, ka ni, "Fang ghəragħha ən təb kə liye zə Yasu ud Galili nə" **70** Ka bəgan ad tsugu tsa Yasu ən təvuk tar daghan. Ka ni, "Ən tsa ba ka dəge ən kwara kha lavən təghər bi." **71** Ka dala Bitrus da tə ghay rang, ka nəgha nəgh kə tlərna dugh kudig, ka niya kə udakhe ən għitsən vin, "Ina kə uda, dagħ itar zə Yasu ud ya Nazarat." **72** Ka gwidən bəg tsugu tsin, zəva wada tsin kwarne, "Ən tsa ba va ka də udan na bi." **73** Zula khədikən, ka sasəg kə li ən għitsən vinen da vak Bitrus. Ka nəv itar tsin, "Kadkadiya ghəragħha fang khən təb tar, wirva ghaye ən kwara kha, in kə mətlakhai." **74** Ka farsa Bitrus ad tlap ghərsar, zəva wada tsin kwarne, "Ən tsa ba ka də udan na bi." Təvin təvin ka wuga kə għwachik. **75** Ka dzamana Bitrus ad lav ai tsa kwararkhe Yasu kwarne, "Kədə wuga kə għwachik, da bəg tsugu tsatsəgarah sig khəkərd." Ka dal da mel, ka tuwa tsin char.

27 Pərta kədl, dagħan zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakhe ən təghər kə dlam, ka dəyakavu itar dżanak kə kəd Yasu. **2** Ka ngwudana itar, bo itar ən təvuk, bala itar da vak Bilatus Gwumn. **3** Vazga kə Yakhud dadake sukwdu Yasu kwarne a təkavarna lav āmtsə kə Yasu, ka bazala rəv tsin də dəge a mangin. Ka sa da vak zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakhe ən təghər kə dlam, guyatərnəf ad kwaś dawan kulkħəkərdən. **4** Ni, "A manga kə kħaip, kə sukwdu dadake kwal də ghaz." Ka nəv itar,

"Uda dangwundi? Ya dangwa yan." **5** Ka diyars ad kwaś dawanen ən Fəta Yazhigəl, sawala, dakavala, ka khərtgan ad ghərsar. **6** Ka khutsanəf zikzikan na kə zil kəsakh kən ad kwaben. Ka nəv itar, "Kalkal ba diga kwaś na tsud, ən vake fidid kwaś Fəta Yazhigəl bi. Wirva kwaś vizħinien." **7** Ka dəyakavu itar dżanak, ka sugwa itar vak dadake ndar dəg ndər də kwaben. Ki da nəga tsin kə għisengitl kəstəlakh. **8** Wirva yan, sakħkana ən dakha kə yanud ad vaken də Vak Vizh. **9** Wirva yan, a righif lave tsa kwarga Rimi tlayang. Kwarne, "Ka bəf itar kwaś dawan kulkħəkərdən, gane tsa kurga udakh ya Izrail kə pelapəl ən təghər tsin. **10** Sukgwa itar vak dadak ndar dəg ndər də kwaben, ndəkve tsa kwarakhai Yazhigəl Dadzikan." **11** Madəv Yasu ən għitsən təvuk kə Bilatus Gwumn, ka ndidarwar Gwumn kwarne, "Kha nagħi shik ya Yakhudakha?" Ka nəv Yasu tsin, "An, kalkal a kwargakh." **12** Ai kwarakhha kə zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakhe ən təghər kə dlam, ad lav ghaze a āntlarva itar, a mbədə ba də ghay bi. **13** Ka nəv Bilatus tsin, "A tsəna bakha dagħan lavakħan na ngatłakhvuda?" **14** A mbədə ba Yasu ad itsauda bi. Itsən təghər kə kitakul kə lavakħe a āntlarva itar bi. A ndawanəf ad Gwumn char. **15** Ən te itsera kə sarta khwadga fuḍkəs dītsa dīts, a kuyala Gwumn ən balars dadak kħaip kitakul səgawal ən gud sal. Ai nagħha dlamakh ad bəlars bəl. **16** Ən tə yanen kə sart, nəg udanen ai tsaghud, a dəmal ən gud sal, dakha sara Barabas. **17** Dzafkhai kə udakha, ka ndidatərwar Bilatus kwarne, "War na kur bəlakurnars bəla tsəki? Yasu Barabase, nagħha Yasu ai ən dakhdu də Kristu kħi?" **18** A ndidgħa Bilatus ad ndida na ndékyan, wirva tsatsin kwarne, a bədu itar ad Yasu ən dəv sar kə wirva shilga. **19** Uk yan fang bi, madəv Bilatus ən ndzəgan ən tə vij taka lav, ka bəlanəf nus sar ad ud də lava kə kwararkħi kwarne, "Duwars duwa kwar lav ən təghər kə dadake kwal kħaip. Wirva a mbaka dlađ char, ən təghər kina kə ud khan ən suwan." **20** Təkən zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakhe ən təghər kə dlam, shakħanəf itar udakh kə kwar kwarne, duwars duwud Barabas, ka kədfud Yasu. **21** Ka gwidən ndidatərwal Bilatus kə dzakhava udakh. "Warek ən təb tar ən nakur bəlakurnars bəla tsəki?" Nəv itara, "Barabas." **22** Ka ndidatərwal Bilatus kwarne, "Ai ufa da mana ka də Yasu ai dakhud də Kristuwi?" Nəv itar dagħħana, "Khərtəga khərtud." **23** Ka ndidatərwar Bilatus kwarne, "Wirva udi? Uda dəg bəzane a mangini?" Ka səga dīchaw kə udakh kwarne,

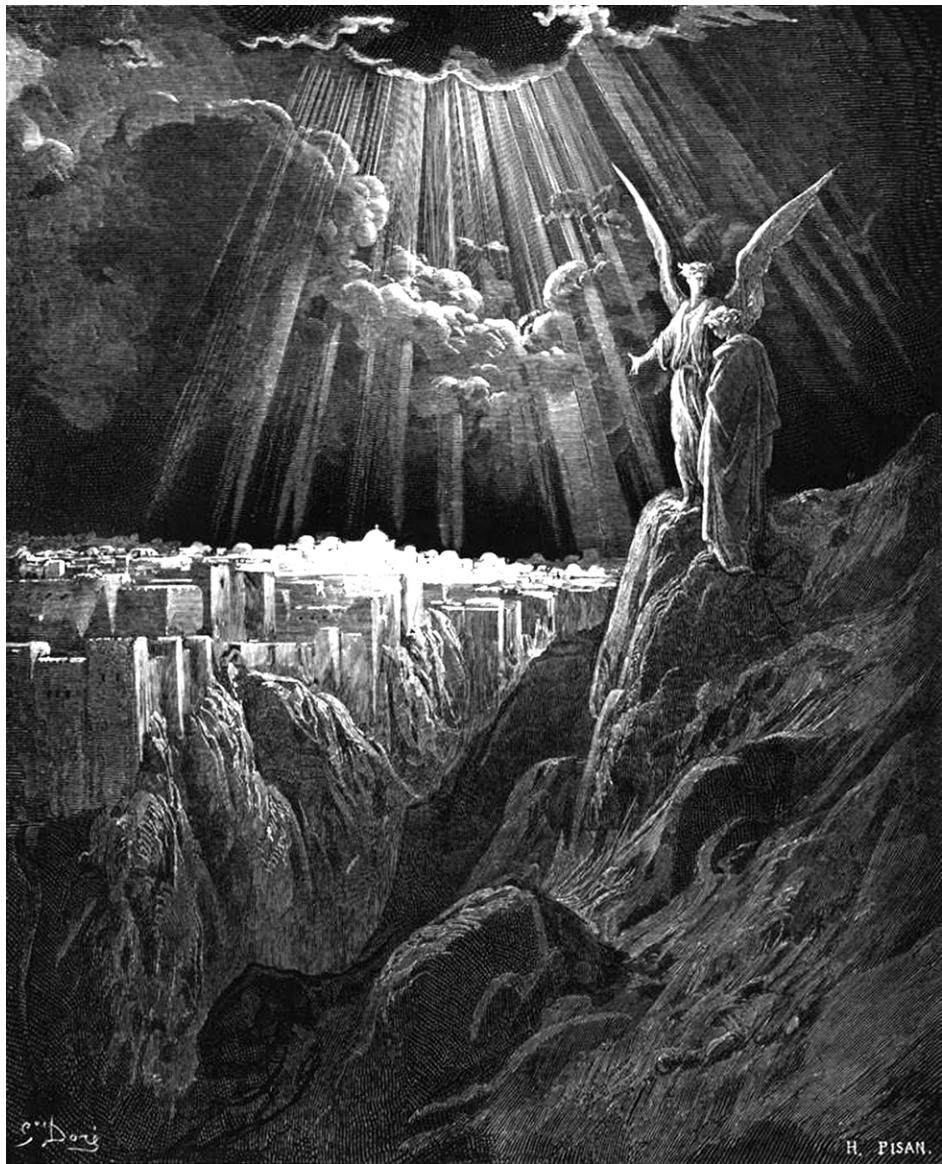
"khərtəga khərtud." 24 Vazga kə Bilatus aghba dəge təkhin kə mangan bi, tsugun a katlgan kwarne udakha ən tsikwva kə tsiya gadl. Ka ənkəf ad yu, pargan ad dəvahksar ən tə vuk dzakhava udakh. Ka ni, "Na vizh ina kə ud ən kwindara bi. Ya dangur yan." 25 Ka ngauga udakhen daghan kwarne, "Nalnəg vizh sar ən kwindənda zə kwinda zarakhənd." 26 Ka bəlatərnars ad Barabas. Ən təkhal kə ba udakh tsin kə wadzaru kiş kə Yasu, ka bədu kə khərtga khərt. 27 Ka ələba kə tluiyakh Gwumna Bilatus ad Yasu da tə gəlvagh Gwum, daghan tluiyakhe ən dakwalen tsuguna a tsargħər itar. 28 Sakhardo itar kadlang, ka talarəm itar shalaraz, khulf katlang shikakh. 29 Mbusaga itar dzakw man tləks də tak, barəm itar ən ghər. Ka ba itar da khuta gulv man tləks ən dəva kaf sar. Khala kə yana ka kalaga itar juguv ən tə vuk sar, ka tsafatsafa tsitar, ka nəv itar, "Dəg safagh da tə uragh, Shik ya Yakhudakh." 30 Tafarava itar shaghvwai da tə vəgh. Ka chawarvar itar yaghwat man tləksen, dlagħar khai itar kədə din ən ghər tsəgun. 31 Udzal tsitar ən tsafatsafa, ka sakhardu itar gabag man tləkse tsa talarəm itar. Ka talarəm itar katlangakh sar. Ka bəlando itar ən təvuk, ka ələba itar kə wirva khərtəga khərt. 32 Madəv itar ən təghər kə dəga, ka gamga itar zə ud ya Sayirin, dəkha sara Siman. Ka bargħər itar də ndzəd ad zəb ufa khərte da khərtdu d Yasu. 33 Sara da vake ən dakhud də Golgot (dəge ən tukuwina in, vak tlatl ġħarr). 34 Ən vin a bara itar yu inabi laban də dəg dekhdekkhan. Tapana tsina, ka kalwal kə khəbakkəb. 35 Ən təkhal kə khərtəga khərtə tsitar ən tə ufa khərt, ka man tsats tsitar ki da taka gabagakh sar. 36 Ən təkhal kə yana, ka ndzakhha itar ən tə vin kə ufauf. 37 Ka tsakħha itar ad ghaza sare ən kwara itar, ən tə vakħər sar kwarne, "INA YASU, SHIK YA YAKHUDAKH." 38 Khərtga itar tsugun ad sənkarakh mits ən təvəgh kə Yasu. Fanga ən tə dəva kaf tsin, yan tsuguna ən tə dəva dleb sar. 39 Udakhe ən dəgal, ka tsafatsafa itar ad Yasu, ka kadaghər itar. 40 Ka nəv itar, "Khai ən kwarne təkhakha ka kə khətana Fəta Yazħigəl, ka gwidən ndərgakhən ta khəna khəkərd. Ai kata də ghəragħ. Da Zər Yazħigəl khə, sodagh səg ən tə ufa khərtan." 41 Ndəkyan tsugun kə zikzikan na kə zil kəsakh, zə li tsagħu ndzikha ndzikħ Mus, zə malanakh ən təghər kə dlam, ka tsafatsafa tsitar kwarne, 42 "A katgan ad yakħai, in tsuguna a piyarwal kat ghər sar. Shik ya Izrail bakhini? Sodagh səgħin ən tə ufa khərtana təkhin, ka fadəghħero kənda din. 43 A bo də ghər ən

tə Yazħigəl. Ai katga kata Yazħigəlen təkhin, dən wayawayin. Wirva Zər Yazħigəl ka ni." 44 Ndəkyan sənkarakh ai khərt tərkħai ud dagh, ghərtar tsuguna kwarar khai itar lav bəzan. 45 Ən tə fatsi təghħer, ka khəfardu ngurtl ad khaya kəsen dagħan, tangw da tə karfi khəkərdā khakhug. 46 Ən tə kalkala karfi khəkərdā khahugħen, ka tləkha tsin char kwarne, "Elo, Elo, lama sabaktani?" Dəge ən tukuwina in, "Yazħigəla, Yazħigəla, a dukħdai ndar kha ndikini?" 47 Chaləm udakhe ən għitsən təvin, tsəna tsitar ad inen, ka nəv itar, "Ina kə uda, ən dakh Ili Tlayang." 48 Ən dəvən dəva, ka khwayala fang ən təb tar, badəgħər ad zər ndəma ndəm, luħanān ən yu Inabi kwarekrekan. Siħau ən tə yaghwat, ka talaro kə Yasu kə dutsaduts. 49 Ka nəv chaləmakh, "A duwaman ndan, nəgħha nəgħa kiyam ndan patak da səgħadagh Ili da katakat." 50 Ka gwidən Yasu ən tləkha char, ka ci safra tsin, bawala safra sar. 51 Ən tə yanen kə sart, ləgwit ghay gud ai ən Fəta Yazħigəla tidəm mits, tsif ən tə vak ghər kakh da tə khay. Khay tsuguna a għidikkħi, tidakhem kurakh. 52 Ka chaġga ngħitlakha ngwarəf itar. Zikən udakh ya Yazħigəle tsa rugħana, a tsayatərəfud də saf. 53 Sakhawal itar ən ngħitlakħ tar. Ən kħal kə tsif tsya kə Yasu ən ngħitl, ka dal itar da Wurshalim, chuwadadān kə dləmda kəs. A mədlawa itar kə udakh zikən. 54 Nəgħha kə zikan kə tluiji zə chaləm tluijyakhe ən uf Yasu ad mbəda pəġdəm zə dagħan dəgħakhe dzogħħar, a gadzəf itar char. Ka nəv itar, "Zər Yazħigəl ina kadi kadi." 55 Nəgħ chaləm nughwaskħi zikən tsugun ən vinien, ən vaza vaza kə bit. Liye tsa gatars kə Yasu gwil səgħawal ən Galili, ən nəgħarlu nəgħha itar. 56 Ən təb tara nəg Maryam ən kəs ya Magdal, zə Maryam bab Yakub zə Yusuvu, zə nus Zabadi. 57 Bəlga kə khakhug, ka sa ud ya Armati, dadak tluwadali, dəkha sara Yusuvu. In tsuguna fura Yasu. 58 Ka da da vak Bilatus shik da takad tluvəghha Yasu. Ka kwara tərkħai Bilatus ad bara tluvəghha Yasu tsud kə Yusuvu. 59 Ka bəf Yusuvu ad tluvəghha Yasu, mbusənəm ən wilwa lapin. 60 Ka khənanan Yusuvu ən gitl sare tsa khuradalin ən khurzəz. Ka tləgaru ad kur zikan, ka təkaval. 61 Maryam ən kəs ya Magdal, zə tlornej ai dəkħdud də Maryam ən ndżəgħan itar ən vin, ən vaza ger da tə ngitħen. 62 Təkədla sar kə fitsa fətav, ka dala zikzikan na kə zil kəsakh zə Farisakh da vak Bilatus. 63 Nəv itar, "Dəg safagh da tə uragh, a dzamana kənda ad sarte tsa dla dadak valdu udakh na də saf, kwarne, 'Fitsa khəkərdā da tsiya ka də saf.' 64 Wirva yan, babəg ad

udakh kə uf ngitlen char tangw da tə khəna khəkərd. Ki khek dəgal kə furakh sar da gəl tluvəgh sar, kwarar khai itar kə udakh tsugun kwarne, ‘A tsiyif ən ngitl.’ Ya valdu udakhe kə dəg mbas, da malamala də dəg chak kə bəz.” **65** Ka nəv Bilatus tsitar, “Khutsaməf tluiyakh, dam da ufaufa ad ngitlen, khalavuwa təkhur.” **66** Ka dəgala itar kə gadlara gəma gəma kə itsawar ad ngitlen, ən tə dəva də tsakhga jakva ndzəda shik ən tə kur ghay ngitlen. Tsəguna ka ba itar tluiyakh kə ufauf.

28 ən təkhal kə fətav, təkətlapərt fitsa tugwa chak kə kasuk, Maryam ən kəs ya Magdal zə tlərne ai dəkhhdud də Maryam, dala itar da nəgha ngitl. **2** Kəda dəgal tsitar, a mangud mbədə pəgdəm, wirva zərbəla Dadzikən a sodagh ən gharazhigəl, tləgarwar ad kur ən tukw ngitlen, ka ndzo ən təf. **3** Da nəgha tsəkha ən wuda tsuwadəf, katlangan vəgha sar tsuguna til ndək chachad. **4** Nəgha kə li ufa ngitlen, a gadzəf itar char, ka təga vəgh tsitar. Mbadakhga itar da khay ngwada əmtsa udakh. **5** Ai ka nəv zərbəla Yazhigəlen kə nughwasakhen, “Gədzəm bi, tsatsaka Yasu ən gata kur, ai tsa khərtavan. **6** Aghbən vana bi, a tsif ndək vai tsa kwargin. Ausəgam nəghama nəgha vakai tsa khənganın. **7** Damdəgal kujad' kujad', kwaramartər khai kwar kə furakh sar kwarne, ‘A tsiyif ən ngitl. Kəvena ən təvukur in da dal tsəkur da Galili. Da nəghən vin kur.’ Tsənam tsən, niya audzal kən kwarakur khai kwar.” **8** Ka duwars itar ad vak ngitl kujad' kujad, də gədza zə khwadga char. Khwayala itar da kwarara kwara kə furakh sar. **9** Dzagwdlam ka tlatərghər Yasu kə nughwasakhen, ka niya tsitar, “Gabər ən təghər kə tsəkur.” Ka zəghvoghər itar da vak sar, khwtana itar ən tə sigakh sar, ka dəbanəf itar. **10** Ka nəv Yasu tsitar, “Gədzəm bi. Dam da kwarara kə zar babakhar dəg itar da Galili, ən vin da nəghaka itar.” **11** Madəv nughwasakhen ən təghər dəga tar, chaləm kə li uf ngitlen dagh itar daks da dləmdla kəs, ka tugwarkhai itar ak zikzikan na kə zil kəsakh ad daga dəgakhe a dzoghər. **12** Dzafkhai zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakh ən təghər kə udakh daya kavu itar lavakh ən təb tar kwarne, batəra bəg itar kwaş kə tluiyakhna zikən. **13** Nəv itar kə tluiyakh, “Dəge da kwara kur, ‘Furakh sar kə sa kəvid kə gəlalgəl, madəv kənd ən khar.’ **14** Da dagh lavana da tlim kə Gwumn, da kwarara lava kənd kwarne na ghazur bi, wirva yan na dəge da gəma kurən bi.” **15** Ka chauga tluiyakh ad

kwəben, manga itar ndəkve tsa kwara tərkhai yud. Ina kə lava sakhkana, dla Yahudakh ən kwarakha kavu kwar ən təb tar. **16** Ka dəgala kə furakhan na kəlatəm kitakw da Galili, do itar da ghuşə tsa kwara tərkhai Yasu. **17** Nəgha tsitara, ka dəbanəf itar, ai yakhaye ən təb tar a khayanəf ba itar kwarne patak in bi. **18** Ka sa Yasu khərzha ditar, ka ni, “Daga ndzəde ən gharazhigəl zen lard, a baka tsəkud. **19** Wirva yan, dam da nandal udakh ən lard daghan kə nəga kə furakhar. Paratəra para kur ən dəkha Dada, za Zəra, za Sədikw Yazhigəl. **20** Ka tsagatərdü tsaga kur, kə tsənaru kə daga dəgakhai a kwarakur khai kə. Da dagha ka zə kur tsika fatsi, tangw da tə mbasa lard.” (*aiən g165*)

The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Guduf-Gava at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, "*As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him.*" Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, "*And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned.*" So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, "*Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth.*" 2 Timothy 2:15. "*God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,*" 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Guduf-Gava at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aïdios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonomous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Guduf-Gava---Guduf-Gava-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

Acts 3:21
Acts 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Corinthians 1:20
1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7
1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Galatians 1:4
Galatians 1:5
Ephesians 1:21
Ephesians 2:2
Ephesians 2:7
Ephesians 3:9
Ephesians 3:11
Ephesians 3:21
Ephesians 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timothy 1:17
1 Timothy 6:17
2 Timothy 4:10
2 Timothy 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

aīdios

Romans 1:20
Jude 1:6

aiōn

Matthew 12:32
Matthew 13:22
Matthew 13:39
Matthew 13:40
Matthew 13:49
Matthew 21:19
Matthew 24:3
Matthew 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
John 4:14
John 6:51
John 6:58
John 8:35
John 8:51
John 8:52
John 9:32
John 10:28
John 11:26
John 12:34
John 13:8
John 14:16

aiōnios

Matthew 18:8
Matthew 19:16
Matthew 19:29
Matthew 25:41
Matthew 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
John 3:15
John 3:16
John 3:36
John 4:14
John 4:36
John 5:24
John 5:39
John 6:27
John 6:40
John 6:47
John 6:54
John 6:68

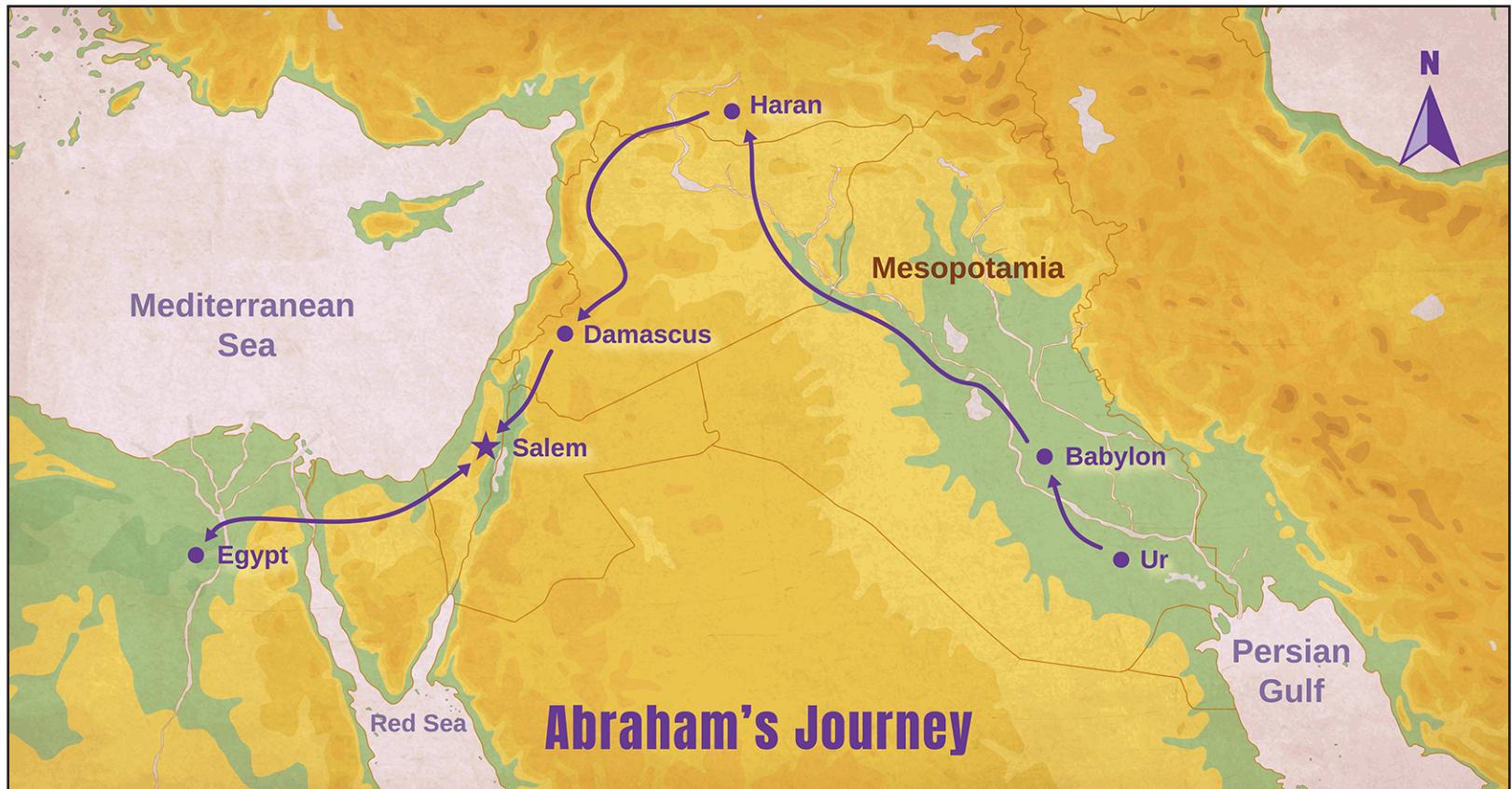
John 10:28
John 12:25
John 12:50
John 17:2
John 17:3
Acts 13:46
Acts 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Corinthians 4:17
2 Corinthians 4:18
2 Corinthians 5:1
Galatians 6:8
2 Thessalonians 1:9
2 Thessalonians 2:16
1 Timothy 1:16
1 Timothy 6:12
1 Timothy 6:16
2 Timothy 1:9
2 Timothy 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Revelation 14:6

eleēsē

Romans 11:32
Geenna
Matthew 5:22
Matthew 5:29
Matthew 5:30
Matthew 10:28
Matthew 18:9
Matthew 23:15
Matthew 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luke 12:5
James 3:6
Hadēs
Matthew 11:23
Matthew 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Acts 2:27
Acts 2:31
1 Corinthians 15:55
Revelation 1:18
Revelation 6:8
Revelation 20:13
Revelation 20:14
Limnē Pyr
Revelation 19:20
Revelation 20:10
Revelation 20:14
Revelation 20:15
Revelation 21:8
Sheol
Genesis 37:35
Genesis 42:38
Genesis 44:29
Genesis 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6
Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5
Tartaroō
2 Peter 2:4
Questioned
None yet noted

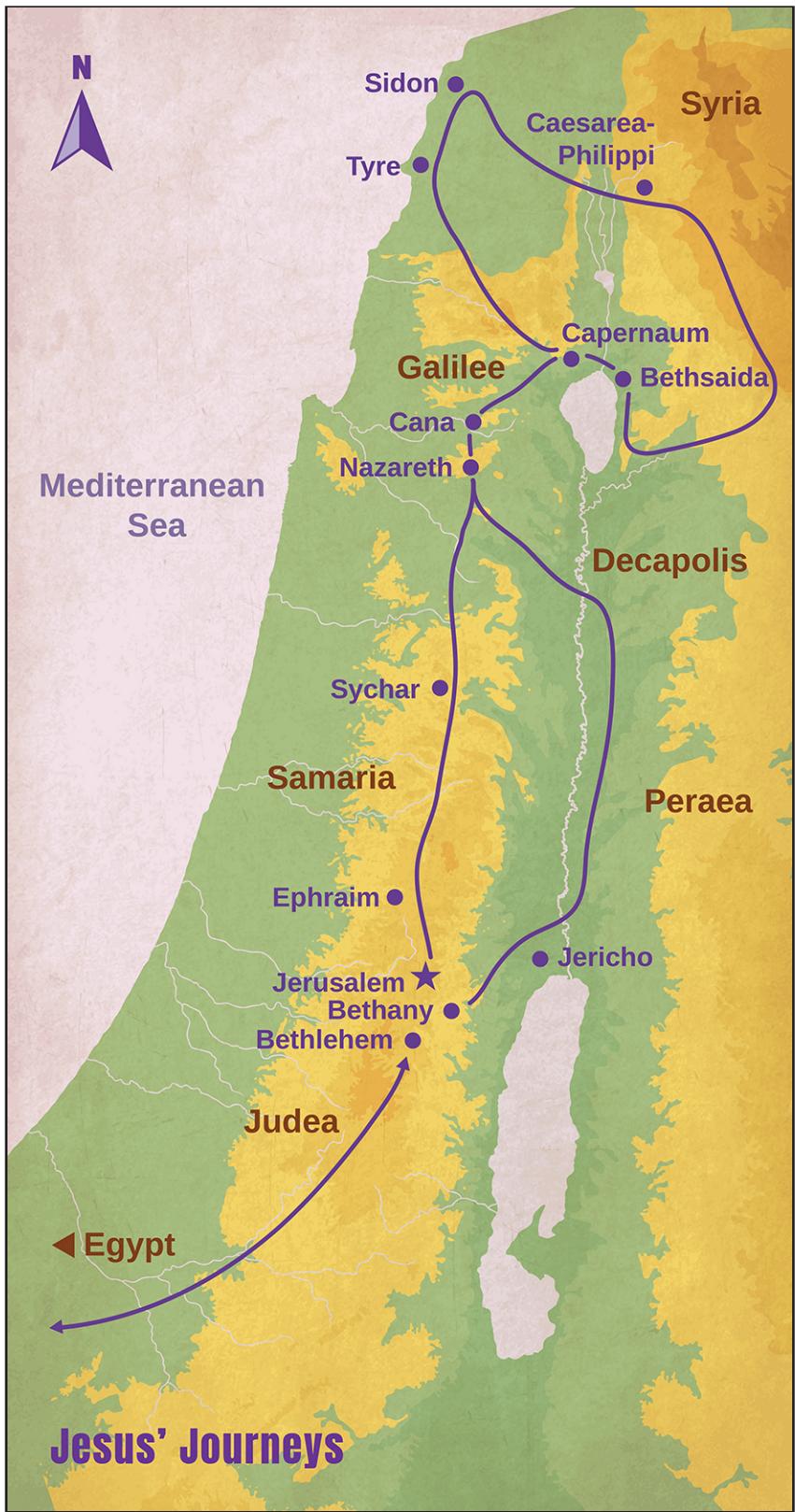
Abraham's Journey

"By faith, Abraham, when he was called, obeyed to go out to the place which he was to receive for an inheritance. He went out, not knowing where he went"

Hebrews 11:8

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

"For the Son of Man also came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"

Mark 10:45

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"

Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophesies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyred in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1572	Japanese kill 40,000 Christians
1517	Jesuits reach Mexico
1455	Martin Luther leads Reformation
1323	Gutenberg prints first Bible
1276	Franciscans reach Sumatra
1100	Ramon Llull trains missionaries
1054	Crusades tarnish the church
997	The Great Schism
864	Adalbert martyred in Prussia
716	Bulgarian Prince Boris converts
635	Boniface reaches Germany
569	Alopen reaches China
432	Longinus reaches Alodia / Sudan
397	Saint Patrick reaches Ireland
341	Carthage ratifies Bible Canon
325	Ulfilas reaches Goth / Romania
250	Niceae proclaims God is Trinity
197	Denis reaches Paris, France
70	Tertullian writes Christian literature
61	Paul imprisoned in Rome, Italy
52	Thomas reaches Malabar, India
39	Peter reaches Gentile Cornelius
33	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

Where?

Who?

When?

		Innocence		Fallen			Glory									
Who?	God	Eternity Past	4000 BC Creation	Fall to Sin No Law	1500 BC Moses' Law	Advent of Christ 0-33 AD	Church Age Kingdom Age	Great White Throne	New Heaven and Earth							
		God's Perfect Fellowship	John 10:30	Living in Unapproachable Light, 1 Timothy 6:16					All Restored							
		God's Perfect Fellowship		Pre-Incarnate, John 8:58	Incarnate, John 1:14	Paradise, Luke 23:43										
	Holy Spirit	with Adam in the Garden of Eden		Everywhere, Psalm 139:7	Indwelling Believers, John 14:17			Acts 3:21								
	Mankind	No Fall No Death	Gen 1:31	Serving the Savior or Satan on Earth, Ephesians 2:1-5												
	Living Mankind	No Creation		Blessed in Paradise, Luke 16:22												
	Deceased Believing Mankind			Punished in Hades until the final judgment, Luke 16:23 and Rev 20:13												
	Deceased Unbelieving Mankind	No people		Serving Mankind at God's Command, Hebrews 1:14												
	Angels	Gen 1:1	No Fall No Unholy Angels Gen 1:31	Imprisoned in Tartarus, 2 Peter 2:4 and Jude 6					Fallen Angels Forgiven? Col 1:20 Yes? Heb 2:16 No?							
	Holy Angels	Rebelling Against Christ														
	Imprisoned Angels	Thalaasa, Rev 20:13		Lake of Fire Prepared for the Devil and his Angels Mat 25:41 Rev 20:10												
	Fugitive Angels	Gen 1:31		Accusing Mankind			Lake of Fire Revelation 19:20									
	First Beast Demon			1 Peter 5:8 and Revelation 12:10												
	False Prophet Demon			Abyss Revelation 20:2												
	Satan															

Destiny

Guduf-Gava at AionianBible.org/Destiny

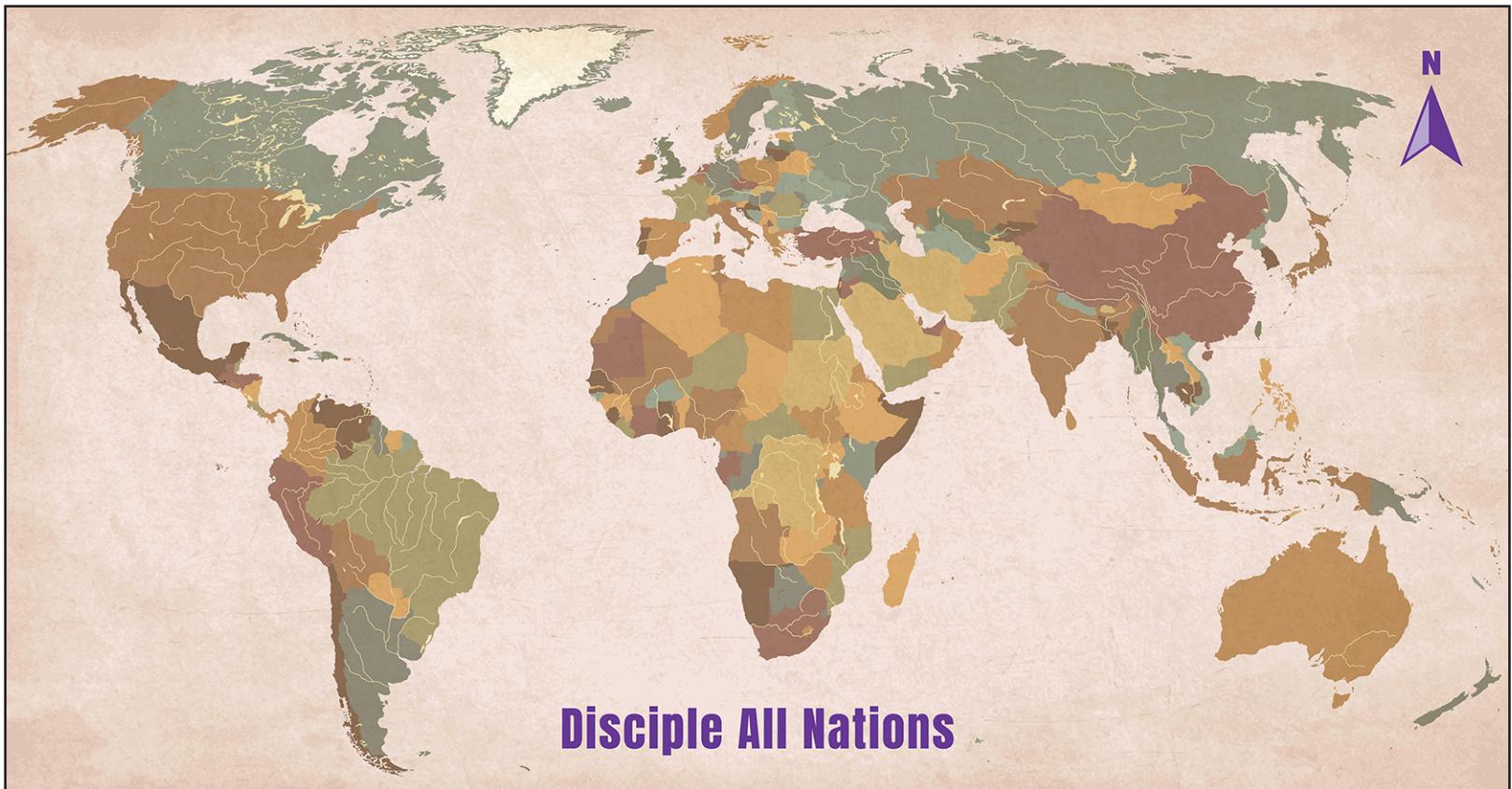
The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament Sheol and New Testament *Hadēs*, 2) Geenna, 3) Tartaroō, 4) Abyssos, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'*" Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. "*If the first fruit is holy, so is the lump*," Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Disciple All Nations

Wirva yan, dam da nandal udakh ən lard daghan kə nəga kə furakhar. Paratəra para kur ən dákha Dada, zə Zəra, zə Sədikw Yazhigəl. - Matthew 28:19